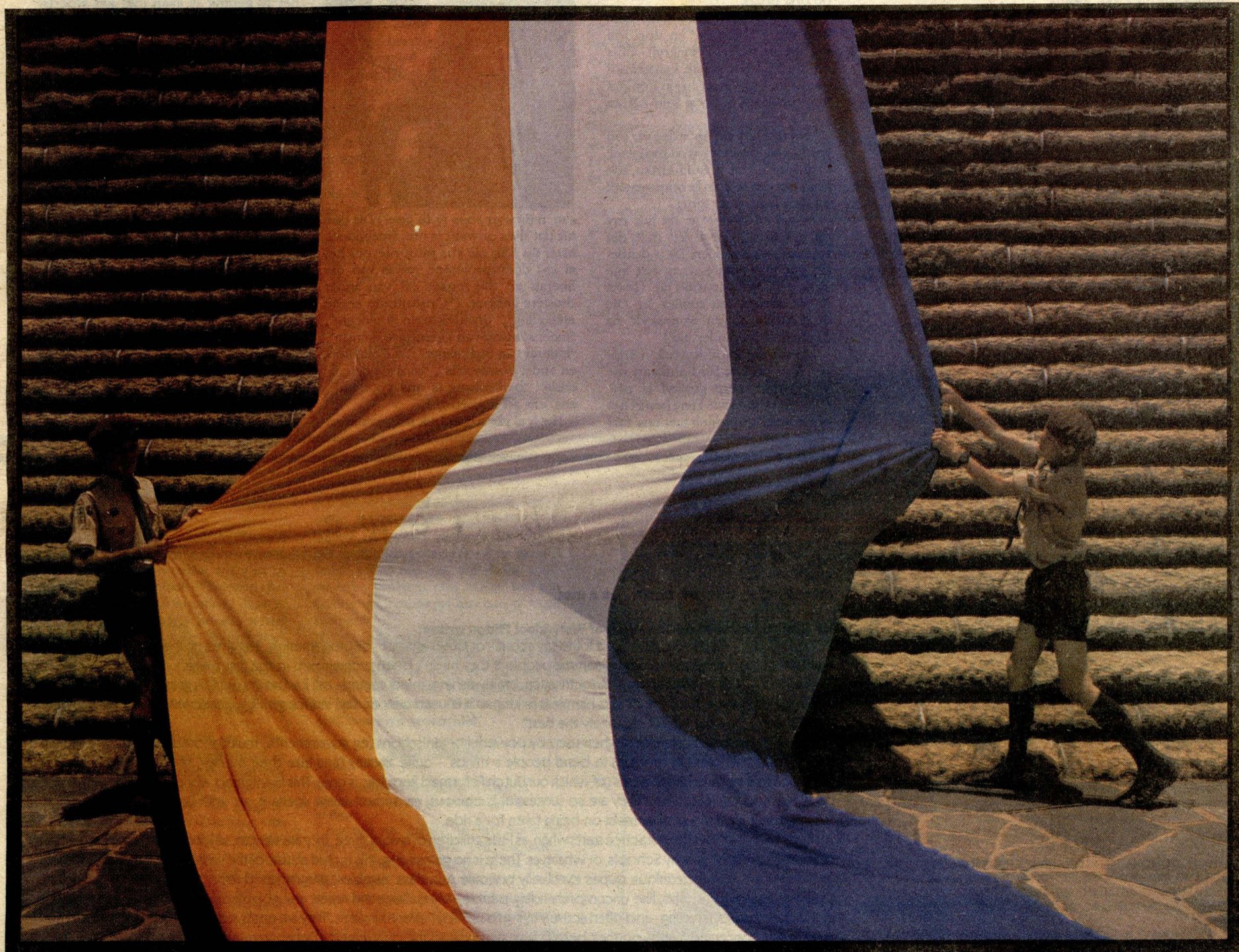

Nasionale Simbole
19-21

Mr. + Mrs. Bridge, 33.

Vrye Weekblad

7 - 13 JUNIE 1991 Prys: R2,20 (R1,95 + 25c AVB)

ORANJE BLANJE BLUES

Op soek na nuwe simbole

Ope brief aan Breyten Breytenbach ● Johannes die Doper met 'n snyerspak:

Ray McCauley ● Rosie September sny 'n stuk oor haar lewe ● Oop gesprek

met Adam Small ● Ek, 'n Boer? Gmnf! ● Die ANC sê nee vir verkragters

- 4 Ter sulde
- 5 Die ANC, verkragters en politieke vrywaring BSB-lede vra om politieke vrywaring
- 6 Ray McCauley in gesprek met Ina van der Linde
- 8 Stradivari se klankgeheim
- 9 Inheemse kerke: 'n Gedugte nuwe politieke mag
- 10 Bende en polisie: Kop in een pet
- 11 Worsrolletjies vir Afrika
- 12 Rosie September sny 'n stuk oor haar lewe
- 14 Die jongste Aids-getalle
- 15 Don't get intellectual, get running shoes
- 16 Ordinary People
- 17 Die polisie en VWB oor Ronald Bezuidenhout
- 18 André Zaalman oor verwickelinge in Suid-Afrika
- 19 Op soek na nuwe simbole vir 'n nuwe SA
- 22 Wêreldnuus: Wat het van die Intifada geword?
- 23 Wêreldnuus: China lek nog sy wonde
- 24 Die week se TV-programme
- 25 Elmarl Rautenbach oor dié week se TV
- 26 Sport: Tinus Horn se sportrubriek
- 27 Sport: Rugby is nie alles nie
- 28 Adam Small in gesprek met Christelle Terreblanche
- 30 Boeke: Alexander Strachan praat met Laetitia Pople
- 31 Musiek: Haakvas deur FL Verwoerd jr
- 32 Kuns: Van pyl en boog tot masjengeweer
- 33 Kuns: 'n resensie van Mr en Mrs Bridge
- 34 Kleinadvertensies
- 36 Menings: Max du Preez oor die media Jacques Pauw oor Afrikanerskap
- 37 Rubriekie: Lospraatjies deur Fanie Olivier Geloofspraatjies deur Takatso Mofokeng
- 38 Beplan jou naweek saam met die kenners
- 39 Nettie Pikeur sê koop 'n vis

Beste Breyten

Jou "onverteerde braaksel" - jy's reg, dit is wat dit was - met jou laaste weggaan het my tot dié ope brief gedwing. Die eerste keer was dit quainterig, maar ons is nou moeg dat jy elke keer uit Parys uit op ons braak.

Lyk my jy's bulemies. Kom elke keer terug "huis toe" en stop jou vol net om weer in Frankryk - of is dit die Spaanse plasië, kameraad? - te kom, jou vinger in jou keelgat af te druk en 'n boog Suid-Afrika toe te kots.

Iemand het glo op 'n dag vir jou gesê - was dit dalk jou ou metgesel, Flaubert? - dat jy Suid-Afrika toe kom net om te kom broeklosmaak en dan is jy weer terug.

Bo-uit of onder-uit, dit lyk my dit het in elk geval iets met die spysvertering te doen. Dit is duidelik dat jou Franse maag net nie sterk genoeg is vir Afrika nie. (Moet jy nie liever jou rubriek in Die Suid-Afrikaan van Skuinskyk na Skuinskyk verander nie?)

Dis nie dat jou afskytstuk in Sunday Star en Die Suid-Afrikaan nie wonderlik skerp geskryf is nie. (Wat sou die Liewe Here besiel het om soveel genialiteit met ons taal

aan 'n droster soos jy te gee?) Dis ook nie dat alles onwaar is nie. Intendeel. Maar dis ook nie juis nuut nie; ons het al jou doempromesieë reeds van die liberals en die regses en van ander drosters gehoor. ("Onstuitbare etiese aftakeling", "intellektuele lugleegte", "ineenstorting van openbare dienste", "kultuur van Stalinisme", "die plakkers en ander comtsotsis", "morele dekadensie", "barbarisme is ons voorland", ens, ens ad nauseum.)

Het jy al vir 'n oomblik stilgestaan en

daaraan gedink dat daar baie mense, ook dié wat kastig aan jou "kant" is soos jy dit stel, in Suid-Afrika is wat dieselfde gevaartekens as jy sien? Dat hulle ook die regering en al hulle burokrate en sekurokrate wantrou, en ewe bekommerd is oor die magstryde en verlamming in die bevrydingsbewegings? Of het jy gedink jy gaan met jou woertswarts deur die land as gepamperlangde gas van allerlei "game players, scenario-bedenkers, elitiste, kabbaliste en ander plannetjiesmakers" die lig sien wat ons gewone sterflinge nie kan sien nie? Magtag, man, as joernalis sien ek dié soort goed elke dag, ek sou selfs 'n donkerder scenario as jy kon skets.

Maar ons sit hiér, ou broer, ons sit hiér en ons probeer iets daaraan doen. Ons het nie jou luukse nie om met 'n faks uit die vreemde te laat weet: "Die gevoel van beklemming by aanskoue van die gemors van Suid-Afrika dwing my weer om in die openbaar te kerm. Suid-Afrika is 'n hel omdat die ondraaglike toestande afgespeel word in so 'n mooi omgewing, en omdat morele dekadensie vloei uit 'n eervolle stryd. Deel van die angs kom om die afskeid en die realisering dat ek nooit weer hier sal inpas nie..."

Suid-Afrika is dalk hel, ja, maar dis óns hel. En terwyl ons die airconditioning probeer afdraai koeler se kant toe, raak

b r i e w e

PEOPLE INSIST ON BEING TAKEN FOR A RIDE.

HV (Deprogrammed ex-Christian) of Waterkloof Ridge writes:

David Lipsitz (VWB 24 - 30 May) has a lot to say about - or rather against - deprogramming. He gives no thought to the fact that it would not be necessary to deprogramme people if they hadn't been programmed in the first place.

Programming (that is: conditioning, indoctrination, brainwashing, mind control - call it what you will) is going on all the time and virtually everywhere. It is more or less harmless as long as it is used only to, say, induce gullible housewives into believing that "FLOP baking powder is most definitely the best".

However, it becomes pernicious when used by powerful organisations (eg governments, multinationals, megabuck religious outfits and other pressure groups) to bend people's minds - quite literally (and take their money, of course), with special reference to totalitarian theocracies (of which our Dutch Reformed Republic is one). This benighted world is teeming with these parasites, and the reason why they are so successful is obvious; an ancient adage spells it out with unequivocal eloquence: "Mundus vult decipi" - people insist on being taken for a ride.

For many victims this evil malpractice starts when, as little children of two or three, they are sent to, say, communist indoctrination centres, or Christian Sunday Schools, or whatever. There is no gainsaying: this is child abuse of the worst kind; it marks its victims for life. As a rule, the credulous dupes eventually become mindless zombies, programmed robots incapable of individual, independent thought, who, like uncomprehending parrots, will believe and repeat any gobbledigook that has been rammed down their throats, rejecting - and often actively trying to destroy - everything else. They are enslaved for life, unless they (or loving relatives or concerned friends on their behalf) have recourse to the only remedy: Deprogramming.

DAPPER ATEÏSTE

Naastelofde van Stellenbosch skryf:

Johan Bruwer se artikel "Genesis versus die wetenskap" (VWB 17 - 23 Mei) is 'n interessante wetenskaplik-historiese oefening, maar het dit veel relevansie vandag?

Dit is vergelykbaar met die regses wat hulle wandade uit die Bybel regverdig. Feit is dat baie min Christene gehoor gee aan die kardinale opdragte in die Bybel, soos "jy mag nie doodslaan nie", en "jy moet jou naaste lief hê". Verder, waarom nou juis die Ou Testament versoen met die wetenskap - wat van die baie ander godsdienste van die wêreld?

U blad, ondanks al die goeie pogings, is ook maar diskriminerend, want u plaas nie artikels wat sake

uit die ateïs se oogpunt sien nie. Per slot van rekening is die ateïste die dapper mense van die wêreld, want hulle moet die lewe alleen aandurf. Teiste vind onderskraging in die salige illusie van 'n magtige god, waaraan hulle vasklou vir steun in tye van nood, en regverdiging in tye van moord. (Geen bepaalde godsdienstige standpunt is in die betrokke artikel ingeneem nie - Red)

WAAR'S DIE WOORD

Bouwe van der Eems van Pretoria skryf:

In "Geloofspraatjies" (VWB 24 - 30 Mei) gee dr André van Niekerk 'n model van hoe hy die ware kerk sien. Dit bestaan uit klein basiese gemeentes waar mense waarlik vir mekaar omgee, van mekaar leer en saam feesvier. In dié intieme kringe sal die Gees dan

werk en die mense wys op die Kruis en die sinloosheid van geweld. Uit die liefde wat dié mense vir mekaar ervaar, sal hulle die liefde van God vind en ook die samelewing verander.

Van Niekerk toon probleme aan wat tans in sy eie kerk ondervind word, en stel dan die herstrukturering van die kerk volgens bogenoemde model voor. As die kerk só is, dan sal hy weer ware kerk wees. Sy beskrywing van probleme in die kerk aanvaar ek, maar sy oplossing is problematies. In hierdie intiem-persoonlike gemeentes wat hy beskryf kom een ding kort, die Woord van God. In die middelpunt van die kerk behoort God's Woord te staan, en nie menslike verhoudings nie. Dit is daarom dat die Nederlandse Geloofsbelijdenis die suiwer verkondiging van die evangelie as eerste kenmerk van die ware kerk noem. Slegs deur gehoorsaam te wees aan Sy Woord kan ons ons medemens

VOORBLAD:

Foto deur Anna Zierniski

DIE NUUSTYDSKRIF

VRYE WEEKBLAD IS 'N ONAFHANKLIKE WEEKLIJKSE NUUSTYDSKRIF WAT UITGEGEE WORD DEUR WENDING PUBLIKASIES BEPERK (REG. NO. 88/40168/06). WENDING PUBLIKASIES BEPERK EN VRYE WEEKBLAD SE ADRES IS: BREESTRAAT 153, NEWTOWN, JOHANNESBURG. DIE POSADRES IS: POSBUS 177, NEWTOWN 2113. DIE TELEFOONNUMMER IS (011) 836 2151 EN DIE FAKSNOMMER 838 5901. DIE KAAPSTAD-KANTOOR SE TELEFOONNUMMER IS (021) 47 8960 OF 47 8819, EN DIE PRETORIA-KANTOOR (012) 834 879.

REDAKTEUR: MAX DU PREEZ
ASSISTENT-REDAKTEURS: JACQUES PAUW, ANDREA VINASSA (KUNS), INA VAN DER LINDE
POLITIEKE KORRESPONDENT: HENNIE SERFONTEIN
KOPIEREDAKTEUR: JOHAN BRUWER
ONTWERP: ANTON SASSENBERG
EINDREDAKTEUR: RYK HATTINGH
KAAPSE KANTOOR: CHRISTELLE TERREBLANCHE
REDAKSIE: CHRISTELLE DE JAGER (OMGEWINGSAKE), AUDREY BROWN, PEARLIE JOUBERT, LAETITIA POPLÉ (KUNS), ESMA ANDERSON, IRENE LOUW, PITSO TSHUKUDU.
SPORTREDAKTEUR: TINUS HORN
ADVERTENSIES: JOYCE DUBE, LOUWRINS POTGIETER
REDAKSIE-ASSISTENT: CATHY FENNESSY
KANTOORBESTUUR: JOSEPH MOETASI, VERNON ZULU.

BESTUURSKONSULTANT TOT WENDING PUBLIKASIES BEPERK: MARK BEARE

VRYE WEEKBLAD WORD GEDRUK DEUR CAXTON BEPERK, KOMMANDOWEG, INDUSTRIAL.
VRYE WEEKBLAD KOS R1,95 PLUS 25
SENT AVB. DIT KOS R110 (AVB EN AFLEWERING INGESLUIT) OM VIR 'N JAAR IN TE TEKEN, EN R40 (AVB INGESLUIT) VIR SES MAANDE. IN NAMIBIA, SWAZILAND, LESOTHO EN BOTSWANA KOS DIE TYDSKRIF R2,20 PLUS VERKOOPBELASTING. TARIWE VIR BUITELANDSE INTEKENARE IS BY NAVRAAG BY (011) 497 2911 BESKIKBAAR.
PROBLEME MET VERSPREIDING MOET GERIG WORD AAN CATHY FENNESSY BY (011) 836 2151.

S O S Ê H U L L E

ons gewoon aan die hitte.

Jy weet, ek dink jou probleem lê dalk by dié "eërvolle stryd"-storie waarvan jy praat. Smaak my jy het, skrywer, digter en kunstenaar wat jy is, (en gewese soldaat, ons het dit nie vergeet nie), die struggle en die revolusie só oordrewe geromantiseer dat noudat die glamour-deel van die struggle oor is, jy belangstelling verloor het. 'n Windpomplose Don Quichote. En nou is jy suurgat en bitterbek soos 'n afgesêde vryersklong.

Die moeiliker stryd om ware demokrasie, vrede en vryheid begin nou eers, kameraad. Vriend word vyand en vyand word vriend. Dis nog net die klompie keiharde regse rassiste wat bordjies om hulle nekke dra wat sê "Ons is die vyand van demokrasie". Party van ons is bang, party is kwaad, party van ons is bang én kwaad, ons almal is confused. Ons stoei en ons bloei en ons worstel met magte in ons en buite ons wat ons nie altyd verstaan nie. Want uitkomst moet ons uitkomst by dit wat jy die "klaarblyklik onhaalbare doelwitte" noem: "om die wit magsmonopolie (die wit staat) te breek en enige ander vervangende staat hok te slaan met kripvreter en sekurokraat en al". Dit mag nie onhaalbaar wees nie.

Jou verdoeming van jou ou party is welsprekend en sonder 'n greintjie deernis: "leierloos, onbekwaam, stiksienig, verbeeldingloos, arrogant en

ondemokraties". En: "Die ANC, sonder die gepaardgaande koherente ideologie, maar gekweek en geweeke in 'n kultuur van Stalinisme, sal terugval op die 'struggle', 'n soort blinde verset, al hoe meer populisties en - as Winnie haar sin kry, al hoe meer rassisties."

Dis natuurlik weer deels waar, maar ek dink die inryg van byvoeglike naamwoorde en die alliterasie het weer met jou weggehol en nou overstate jy jou case weer heeltemal. En het jy eerlikwaar verwag ná alles wat hier gebeur het, gaan die bevrydingsbewegings en hul leiers mooi soos die ou Progs in hul bankies sit met skoongewaste gesiggies en sagte Sondagskoolglimlaggies? Wat het van die deernis geword wat ek by jou gesien het toe ons saam deur die ghetto's van Ouagadougou en Accra geloop en militêre leiers soos Thomas Sankara en Jerry Rawlings warm handdrukke gegee het?

Dis 'n lelike ding wat ek nou sê, maar jy laat my amper dink aan die oustyl liberals soos Helen Suzman en John Kane-Berman wat so bitter seergemaak voel omdat Suid-Afrika, noudat die nare apartheid afgeskaf word waarteen hulle so dapper geveg het, nie eensklaps in 'n liberale modelstaat van verdraagsaamheid en welvaart verander het nie.

Ag nee man. Jy het 'n precious prima donna geword.

Ek het nou seker skerp goed gesê,

maar soos ek jou stuk gelees het, het ek teruggedink aan die dag toe ek tydens 'n army-kamp vroegoggend in my tent by Tempe wakker-geword het en oor die radio moes hoor jy is as Jean Galaska gevang en opgesluit. Ek en my tentmakkers het uit protes geweier om daardie dag enigiets te doen, en weke lank daarna nog wagdiens as straf-gedoen. Ek dink terug aan jou wonderwoorde by Ikeys se Somerskool, seker agtien jaar gelede, en hoe jy vir ons jonger geslag 'n simbool geword het wat ons gehelp het om die kloue van Afrikaner-nasionalisme en al die ander Boere-ismes wat daarmee saamgaan, te ontsnap. Jou triomfantlike julle moerhouding toe jy die Rapport-prys in die Staatsteater ontvang het. Ek dink terug aan lang geselse wat ek en jy op Gorée-eiland en in Parys gehad het.

En dan dink ek: jou bliksem. Jy was van die beste wat ons land nog gehad het, maar jy het ons gedrop.

"Ek bewe nog en ek huil in Afrikaans," het jy twee jaar gelede in 'n onderhoud met *Vrye Weekblad* gesê. Miskien moet jy van nou af maar bewe en huil daar waar jy is. Jy het nou 'n Fransman geword.

Dis nie meer genoeg dat jy met ons woorde kan toor nie.

Groetnis

"Dit sal beter wees vir my om dertig jaar lank in 'n tronk opgesluit te word in die naam van vryheid as om selfs een dag onder 'n kafferregering te dien."

- Piet Skiet Rudolph van die AWB in Nigël.

"Ek het nog nooit van 'n prokureur gehoor wat pro Deo vir 'n swartman in die hof wil optree nie... Met kafferpraatjies verkwis die regsprofessie sy tyd verby en die donker toekoms in. Intussen word verdorwe blankes al hoe ryker." - Regter Johan Kriegler tydens 'n simposium oor die toekoms van die regsberoep in Suid-Afrika.

"Mr Major is grey. He has no ideas. I have been totally deceived." - Former Brits Prime Minister Margaret Thatcher, about John Major, the man she chose as her successor.

"Seks is aanloklik in die begin, maar wat op lang termyn belangstelling laat leef, is mag."

- Jiang Qing, weduwee van Mao Zedong van Beijing wat vandeeweek selfmoord gepleeg het.

"Dis voorwaar 'n krisis, man. My oud-studente, van wie 'n hele paar in die kabinet sit, dink ek het iewers ontspoor. Besorgde vriende en familielede bel my van oor die hele land om te vra hoe dan nou, terwyl 'n hele paar verdwaalde siele opsluit erwe op Orania by my wil koop!"

- Josef Henning, afgetrede professor van Potchefstroom. Nié die prof Josef Henning wat die skakel- en bemerkingspersoon van Orania, die Afrikaner-tuisland in die Noord-Kaap, is nie.

"People wrongly conclude that if Mandela and I get along fine, everything is fine. That is not true."

- FW de Klerk in an interview in Cape Town.

"Hy het gesê ek is baie aantreklik. Ek het gesê die gevoel is wederkerig. Hy het gevra of ek my hare kleur. Ek het ja gesê, waarop hy gesê het hy sal maar self uitvind. Ek het ingestem."

- Colette Johnstone tydens die hofsak waarin sy tereg staan op aanklagte van prostitusie.

liefhê, want in die Woord kry ons dié opdrag.

As die kerk sy barmhartigheidstaak versaak, moet die oplossing nie gesoek word in nuwe strukture nie, maar in 'n terugkeer na die Bybel. Wanneer die vrugte van die geloof nie meer daar is nie, kan die geloof slegs herstel word deur 'n terugkeer na die Woord van God, want die Heilige Gees werk deur die Woord, en nie deur intieme strukture nie. Dié siening van Van Niekerk is dus lynreg in stryd met die belydenisgeskrifte van sy eie kerk.

Ook by die sending moet die evangelie sentraal staan. As daar onbekeerdes is wat die evangelie verkondig en daardeur hulle onbekeertheid vertroetel, dan doen dit geen afbreuk aan die krag en die noodsaak daarvan nie. Die krag van die evangelie is nie afhanklik van die motiewe van die verkondiger nie, maar van die werking van die Heilige Gees. Die Gees kan ook in die hart van die verkondiger werk. As Van Niekerk benoud is hieroor en liever die verkondiging van die Woord wil uitstel of nalaat, ontnem hy die kerk van sy magtigste wapen. Slegs die Heilige Gees kan die harte van mense verander, en dié Gees werk deur die Woord van God. Ons land het die evangelie dus bitter nodig.

ANC EN SAW

Fokdar Vatsug van Pretoria skryf: Na aanleiding van die ANC se kommentaar oor die valskermsprong in Soweto waar hulle sê die SAW moes eers die ANC geraadpleeg het, ontstaan die vraag: Watter uitvoerende gesag het die ANC of enige lid van die ANC oor die SAW? Die opperbevelhebber van die SAW is

immers die Staatspresident en nie enige ander individu nie. Moet die ANC hulself nie liever beywer om vrygelate "politieke gevangenes" te beheer sodat hulle nie na willekeur roef, moor en plunder nie, as om aan die SAW te wil voorskryf hoe om sy werk te doen?

Die vraag doen hom dan ook nog voor of dié sogenaamde "politieke gevangenes" nie maar net rowers en moordenaars is nie wat agter politiek vir hulle wandade skuil en deur die ANC beskerm word nie?

VIOLATIONS

Thys Lourens from the Citizens Commission on Human Rights writes:

I noticed an article in the Sowetan newspaper (17 April 1991) entitled "Patient burns to death in his bed". This article covered the fact that a psychiatric patient burned to death in his bed. The death is being investigated and there are concerns of negligence on the part of hospital staff.

The Citizens Commission on Human Rights (CCHR), a volunteer organisation, investigates and exposes psychiatric violations of human rights. One of the cases being worked on currently by CCHR is the case of a patient who burnt to death in hot water at another prominent psychiatric institution. This was also an incident of alleged negligence.

If anyone has information concerning patient deaths or the abuse of patients in psychiatric institutions or if you have been abused while in a psychiatric institution, please write to the CCHR, PO Box 710, Johannesburg 2000.

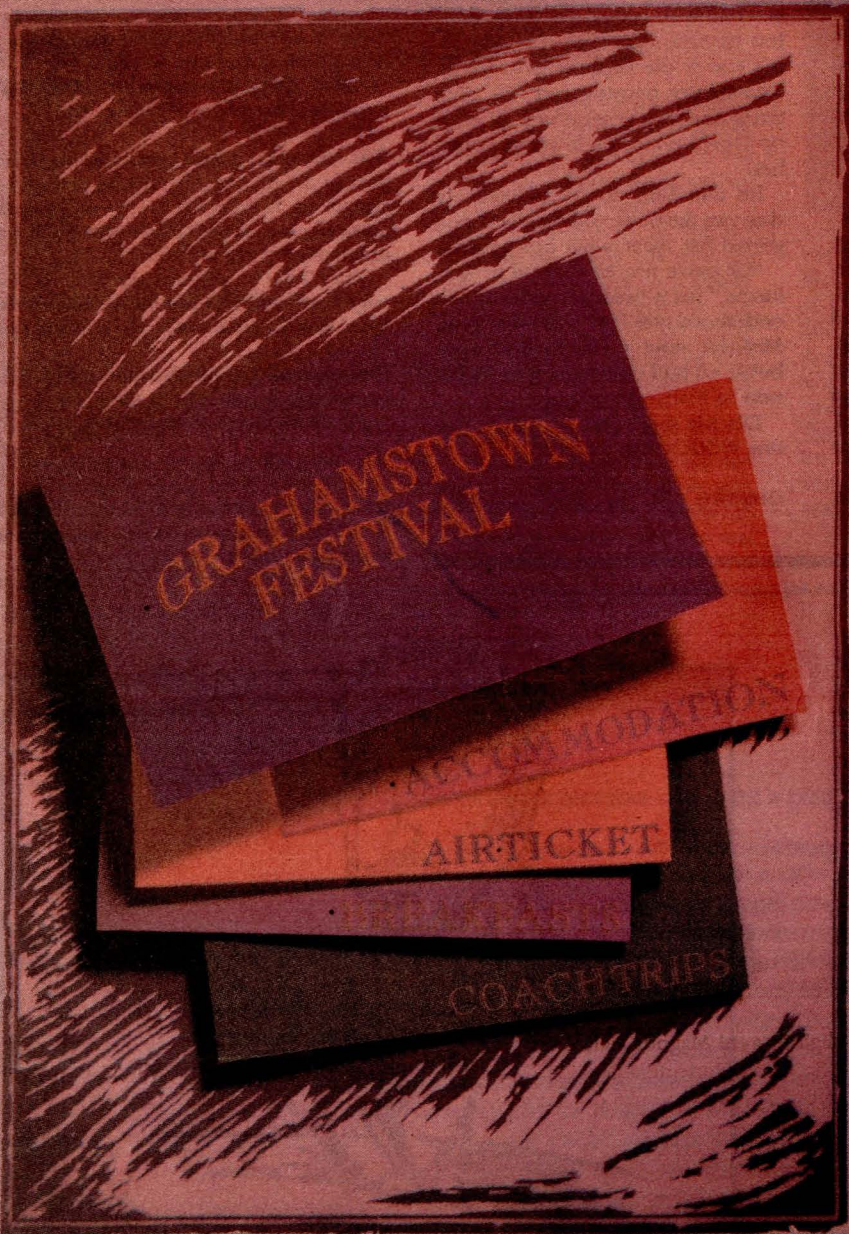

Vrye Weekblad plaas graag briewe wat nie die wet oortree of lasterlik is nie, mits die korrespondent se naam en volledige adres bygevoeg word as 'n skuilnaam gebruik word. Briewe korter as 200 woorde sal voorkeur geniet, en die redakteur bebou die reg voor om briewe te verkort.

Skryf aan:

Vrye Weekblad Briewe, Postbus 177, Newtown 2113.

With SAA, you can fly to
the Standard Bank
National Arts Festival in
Grahamstown on a
full wallet.

To leave with a full wallet, phone us on 774-4477 or 774-2048/9 and book your flight. We'll immediately start filling it with complimentary tickets for accommodation, breakfasts, entry and the theatre.

Choose any one of our four package options: An all inclusive tour from R1 295,00. A Budget Package from R 795,00. A Student Package from R 575,00. Or the Jazz Special (4 nights only) from R1 495,00. All you need to tell us is whether you'll be staying for 3, 4, 7 or 10 nights. And which one of our tour departures, between 27 June and 7 July, you'd prefer.

We're getting better all the time.

DMR&B S12281

ter suide

'n Goeie en groot dag vir Suid-Afrika, Woensdag 5 Junie 1991. Die dag toe die Swart-grondwet van 1913, die Ontwikkelingstrust en Grondwet van 1936, die Wet op Groepsgebiede van 1966 en die Wet op die Ontwikkeling van Swart Gemeenskappe van 1984 afgeskaf is. Laat die klomp vaal manne van die KP in die parlement kennis neem: hierdie horlosie word nooit weer teruggedraai nie, al skreeu hulle verraad vir nog 'n jaar.

Die Harare-regering het dié week die uitreik van paspoorte gestaak. Die probleem is hulle kon nie voorby om paspoorte uit te reik aan mense wat in Suid-Afrika wil kom inkopies doen nie. En dis dieselfde land wat voorbok was by die OEA om sanksies gehandhaaf te kry...

'n Mens wens half die ANC en die PAC wil ophou om dooie perde op te saal. Dis net 'n swak politikus wat vandag 'n ding eis wat hy weet hom mōre ontnem gaan word. Wag maar en kyk hoe smokkel FW en Pik volgende week met die OAE se Ibrahim Babangida.

Die vere waai glo weer in die ANC - dié keer tussen die departemente buitelandse sake en inligting. Overgezet synde: tussen Pallo Jordan en Thabo Mbeki. Die eerste nuwe rusie het glo gekom om die besoek van die Australiese minister van buitelandse sake aan Suid-Afrika volgende week. Blykbaar het die Australiërs eers by Pallo se departement gaan konsulteer, en die groenlig gekry. Eers daarna is by Thabo se manne aangeklop, maar toe was dit al 'n voldonge feit. Dan is daar die storie oor "advies" wat Thabo, Pallo se voorganger by die inligting en publiseitsdepartement, aan Nelson Mandela gegee het om die media-vluel van die ANC bietjie op te kikker. Pallo was nie geïmponeer nie.

Dié man moet mos 'n prys vir guts kry. "In die Transvaalse mosiehof word driehonderd sake per week aan aanvullende regsverwerk afgehandel. Dit is R1,5 miljoen werd. Ek sou bereid wees om R1 daarvoor te betaal as dit van behoorlike gehalte was, maar dit is nie en ek is nie die enigste regter wat só daarvoor voel nie." Regter Johan Kriegler voor 'n simposium vir regsliu.

En mense dink Suid-Afrikaners is trigger-happy! Die dag toe Unita en die MPLA 'n staakvuurooreenkoms teken, is 13 mense doodgeskiet en 51 verwond in die feesvieringe in Luanda en Lubango. Dis nou almal per ongeluk.

Hy sal verkies om dertig jaar lank in die tronk te sit eerder as om 'n dag lank onder 'n swart regering te dien, sê Piet Skiet Rudolph. Miskien is dit in elk geval nie so 'n slegte idee nie.

Prysverhoging

Weens skerp stygende druk- en ander kostes moes *Vrye Weekblad* ongelukkig sy verkoopprijs van dié week af tot R2,20 verhoog (R1,95 plus 25 sent AVB). Daarmee saam belowe ons veertig bladsye lewendige kopie elke week. Om vir 'n jaar in te teken, kos R110 (AVB en aflewering ingesluit), en vir ses maande kos dit R60 (AVB en aflewering ingesluit). Stuur 'n posorder of gekruisde tjek aan *Vrye Weekblad* Verspreiding, Posbus 177, Newtown 2113.

Gevangenes: Regering 'kwaadwillig', ANC 'teenstrydig'

Rapport

Tel (011) 402-2620, Johannesburg
Ook gedruk in Kaapstad en Bloemfontein

Kan verkragters politieke helde wees?

DA bestaan klaarblyklik 'n ernstige kortslui-

DIE ANC verwerp kabinetslede se insinuasies dat hy aansoek gedoen het om die "politieke" vrylating van misdadigers wat skuldig is aan misdade soos verkragting en sodomie, as "absurd en kwaadwillig".

Die Sondagkoerant Rapport het verlede week selfs in 'n eerste hoofartikel gevra: "Kan verkragters politieke helde wees?"

Jackie Selebe, lid van die ANC se Nasionale Uitvoerende Bestuur (NEC) en lid van die onderhandelspan wat die laaste weke in gesprek was met die minister van Justisie, Kobie Coetsee, sê: "Ons daag die regering om te bewys dat ons enige sodanige aansoek ingedien het."

Selebe beklemtoon dat die ANC sy aansoek om die vrylating van sy ondersteuners eers bekragtig nadat hul regsplan dit volledig ondersoek het. "Verkragting en sodomie val nie in ons definisie van 'n politieke misdaad nie," sê hy.

Aziz Pahad, 'n senior lid van die NEC en die onderhandelspan, sê: "In die lig van die doelbewuste verkeerde indruk wat deur Coetsee gewek is, moet ek nou sy motiewe in die verdragings rondom die vrylating van politieke gevangenes bevraagteken."

Max Coleman, een van die kommissarisse van die Menseregtekommissie, beskuldig Coetsee daarvan dat hy deur "selektiewe verklarings" die indruk probeer wek dat die ANC eintlik 'n "party van diewe, moordenaars en verkragters" is.

Die kritiek van Pahad, Selebe en Coleman is 'n weerpieëling van die ernstige verskille wat daar tussen die regering, die ANC en die Menseregtekommissie oor die vrylating van politieke gevangenes bestaan.

Uit protes teen die versuim van die regering om alle politieke gevangenes teen 30 April - die "teikendatum" - vry te laat, het 37 ANC gevangenes 'n eetstaking begin. Nelson Mandela het gister 'n persoonlike beroep op hulle gedoen om weer te begin eet.

Daar is 'n warboel van beskuldigings en teenbeskuldigings tussen die twee kante en verwarring bestaan oor hoeveel politieke gevangenes nog nie vrygelaat is nie.

Hoewel daar sedert 7 November 1990 sowat 5 500 aansoek deur gevangenes ontvang is - 4 400 ná 30 April - is die meeste daarvan nie deur die ANC ondersteun nie. Dit is duidelik dat gewone misdadigers 'n kans waag en onder die dekmantel van beweerde "politieke motiewe" vrywaring probeer kry.

In terme van drie kategorieë van vrywaring is 'n hele paar duisend politieke gevangenes die laaste maande vrygelaat. Daaronder is ernstige kategorieë soos hoogverraad en brandstigting, maar waar oortredings gepaard gegaan het met lewensverlies of verwondings, is vrylating geweier. Volgens Coleman is daar minstens 650 politieke gevangenes wat nog vrygelaat moet word, terwyl daar moontlik nog 'n paar honderd is waarvan hulle nie weet nie.

Coleman beskuldig die regering daarvan dat hulle voete sleep en die hele proses met burokratiese rompslomp vertraag. Hy sê oor 'n tydperk van 'n jaar is gevangenes drupsgewys vrygelaat, tot in April toe byna 700 vrygelaat is. Coleman beweer in die "hele vrywaringsproses het die regering 'n onbuigsame houding, hou by die letter van die wet, is uiters traag om toegewings te maak en ons moet alles uit hulle uittrek."

Pahad sê nou dat die regering gefaal het om die sperdatum van 30 April na te kom, "is daar nie meer 'n kwessie dat ons verder verdrag moet word deur die prosedures nie. As die regering ernstig is met onderhandelinge moet hy eensydige amnestie aan die meerderheid van gevalle gee, waarna die probleemgevalle afsonderlik afgehandel word."

Selebe wys op teenstrydighede in die vrylatingsproses. "Militêre leiers soos Chris Hani kry vrywaring, maar MK-soldate in die gevangenis, wat slegs die opdragte uitgevoer het, sit nog daar."

Die vrylating van politieke gevangenes is een van die laaste struikelblokke wat in die pad staan van Suid-Afrika se volslae terugkeer na internasionale erkenning. Ongelukkig het daar nou 'n dooiepunt tussen die regering en die ANC rondom dié belangrike kwessie ontstaan en beskuldigings word heen en weer geslinger. **HENNIE SERFONTEIN** *het met albei kante gaan praat*

Dave Swanepoel, senior amptenaar van die Departement van Justisie, verwerp baie van die kritiek as "ongegronde, oningelig en teenstrydig met die feite."

Hy sê die ANC-vertegenwoordigers by twee gesamentlike werkgroepe wat in Mei en Augustus ontmoet het, saamgestem het met die besluite oor sake soos politieke oortreders, die skepping van strukture om dit te hanteer en die gebruik van aansoekvorms.

"Die laaste maande het die kwessie van aansoekvorms vir gevangenes en uitgewekenes omstrede geword. Maar feit is dat die konsep van so 'n aansoek en die bewoording saam met die ANC uitgewerk is en eenparig deur hulle aanvaar is."

Hy sê die ANC en die regering het lank en hard gewerk aan die konsep van 'n politieke oortreder ooreenkomstig internasionale aanvaarde regsnorme. "Dit bewys dat 'n alge-

mene amnestie nie ter sprake was nie. Daar word nou geëis dat die regering dit moet verleen, maar dit was nie deel van die ooreenkoms nie."

Die regering verwerp aansoek dat 30 April 'n "sperdatum" was. "Die Pretoria-Minuut praat van 'n teikendatum, wat iets heel anders is," sê Swanepoel.

Hy verwerp ook beskuldigings van administratiewe rompslomp en vertraging. Hy sê aansoek om vrylating het die departement onreëlmatig bereik. Daar was 1 300 in Februarie, 700 in Maart en skielik 2 000 in April, waarvan 500 in die laaste twee dae. "Hoe kan van ons verwag word om dit oornag te hanteer," sê Swanepoel.

Hy sê van die 5 500 aansoek is slegs twee persent nog nie verwerk nie, en verwerp bewerings dat in die huidige tempo vrylatings nie voor die einde van die jaar voltooi sal wees nie.

VM

BSB-lede doen aansoek om vrywaring

TWEE gewese lede van die Burgerlike Samewerkingburo (BSB), Abram "Slang" van Zyl en Calla Botha, het by die minister van Justisie, Kobie Coetsee, om vrywaring van hulle misdade aansoek gedoen wat hulle as lede van dié organisasie sou gepleeg het.

Dié stap volg enkele weke nadat 'n storm rondom die minister van Verdediging, genl Magnus Malan, se kop losgebars het nadat hy in die Parlement gesê het dat hy lede van die BSB sal bystaan indien hulle om vrywaring wil aansoek doen.

Die Departement van Justisie het bevestig dat aansoek vir vrywaring van Van Zyl en Botha ontvang is, en dat ander gewese lede van die BSB ook om vrywaring aansoek gedoen het. Teen druktyd was die name van die ander lede nog nie bekend nie.

Van Zyl het voor die Harms-kommissie erken dat hy betrokke was by onder meer sameswering tot moord, sabotasie en brandstigting. Botha het ook sy aanspreeklikheid by verskeie misdade erken.

Die aansoek van die gewese BSB-lede volg kort nadat dit bekend geword het dat die prokureur-generaal van Kaapland, Niel Rossouw, besig is om 'n dossier saam te stel en dit oorveeg om kriminele klagtes teen BSB-lede in te stel.

Dit is, sover bekend, die eerste keer dat gewese lede van die veiligheidsmagte vir vrywaring aansoek doen vir misdade wat hulle sou begaan het in hulle amptelike hoedanigheid.

Die ANC het vandeeweek vrywaring vir lede van die BSB veroordeel, maar gesê dit is insiggewend dat lede van die weermag nou vir die eerste keer erken dat hulle by kriminele misdade betrokke was.

Botha en Van Zyl se prokureur, PJ du Plessis, sê sy kliënte het voor die Harms-kommissie reeds erken dat hulle by verskeie BSB-optredes betrokke was wat mag lei tot kriminele vervolgings en sien die aansoek om vrywaring as 'n soort van "waarborg". Hy sê die besluit om aansoek te doen is beïnvloed deur die optrede van Rossouw.

Van Zyl het voor die Harms-kommissie gesê dat hy geweet het dat sy dae krimineel is, maar dat hy met sy

aansluiting by die BSB reeds vrywaring van vervolging belowe is. Hy het gesê die optrede van die BSB was nie politieg-geïnspireer nie, maar het die belange en die veiligheid van die hele Suid-Afrika gedien.

Tog het Van Zyl nou met sy aansoek erken dat die optrede van die BSB wel politieg-geïnspireer is en dat die misdade met 'n politieke oogmerk gepleeg is. Gevra hieroor, sê Du Plessis: "Van Zyl en Botha was van die enigste lede wat hulle dae erken het. Ander lede het dit ontken, wat beteken dat my kliënte nou geïsoleer is. Dit kan meebring dat hulle op die ou end daarvan beskuldig kan word dat hulle die dae op eie inisiatief gepleeg het."

Die aanbod van Malan aan lede van die BSB is deur die destydse voorsitter van die Demokratiese Party en woordvoerder oor wet en orde, Tiaan van der Merwe, as "bisar" beskryf en 'n erkenning dat die BSB kriminele oortredings begaan het.

Van der Merwe het gesê dat soldate ingevolge die Grondwet en die Verdedigingswet nie nodig het om vir vrywaring aansoek te doen nie. "Normaalweg, as militêre eenhede beveel word om dood te maak, het hulle nie vrywaring nodig nie. Indien hulle wel vrywaring benodig, beteken dit dat dit wat hulle gedoen het onwettig was en dat dié dae op 'n hoër vlak goedgekeur is."

'n Woordvoerder van die ANC, Carl Niehaus, het gesê hy steun die standpunt van die Demokratiese Party en dat dit vir die ANC onaantoonbaar sal wees indien kriminele elemente in die weermag of polisie van vervolging gevrywaar word.

"Hierdie is mense wat gewerk het vir die behoud van 'n rassistiese samelewing. Die minste waarvoor ons kan hoop, is dat dié mense hulle dae sal bely wat hulle gepleeg het," sê Niehaus.

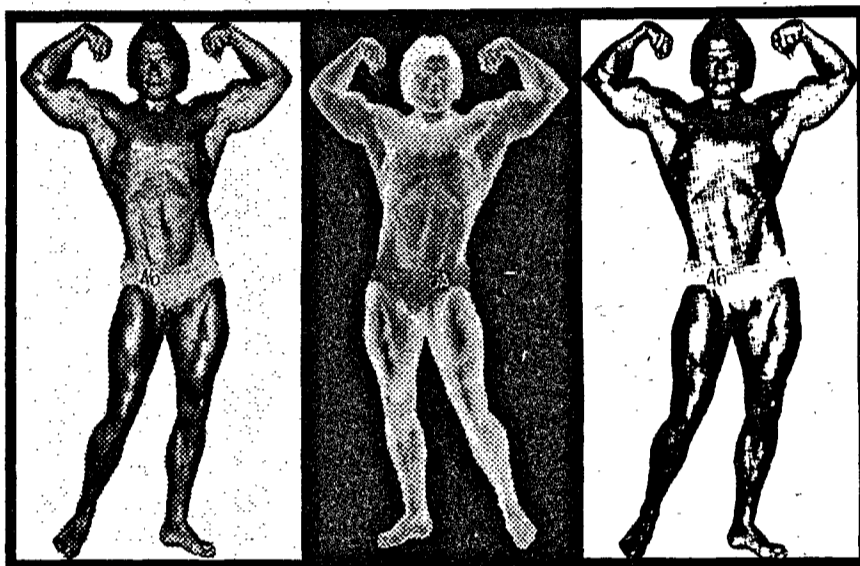
Ingevolge die vrywarings-vereistes moet persone wat aansoek om vrywaring doen, 'n vorm invul waarop hulle hul dae spesifiseer. Du Plessis sê sy kliënte vra slegs vrywaring vir daardie dae wat hulle reeds voor die Harms-kommissie erken het.

- JACQUES PAUW

VM

RAY McCAULEY

Van *Mnr Republiek* tot 'Johannes die Doper' in 'n snyerspak'

Vier jaar gelede het swart lidmate van die **Rhema Kerk** begin vra: "Hoe kan julle die regering se vlag hys terwyl hulle ons mense in die townships doodmaak?" Daarmee het **Ray McCauley**, leier van dié charismatiese kerk, politiek betrokke begin raak. Dié voormalige *Mnr Republiek*, wat die laaste tyd saam met ander invloedryke kerkleiers 'n sleutelrol speel in die pogings om verskillende politieke groepe by onderhandelings te betrek, het as kind nooit in 'n kerk gekom nie.

INA VAN DER LINDE *het met hom gesels*

WAT? 'n Kerkleier uit die charismatiese tradisie wat sy hande met die politiek bevuil? Sowaar ja, daar sit hy tussen dr Frank Chikane van die SA Raad van Kerke en prof Johan Heyns van die NG Kerk: pastoor Raynor (Ray) McCauley van die groot Rhema Kerk in Randburg, enkeldiep betrokke by die uiters delikate proses agter die skerms die laaste paar weke om die verskillende politieke leiers bymekaar te bring.

Wat het gemaak dat hy as 't ware uit die hemel neergedaal het om hom met aardse dinge te bemoei? Suid-Afrika se charismate, wat regstreeks op die beweging in Amerika geskoei is, is bekend vir hulle fundamentalistiese siening van die Bybel.

Die charismate verstaan elke woord in die Bybel letterlik en glo dat dit regstreeks deur God self besiel is. Alle uitsprake in die Bybel dra die hoogste gesag, of dit nou op die gebied van die godsdiens, moraliteit, die geskiedenis of op die gebied van die natuurwetenskap lê.

Dié siening word ook oorgedra op die sosiale en die politieke lewe van die kerke. Die patroon is dikwels 'n

konserwatiewe politieke siening en 'n gebrek aan sosiale kritiek. Dit gaan gepaard met 'n sterk klem op "gehoorsaamheid aan Caesar", en magte wat teen die regering werk, word dikwels beskou as onchristelik, of selfs kommunisties. En agter die kommuniste sit gewoonlik die duiwel self.

Daar is ook ander veralgemenings wat oor charismate gemaak kan word, wat nie hier ter sprake is nie. Soos die beoefening van charismatiese gawes soos spreek in tale, geloofsgenesing, profesie, ensovoorts; die rol wat die rykdomsteologie speel, min teologiese opleiding, en die wyse van prediking en musiek by die erediens wat in-grypend van die tradisionele kerke verskil.

In 'n onderhoud met McCauley blyk dit dat die aarde nie altyd so 'n gemaklike plek is nie. Hy is uitgeput ná verskeie laatnagte en ure se beraadslaging agter toe deure.

Met die instapslag is hy besig met 'n vuurwarm gesprek oor die telefoon met 'n ander kerkleier. Daarna lui die telefoon nog drie maal. Dis 'n hoogs ontstoke Frank Chikane aan die ander kant, dan is dit dr Louw Alberts, dan weer Johan

Heyns. Dit blyk hy is midde-in een van die vele krisisse van die laaste tyd om mense van die verskillende politieke partye vir 'n gesprek oor geweld en versoening byeen te bring.

Hy het 'n blou strepieshemp aan, en 'n blou das. Regs op sy lessenaar staan 'n hout-arend en agter sy kop teen die muur is 'n impressionistiese uitbeelding van 'n blou arend wat met uitgestrekte vlerke en kloue op 'n prooi afduik. Net links hiervan is nog 'n arend. Trouens in een van die gange met die mooi volvloermatte en skoon siersteenmure hang 'n hele ry arende.

Ook onder in die voorportaal van die administratiewe gebou is 'n bronsplaat met 'n arend daarop afgebeeld. Op die plaat staan: "Rhema Ministries South Africa is going to be the nest of the Divine Eagle. The Lord said the divine eagle is going to brood and incubate and bring forth life in such abundance as you have never dreamt of in the past, Ray, and has set you and only you in charge and will communicate with your spirit on a daily basis... Thank God for the eagle of God... Rhema Ministries is going to be a

centre of blessing for this nation, continent and the world... I do not know if you can hear what I hear, but I can hear the beat of His wings right now.

"Listen, the eagle has landed." (Profesie uitgespreek deur pastoor Reinhard Bonnke, 15 Februarie 1985)

Wanneer 'n hoogs-ontstelde McCauley die telefoon neersit, en hy met sy kragtige arms wyd uitgestrek beduie oor die jongste krisis wat ontwikkel het, lyk hy self soos 'n arend wat kom land.

Sy skakelbeampste, Ron Steele, beskryf McCauley as "Johannes die Doper in 'n snyerspak". Sy preke is gemik op die praktiese, op die maag as 't ware. Geen hooggeleerde filosofiese waarhede nie.

Nee, McCauley is beslis nie 'n sissie nie. Hy het grootgeword in die noordelike voorstede van Johannesburg, die derde van drie seuns. Sy pa is 'n beroepswedder, wat as dit die dag sleg gegaan het, tweedehandse motorkarre verkoop het.

Op skool het hy weinig in die akademie belang gestel. Sy dae het gedraai om sport. Het selfs 'n jaar in standerd agt moes agterbly. Op sestien verlaat hy die skool met net 'n standerd agt sertifikaat in die hand. Dit was in Desember 1964.

Ná 'n paar maande as leerling-haarkapper, besluit hy om dit te los ter wille van 'n loopbaan as liggaamsbouer bedags, en uitsmyter by nagklubs snags.

Vier jaar later wen hy die junior Mnr Republiek-titel. Intussen het hy sy eie gimnasium aangeskaf.

As kind, vertel McCauley, het hy nooit die binnekant van 'n kerk gesien nie. In sy ouerhuis was daar hoegenaamd geen godsdienstige opvoeding nie. Op 'n dag nooi 'n man wat gereeld by sy gimnasium kom oefen het, McCauley om die kinders by 'n inrigting vir drank- en alkoholverslaafdes te kom wys hoe om met gewigte te oefen. Dit blyk toe dat die man 'n pastoor is en onder dié se invloed word McCauley 'n Christen.

McCauley is 'n bondel rustelose energie. Hy praat met 'n seunsagtige eerlikheid, sonder kommas en punte. En antwoord met 'n "okay, okay" voordat 'n vraag klaar gestel is.

"Ek het begin om hoër skole te besoek en van my bekering te vertel dan hou ek so 'n vertoning en tel die gewigte op en sê jy hoef nie 'n sissie te wees om 'n Christen te wees nie, jy weet dis die beeld wat kerkmense by my opgewek het soos die uitdrukkings wat ek altyd gebruik soos jy lyk soos iemand wat aan 'n suurlemoen gesuig het en loop rond met 'n groot swart boek onder die arm groot genoeg om 'n donkie mee dood te slaan en ek het altyd gedink shame, hierdie arme mense geniet nie die lewe nie en die arm kinders word so grootgemaak en hulle haat die hele besigheid en nogtans moet hulle dit doen."

Dan doen hy die gewigvertoning: "I got this incredible response, because (met so 'n verleë laggie) these kids would, you know, look at Mr South Africa and think this is great and stuff like that."

En toe was daar Mrs Lewis wat 'n speelsentrum vir kinders in Doornfontein gehad het. Sy 't hom genooi om met die kinders te kom praat en daarna het hy elke Sondagaand vir hulle kos en klere gebring en vir hulle gepreek. Wat, kan hy nie meer onthou nie. Dit het 'n jaar aangehou.

Daarna het die "big time" vir hom aangebreek. Van 1969 af het sy lyf gereeld die koerante begin haal. In 1974 het McCauley die hoofopskrifte gehaal - dié keer nie vir sy lyf nie, maar omdat sy verloofde van destyds en 'n ander man in haar karavaan-blyplek met gas oorval is. Die man is dood en sy verloofde het by die dood omgedraai. Die verhouding het later skipbreuk gely.

Dis ook die jaar dat hy derde gekom het in die Mnr Heelalwedstryd in Londen. En dis die jaar dat hy sy vrou, Lyndie, ontmoet het.

Het hulle kinders? Ja, een kind, 'n seun, 7, met die naam Joshua, 'n wonderwerk op sigself. Hy sou graag 'n hele kombi-vol wou hê, maar weens die massiewe dosisse steroïdes wat hy in sy liggaamsbou-dae gebruik het, is dit buite die kwessie.

Steroïdes? "Yes and it messed me up, but a survey on Olympic athletes showed that if they could have the choice between an Olympic medal or no damage to the body, 98 percent said they would still use it."

"I believe the majority of athletes are on them. The thing is just that few are caught because they are always one step ahead."

Hy oefen nog elke dag in die gimnasium en moedig sy personeel aan om dieselfde te doen.

"Sport taught me discipline you know in the sense that it made me streetmart, dealing with life at a very young age and all that. By 21 I had to deal with so much, I had my own gym, I was body-building champion of South Africa, I have travelled the world, I met with people like Arnold Schwarzenegger who is a good friend, and in a sense I become educated, not educated like learned in the classroom, because it becomes difficult if you say 'Job' when you

mean 'Jobe'.

"No, I did not have a hang-up about that, because I always felt the major ingredient to being a minister is to be real and what people see is what they must get."

En "streetmart" is hy. Ook wat sy hantering van die pers, die kwaai kritiek op sy uitsprake op teologiese gebied, en die reusagtige groei van sy kerk betref.

In 1979 is hy en sy vrou Amerika toe waar hy aan die Rhema Bible Training Centre in Tulsa, Oklahoma studeer het. Ná 'n jaar is hy terug en begin sy eerste gemeente met 13 lidmate in sy ouers se huis. Daarvandaan is hy na die Constantia-teater in Rosebank wat 600 mense kon huisves. Binne agttien maande moes hy drie dienste op 'n Sondag hou om sy 2 500 lidmate te akkommodeer. Daarna het die kerk verhuis na die Tony Factor-pakhuis in Randburg, wat vir R2,2 miljoen bekom is.

In 1983 koop Rhema dertien hektaar grond in die gesogte Randburg-gebied. "We had a lot of persecution, we were labelled a prosperity cult, they said we had our own jewellers and we had money stashed away in Swiss bank accounts, we had jets, I was a millionaire, that sort of stuff." Agttien maande het hulle geveg teen petisies van inwoners van die gebied wat hulle nie daar wou hê nie. Uiteindelik het Rhema gewen en vandag woon sowat 15 000 mense Sondag een van die drie dienste by.

En die einde is nog nie in sig nie, sê McCauley. Elke maand voeg sowat 500 nuwe-bekeerlinge hulle by die kerk. 'n Sambreelligaam, die International Fellowship of Christian Churches (IFCC) is gestig en meer as 600 onafhanklike charismatiese kerke behoort tot die liggaam. McCauley, voorsitter van die IFCC, sê hulle kan praat van 'n gesamentlike lidmaattal van meer as 500 000. By verskeie van die kerke is nie-rassige laer skole gestig en verskeie kerke lei predikers op.

McCauley is diep bewus van die kritiek teen charismate omdat hulle al die jare meer gerig was op die hemel as op die aarde. Daarmee saam: die gebrek aan kritiek teen die onreg van apartheid, die steun aan die weermag en die neiging om "Kommuniste" en die "bose geeste in die lug" verantwoordelik te hou vir die geweld in die land. Selfs 'n neutraliteit teenoor die politieke situasie is vertolk as 'n stilswyende goedkeuring van die status quo.

Waar het McCauley van koers verander? Hoewel die charismatiese kerke van die begin af ten volle geïntegreer was, het hy vier jaar gelede begin besef dat daar 'n groot gros van sy lidmate was in wie se behoeftes Rhema nie voorsien het nie. Dit het begin met kritiek teen die landsvlag wat voor die gebou gewapper het. "Hoe kan julle die regering se vlag hys terwyl hulle ons mense in die townships doodmaak," is gesê. Rhema het nie die gevolge van die regeringsbeleid op swartmense raakgesien nie.

Toe dié soort kritiek al meer gehoor is, sê McCauley, "I started examining my heart and myself and said, listen, they are saying something real here especially when our members came back from Durban having been beaten up because they were on the beach saying hey, police dogs can come on the beach but we may not and said it's nice that you pray for us but where were you when we needed you." Die volgende stap was om 'n swart pastoor aan te stel. Nie net vir swart lidmate nie, maar vir die hele kerk. Wanneer McCauley vir dié "seuns in die weermag" bid, het hy gebid vir die kinders in die ANC.

"When I saw the light so to speak, it was not a question of jumping on the bandwagon because it has been very hard, we had a lot of persecution, a lot of situations we had to work through and I realised we tell a man get saved and we think it is wonderful, but how wonderful is it if he still gets beaten up for the colour of his skin?"

Veral toe die geveg begin het om die gemengde Christelike skole in verkrampde woongebiede oop te hou, sê McCauley, het hulle ontdek dat hulle ewe skielik relevant begin raak.

Verlede jaar by die Rustenburg-konferensie het McCauley opgestaan en bely dat charismatiese kerke dikwels nie sterk genoeg teen apartheid beswaar gemaak het nie, of 'n sogenaamde "neutrale" standpunt ingeneem het. "Ons bely dat ons stilte op hierdie gebied in der waarheid 'n sonde is en die feit dat ons nie beslissend teen alle vorms van apartheid opgetree het nie, maak dat ons aandadig is aan 'n onmenslike politieke ideologie." Hy het alle vorms van rassisme en die "bose en onregverdigste stelsel van apartheid" summier verwerp, sonder noukeurige definisies van apartheid en sonder voorbedagte rade oor hoe wit lidmate dit gaan ontvang. 'n Hele paar (ryk) lidmate het op grond hiervan die kerk verlaat.

Een lidmaat wou hê dat swart mense afsonderlik nagmaal gebruik. "If people tell you something like this it is time you make your stand and look at the man and say, look, I would like you to get converted and become a Christian, because if that is your attitude then it stinks and I can't see you as a Christian, you understand? So you lose a man with money, but you've got to do what is right and what you see is right and if you come into the reality of a revelation or you start to understand something, then you must do it."

Die wyse waarop hy daarna homself ingewerp het in 'n proses om gesprekke aan die gang te kry, is tipies McCauleyaans. Geen skoorvoetheid vir hom nie!

Skielik werk hy saam met mense soos Chikane en aartsbiskop Desmond Tutu in 'n komitee, mense wat hy voorheen as die Antichris beskou het. Lang ure van worsteling het gevolg in komitees voor die Rustenburg-beraad en daarna, waartydens hy 'n groot aantal vooroordele moes verwerk. In die proses het hy die ander standpunt leer ken.

Soos hy dit stel: dit het sy visie verbreed en hom "opgevoed". Bevrydingsteologie is die aspek van die evangelie wat hy die "social gospel" noem. Vir hom is dit waaroor die rol as fasiliteerder gaan.

McCauley word beskou as die man wat Mangosuthu Buthelezi na die onderhandelingsstafel kan bring. McCauley sê die verhouding met Buthelezi kom oor 'n lang tydperk. Invloedryke lidmate van sy gemeente - die Hewletts - het die Inkatha-leier goed geken en begin om McCauley se preke aan hom te pos.

Buthelezi is 'n lang tyd reeds vervreemd van sy eie kerk se leierskap - hy is 'n lid van die Anglikaanse Kerk - weens aartsbiskop Desmond Tutu en ander leiers se standpunt oor sanksies, die tuislandkwessies en die feit dat sy regering deur die NP-regering gesubsidieer word. Mettertyd het 'n goeie verhouding tussen hulle ontwikkel as pastoor teenoor gelowige.

"This might sound strange from a reporting point of view, but I must be honest and give it to you as I saw it. The Tuesday before the peace initiatives started and before we were involved in any of this I drove in my car and I found a strong impression in my heart that was saying: 'phone Buthelezi because you must go and see him'. I did not know why, but later found out that at exactly that moment he was in consultation with FW de Klerk on this traditional weapons thing."

Buthelezi het 'n diep agterdog jeens die SARK, wat hy as "pro-ANC" bestempel, en selfs teenoor die Rustenburgkerkeberaad se voortsettingskomitee omdat SARK-kerkleiers daarin 'n groot rol speel.

Dit klink of McCauley Buthelezi se vertrouwe gewen het. Oor Inkatha se bydra tot die geweld in die land wil McCauley hom glad nie uitlaat nie, maar hy sê: "I'm telling you now, we have to get him with the others to the table and start talking as fast as we can, because there is total confrontation talk in the air all around."

Hoe sy eraring sedert Rustenburg sy teologie beïnvloed het, sê McCauley: "I believe God is in destiny. I believe God does things in a time when you are living in a situation, so I really do think the church has a major role in bringing about reconciliation, we can influence, can bring a spiritual perspective into the situation and can help to bring peace." Oor die invloed wat dit op charismatiese kerke in die IFCC-dampkring kan hê, sê hy Ed Roebert, leier van die Hatfield Christian Church in Pretoria, is saam met hom hierin, maar "nie heeltemal so vinnig nie".

"I would be the guy that has the role to educate and he would stay solid on the pastoral, fundamental thing, which does not conflict, but as long as I see it is right, Biblical, I have no confusion over this. The way I see it, salvation is a process."

Russe onthul *Stradivari* se klankgeheim

Standard Bank Nasionale Kunstees

27 Junie – 6 Julie

1991

Grahamstad

'n Projek van die 1820 Stigting

Standard Bank

SEDERT die agttiende eeu al probeer vioolmakers die geheime herontdek van die ou meester-vioolmakers van Italië - Amati, Stradivari, Guarneri, Guadanini, Galiano en ander - wie se magiese instrumente soveel suiwerder klink as die viole wat vandag gemaak word.

Tot vanjaar het die vioolmakers gemeen die ou vakmanne het 'n spesiale soort hout gebruik, of 'n sekere soort vernis, of die een of ander geheime bestanddeel wat vir ewig verlore is.

Nee, sê die Russiese fisikus Alexander Usikov nou - daar was geen geheime toormiddel in die ou Italiaanse meesters se viole nie. Dis maar net die besondere manier waarop, byvoorbeeld, Stadivari sy viole aanmeekaargesit het wat hulle so soet laat sing - en Usikov meen hy kan viole maak wat ewe mooi klink.

Usikov en sy kollegas aan die Ukraïese Akademie vir die Wetenskap het die klankspektrum van verskeie viole deur Italiaanse meesters van die 17e en 18e eeu ontleed.

Met die klankspektrum van dié viole as model het hulle proefnemings gedoen met verskillende vioolstrukture en gevind hulle kan die ou meesters se klank naboots sonder enige spesiale vernis of dergelike truuks.

Nou wil Usikov 'n klomp viole laat maak en inskryf vir die Internasionale Wedstryd vir Vioolmakers later vanjaar.

- NIKOLAI NESVITENKO (NPA)

Goeie wense in 'n bottel uit Kanada

CALGARY, Kanada - 'n Kanadese paar se boodskap in 'n bottel is tien maande en 30 000 kilometer later uit Namibia beantwoord.

Verlede week het Pat Sullivan en Suzanne Leclerk 'n poskaart van 'n inwoner van Namibia ontvang waarin hulle bedank word vir die boodskap wat hy aan die kus van Namibia opgetel het.

Die boodskap in die bottel wens die ontvanger daarvan sterkte toe.

"Ek kon dit nie glo nie," sê Sullivan, "ek het gedink as enigiemand dit kry, sal dit êrens in die Golf-eilande wees. Ek het nooit kon dink dat dit in Afrika sou uitspoel nie. Dis bisar."

Die paartjie het die boodskap in die see gegooi terwyl hulle verlede Julie naby Victoria, die hoofstad van die Brits-Columbië, geseil het. Toe daag die poskaart, gedateer 26 April 1991, op.

"Ek het julle bottel op die strand by Swakopmund opgetel," skryf Totsiens Francois. "Dankie vir die goeie wense. Ek was verras om die boodskap van Kanada te kry. Ek het die boodskap weer in die bottel teruggesit sodat iemand anders ook gelukkig kan wees."

William Hsieh, 'n professor in die oseanografie aan die Universiteit van Brits-Columbië, sê hy is "verwonderd" dat die bottel in so 'n kort tydjie so ver kon dryf.

"Tensy iemand op 'n skip die bottel opgepik en weer afgegooi het, is dit 'n wonderwerk," sê hy. Hy sê volgens sy berekening sal dit 20 jaar kos vir 'n bottel om so ver te dryf.

- AFP

'Die wêreld hoor ons nie'

Ná die stigting verlede Sondag van die *Federale Raad van Inheemse Kerke*, 'n sambreelorganisasie vir die sogenaamde *Onafhanklike Afrika-Kerke*, kan dié kerke met hul miljoene lidmate moontlik 'n gedugte politieke mag in Suid-Afrika word. Die raad is gestig om die groot klomp klein en verspreide kerke saam te snoer sodat hulle 'n sterker invloed op die samelewing kan uitoefen. **Maar gaan hulle saamstaan?** INA VAN DER LINDE *doen verslag*

'N NUWE federasie wat op 'n politieke ontwakings in die sogenaamde Onafhanklike Afrika-Kerke (OAK) kan dui, is verlede Sondag in die Jabulani-stadion in Soweto gestig.

Die president van die nuwe Federale Raad van Inheemse Kerke (Federal Council of Indigenous Churches), biskop Olaf Xulu, en die algemene sekretaris, aartsbiskop Ndimiso H Ngada, was albei vroeër verbonde aan 'n ander sambreelorganisasie van die OAK, die Raad van Onafhanklike Afrika-Kerke (Council of African Independent Churches). Xulu was die president en Ngada die tesourier.

Die laasgenoemde liggaam is amptelik by die Suid-Afrikaanse Raad van Kerke geaffilieer.

Op die stigtingsvergadering Sondag het Xulu en Ngada die verhoog gedeel met ander sprekers soos vader Albert Nolan van die Instituut vir Kontekstuele Teologie, dr Beyers Naudé van die Ekumeniese Adviesburo, Isaac Mokgase van die Soweto Civics, Carl Niehaus van die ANC, eerw Busane Ngubane van Azapo, S Thusi van Contralesa (die organisasie vir tradisionele leiers), en dr Gerrie Lubbe van die World Conference of Religion and Peace, 'n inter-godsdienstige organisasie. Inkatha, die SARK en die PAC het nie uitnodigings na die byeenkoms aanvaar nie.

Die Onafhanklike Kerke, waarvan daar na beraming sowat 4 000 denominasies is met by die agt miljoen volgelinge, maak tussen 35 en 40 persent van die swart bevolking uit. Maar omdat die kerke 'n geskiedenis het van versplintering en onbetrokkeheid, sosiaal en politiek, is hulle invloed onbeduidend. Die grootste denominasies, soos die twee kerke van die Lekganyane-broers by Pietersburg, die Shembe in Natal (die Nazareth Baptist Church), die St John Apostolic Church, die Presbyterian Church of Africa en die African Catholic Church behoort nie een tot 'n organisasie van OAK nie.

Die rede hiervoor, sê eerw John Makhubu van die Raad van die OAK, is dat hulle selfvoorsienend is en selfs neersien op die kleiner denominasies, waarvan verskeie uit minder as honderd lidmate bestaan. Dit hou ook sekere voordele vir die groot kerke in om onverbonde te bly, veral as dit gaan oor die toekenning van kerkterreine in 'n dorpsgebied.

Makhubu skets die verloop van pogings wat al in die vroeë sestigerjare begin is om 'n sambreelorganisasie vir die OAK op die been te bring, soos volg: Dr Beyers Naudé en die Christelike Instituut het saam met OAK-leiers gemeen dat indien die kleiner kerke sou saamstaan en met een stem praat, hulle 'n groter invloed sou kon uitoefen oor sake wat hulle raak.

'n Groot konferensie is met behulp van die Christelike Instituut in Queenstown gereël, en die Organisasie vir Onafhanklike Afrika-

kerke (OAK) het tot stand gekom. Nadat die Christelike Instituut verban is, het die OAK finansiële probleme opgedoen. Die geld wat Naudé later vir hulle bekom het, het egter vir sommige 'n struikelblok geword, soos Makhubu dit sagkens stel.

Die eerste organisasie wat van die OAK weggebreek het, was die Reformed Independent Churches Association van biskop Isaac Mokoena, 'n man wat later ook onder 'n wolke by die SARK weg is en later namens die regering oorsee teen sanksies gaan veg het. Verskeie ander kerke het in sy voetspore gevolg en later het die oorblywende groep ook in twee geskeur.

In 1976 was daar weer 'n poging om die kerke byeen te bring. Die Raad vir die OAK is gestig, met Makhubu as hoofsekretaris. Veertien organisasies het aangesluit, met Xulu as president en Ngada as tesourier. Makhubu sê sy Raad het 1,5 miljoen lede, en sowat 1 000 predikers word op die oomblik opgelei by die Khanya Teologiese Kollege vir Onafhanklike Kerke.

Xulu en Ngada het 'n geruime tyd gelede al weggebreek van die Raad vir die OAK en 'n opleidingsentrum begin met die naam Navorsings- en Teologiese Opleidingsinstituut vir die Spirituele Kerke.

Makhubu erken dat die nuwe Federale Raad vir Inheemse Kerke in kompetisie kom met sy organisasie, maar meen daar is genoeg ruimte vir albei organisasies omdat die meeste van die Onafhanklike Kerke nog glad nie by enige organisasie ingeskakel is nie.

Die Raad vir die OAK is die enigste Onafhanklike Kerk-organisasie wat by die SARK ingeskakel is. Die rede waarom individuele kerke hulle nie by die SARK aansluit nie, is omdat net kerke met 'n lidmaatskap van 10 000 mag inskakel, sê Makhubu. Ampsdraers van die liggaam was die laaste paar weke ten nouste betrek by die onderhandelinge om politieke leiers bymekaar uit te bring.

Op die kritiek dat sy organisasie nie politiek-bewus is nie, is onwaar, sê Makhubu. Hulle het nog altyd die SARK-standpunt op die politieke gebied gesteun, maar "ek vind dit pynlik dat wanneer ons as Raad 'n verklaring uitreik, ons nie gehoor word nie en dat niemand ons ernstig opneem nie".

Ngada beaam wat Makhubu sê: die res van die wêreld hoor hulle nie. "Ons praat al jare lank oor kolonialisme, ons het gely en met bloed vir die land betaal. Maar ons word nie gehoor nie en word daarom steeds onderdruk."

Gevra waarom die noodigheid vir nóg 'n sambreelorganisasie, sê Ngada daar is 'n ernstige meningsverskil tussen die Federale Raad en die Raad van die OAK, en ook tussen hulle en die SARK.

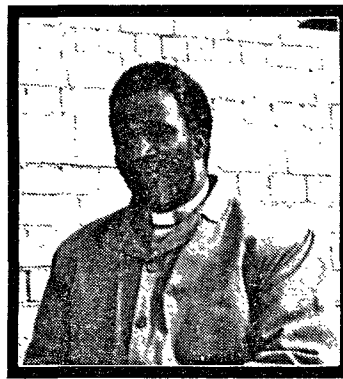
"Die Raad het vasgeval in die ou dinge en die leierskap is konser-

watief, terwyl ons nog altyd relevant was tot die huidige situasie in Suid-Afrika. Ons het van die begin af nie saamgestem met die manier waarop die Raad werk nie, en het gemeen dat hulle die organisasie geskaak het vir hul eie doelstellings."

Een van die groot sake waarvoor verskil word, is dat die SARK die OAK as één kerk beskou, terwyl hulle in der waarheid meer kerke en lidmate het as die hele SARK saam.

"Toe ons in die verlede by die SARK gaan aanklop het om hulp as mense wat hulle veronderstel was om te ondersteun, het die SARK ons afgejak. Die Inheemse Afrika-Kerke is deur die jare sleg genoeg deur die hoofstroom-kerke behandel om nou weer by die SARK te gaan bedel."

Hy beweer die Raad verteenwoordig net 'n baie klein groepie mense, terwyl sy organisasie na beraming "honderde-duisende" ondersteuners het. Die rede waarom minder as 200 by die vergadering

Aartsbiskop Ndimiso H Ngada, die hoofsekretaris van die pasgestigte federale raad.

Eerw Paul Makhubu, hoofsekretaris van die Raad van Onafhanklike Afrika-kerke.

Sondag opgedaag het, sê hy, is dat Jabulani-stadion in die Inkathagebied geleë is. Mense was bang om te kom.

Die Federale Raad is gestig om presies dieselfde rede wat die Organisasie vir Onafhanklike Afrika-Kerke in die sestigerjare tot stand gekom het: om die groot

klomp klein en verspreide kerke saam te snoer sodat hulle 'n sterker invloed op die samelewing kan uitoefen.

Dat die OAK met sy miljoene lidmate 'n besliste invloed op die politieke situasie in die land kan hê, is gewis. Of die Federale Raad die politieke bewussyn gaan saamsnoer, is nog 'n ope vraag.

Eenheid kan tot tweespalt lei

AS die vereniging tussen die NG Kerk in Afrika en die NG Sendingkerk in Julie plaasvind, gaan albei kerke skeur. Die enigste manier waarop 'n skeuring nog voorkom kan word, is om die stigtingsinode van die Verenigde Gereformeerde Kerk (VGK), wat volgens beplanning van 17 tot 21 Julie in Pretoria plaasvind, uit te stel. Dit is die prentjie wat die week al sterker na vore kom nadat ook die gemeente en ring van die moderator van die NG Sendingkerk, ds Nick Apollis, besluit het om nie 'n afvaardiging na die stigtingsinode van die VGK te stuur nie.

Wat minder duidelik is, is hoe groot die skeuring gaan wees indien met die stigtingsinode voortgegaan word, en hoe sterk die regsgrondslag is waarop die gemeentes, ringe en sinodes wat nie met die kerkvereniging saamgaan nie, op die eendrom en bates van die kerke aanspraak sal kan maak.

Intussen het die gesamentlike moderature van die twee kerke 'n verklaring uitgereik waarin hulle opnuut hulle "diepe oortuiging en duidelike toewyding" aan die kerkeheid herbevestig. Hulle gee die versekering dat die proses van kerkvereniging op 'n verantwoordelike wyse uitgevoer word; dat regsmerkings ingewin word om uitstaande probleme op te los; en dat alle moontlike weë tot versoenning en arbitrasie ondersoek, oorweeg en toegepas sal word om sover moontlik almal op die pad van kerkeewording saam te neem. Volgens die verklaring van die gesamentlike moderature, dui regsmerkings daarop dat die Alge-

mene Sinodale Kommissie van die NGKA die regte pad volg om 'n probleem rondom 'n kerkorde-artikel van die NGKA (Artikel 36.1), op te los. Dit gaan oor die wyse waarop die NGKA die belydenisgrondslag van die Kerk kan wysig sodat die Belydenis van Belhar - 'n vierde belydenisskrif van die NGSK - deur die NGKA aanvaar kan word. Regsmening het getoon dat die Algemene Sinode van die NGKA wel 'n kerkorde-artikel kan skrap wat bepaal dat streeksinodes eers oor 'n wysiging van die belydenisgrondslag moet besluit voordat die Algemene Sinode daarvoor kan besluit. Dié saak het sedert verlede jaar geweldige probleme op die pad na kerkvereniging geskep, en is nou opgelos.

Maar 'n nuwe probleem het opgeduik wat nie in die verklaring gemeld word nie. Dié keer gaan dit daaroor dat die kerkorde (kerkwette) van albei kerke nie voorsiening daarvoor maak dat die kerke kan ontbind nie. Terwyl die NGKA by sy komende Algemene Sinode wat net voor die stigtingsinode van die VGK plaasvind, so 'n klousule kan aanvaar, sal dit beteken dat die NGSK eers 'n sinode sal moet hou om so 'n klousule by sy kerkorde in te sluit.

Terwyl sommige moderatuurslede nog meen dat dié probleem opgelos kan word deur sekere tegniese stappe te volg - stappe waarvoor hulle nie in dié stadium wil praat nie - sou dit geen verskil maak aan die feit dat gemeentes, ringe en sinodes reeds besluit het om nie afgevaardigdes na die kerkvereniging te stuur nie.

Terwyl dit moeilik is om vas te stel hoeveel gemeentes nie aan die VGK gaan deelneem nie, het die ringe van Ebenezer (Kaapstad), Caledon en Worcester reeds besluite bekend gemaak om nie afgevaardigdes na die stigtingsinode te stuur nie. Die ring van Tulbagh het besluit dat die kerkvereniging "rypedruk" word, maar moet nog 'n finale besluit hieroor neem.

In die NGKA het die sinode van Phororo (Noord-Kaap), met sy 33 gemeentes besluit om nie die stigtingsinode van die VGK by te woon nie.

Uit 'n artikel in die jongste uitgawe van *Die Ligdraer*, blad van die NGSK, blyk dit dat sommige gemeentes die kerkregtelike probleme aangryp om 'n ander saak te dien. Ds Sakkie Mentor, voorsitter van die ring van Ebenezer en voormalige NGSK-moderator, laat blyk duidelik dat hy die eenwording van die twee kerke sien as " 'n struikelblok op die weg van die groter eenheid" met die NGK.

"Die eenwording van die NGKA en die NGSK kan in dié opsig gesien word as 'n vereniging téén die NGK." Die moontlikheid dat Mentor 'n beweging om by die NGK aan te sluit kan lei, lyk al meer waarskynlik.

Terwyl die NGK so 'n stap sou verwelkom om uit die doodloopstraat te kom waarin gesprekke oor kerkeheid beland het, word ernstige kommer uitgespreek dat so 'n verwikkeling kerklike verhoudinge in die NGK-familie vir etlike jare vorentoe kan laat stol.

INA VAN DER LINDE

Polisie en bende: *kop in een pet?*

Terror Lekota

SAKP kap glo na kerke

AANVALLE op die kerk deur 'n vooraanstaande Kaapse leier van die Kommunisteparty is besig om die ANC in veral die plattelandse gebiede van Wes-Kaapland te benadeel.

Daar is reeds geruime tyd spanning tussen die SAKP-leiers - meestal intellektuele - en die gewone werkersklas ANC-lede en hul leiersfigure in Wes-Kaapland.

Bronne in die kerk en die ANC het dié week aan VWB die SAKP se kritiek op die kerk bevestig en besonderhede gegee van die vergaderings op Springbok in Namakwaland waar dit glo uitgespreek is.

Iemand wat by een van die vergaderings was, sê dié week aan *Vrye Weekblad*: "Ons is verstom oor die onsensitieweit om in gebiede waar 96 persent van die bevolking tot die kerk behoort en dit 'n besondere plek in hul lewens speel, die rol van die kerk te bevraagteken en te kritiseer."

Die betrokke leier ontken kategorieë dat die bewerings waar is. "Ek beskou die aantygings as lasterlik en sal enigiemand dagvaar wat sulke goed beweer. Ek was vanjaar nog slegs eenmaal in Namakwaland. Deur al die jare het ek ten nouste met die kerk saamgewerk."

Maar kerk- en ANC-bronne sê die SAKP-leier het die rol van die kerk by twee geleenthede in Namakwaland gekritiseer. Die eerste was tydens 'n besoek 'n tyd gelede aan Springbok om aan die

plaaslike ANC-komitee lede voorligting te gee hoe om politiek te bedryf.

Dié uitlatings tydens die komiteevergadering van sowat 30 mense het glo gelei tot 'n woedende ingryping deur die voorsitter van die ANC-tak, Pierre van den Heever, 'n predikant van die Metodiste Kerk.

Van den Heever het volgens 'n bron beswaar gemaak teen aspekte van kritiek op die kerk en beskuldigings dat kerkmense politieke organisasies sou infiltrer.

Hy het die vergadering daarop gewys dat die betrokke persoon eintlik nie die ANC verteenwoordig nie, maar slegs die SAKP - 'n opmerking wat blykbaar tot 'n heftige onderonsie tussen hulle gelei het.

ANC-bronne sê die SAKP-leier het die kritiek herhaal tydens 'n saamtrek op 1 Mei wat deur die National Union of Mine-workers (NUM) gereël is. Die vergadering is ook deur Christmas Tinto, die Wes-Kaapse voorsitter van die ANC, toegesprek.

Van den Heever was met die ter perse gaan nie vir kommentaar beskikbaar nie. In gesprekke met VWB het leiersfigure in die ANC en die kerk daarop gewys dat die onsensitiewe SAKP-houding teenoor die kerk presies die soort ding is waarteen Alan Boesak al gewaarsku het. Dit word deur kenners van die Kaapse politiek uitgesonder as een van die redes waarom die ANC nie vordering in die bruin gemeenskap maak nie.

- HENNIE SERFONTEIN

Gebeure in 'n Vrystaatse dorp het die laaste paar maande skokkende bewyse aan die lig gebring van hoe misdadigers gebruik word om die ANC te ondermyn. En dié misdadigers het onder beskerming en selfs met die hulp van die polisie opgetree. Na bewering was een van die polisiemanne 'n leier van dié bende. **PEARLIE JOUBERT** doen verslag

GEBEURE in 'n Vrystaatse dorp het die laaste paar maande skokkende bewyse aan die lig gebring van hoe misdadigers gebruik word om die ANC te ondermyn. En dié misdadigers het onder beskerming en selfs met die hulp van die polisie opgetree. Na bewering was een van die polisiemanne 'n leier van dié bende.

Twee polisiemanne van Maokeng-township buite Kroonstad staan tereg op aanklagte van poging tot moord en onwettige besit van ammunisie weens hul beweerde samewerking met 'n plaaslike bende, die Three Million Gang, wat die laaste jare inwoners van dié township terroriseer. Een van die polisiemanne is in aanhouding, terwyl die tweede op borgtog vrygelaat is. Dié bende was die laaste maande op die voorgrond nadat 'n joernalis van die *Sunday Star*, Jon Qwelane, 'n ooggetuie wasydens aanvalle deur die Three Million waster dat die polisie teen hulle opgetree het.

Inwoners van Maokeng sê die Three Million Gang voer sedert 1987 'n veldtog van aanranding, moord en terreur in die township, en dat hul aanvalle bepaald teen ANC-aktiviste gerig is.

Gemeenskapsleiers en die ANC beweer dat die bende onder beskerming van individuele lede van die polisie van dié gebied optree. Dié bewering is deur die polisie ontken, maar op 12 Mei vanjaar is konst John Masoleng in hegtenis geneem weens beweerde poging tot moord en die onwettige besit van ammunisie. Masoleng was gestasioneer in die Maokeng-polisiekantoor. Die polisie sê Masoleng is uit sy amp geskors en is tans verhoorafwagend.

Konst Pieter "Pappa" Bester van die Brentpark-polisiekantoor - die bruin woongebied buite Kroonstad - is op 16 Mei vanjaar in hegtenis geneem en staan ook tereg op 'n aanklag van poging tot moord. Hy is op R100 borgtog vrygelaat.

Inwoners van dié township en Brentpark hou die Gang verantwoordelik vir twee moorde, vier gewapende rooftogte, diefstal, twee ontvoerings, en minstens drie gevalle van aanranding en afdreiging. Die inwoners beweer ook dat die polisie dié bende van wapens voorsien het waarmee ANC-lede verwond is.

Die voorsitter van die ANC-tak in Brentpark,

Dennis Bloem, en die ANC-leier van dié gebied, Terror Lekota, is in Februarie vanjaar deur lede van die bende met die dood gedreig.

Masoleng se huis is deursoek deur 'n kolonel van die Kroonstad-polisie ná onderhandelinge tussen die polisie en die ANC oor Masoleng se betrokkenheid by dié bende. Hy is na bewering in besit van 'n koeël betrap wat in die liggaam van 'n Maokeng-inwoner gevind is nadat lede van die Three Million Gang op inwoners geskiet het. Inwoners sê Masoleng is in die leierstruktuur van die bende.

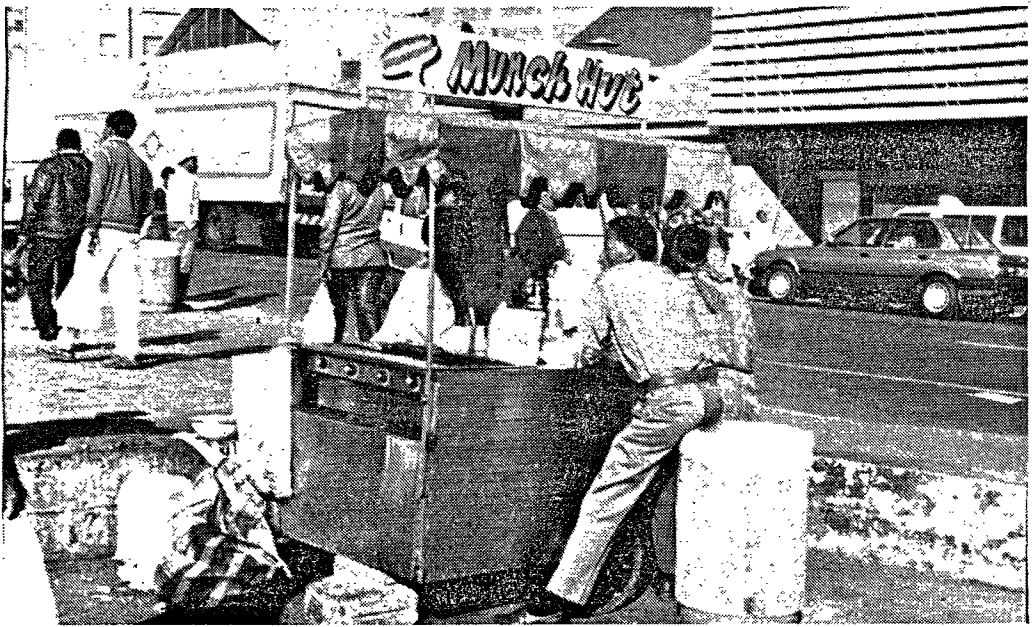
Die klag van poging tot moord teen Masoleng hou verband met 'n skietery voor 'n winkel in Maokeng op 18 Mei vanjaar. Masoleng het na bewering in 'n skietery die ANC-lid, Siphos Malinga verwond.

Masoleng was ook na bewering betrokke by 'n "hofsitting" van die Gang waartydens 'n lid van dié bende ter dood veroordeel is. Na bewering was Masoleng deel van die groep wat dié vonnis moes voltrek, maar die veroordeelde het glo losgeruk en gevlug. Masoleng het hom agtemagesit en gevang. In die gestoeiery wat gevolg het, is Masoleng met 'n mes in die maag gestek. Hy is in die hospitaal opgeneem en het aan die polisie gesê 'n onbekende man het hom tydens 'n rooftog in die maag gestek.

Kol Voigt, wat Masoleng se huis deursoek het, het by hom aangedring om 'n klag teen die man te lê, maar Masoleng het glo geweier. Volgens die inwoners het Voigt die vrede toe nie meer vertrou nie.

Dieselfde week was daar nog 'n skietery in Maokeng. Die Gang het inwoners en lede van die ANC se "beskermings-eenhede" aangeval en volgens dié ANC-lede is daar met 'n haalgeweer op hulle geskiet. Een persoon is in die skouer verwond.

'n Polisie-ondersoek het aan die lig gebring dat konst "Pappa" Bester van die Brentpark-polisiekantoor op dié mense geskiet het. Verlede Sondagmiddag het die Three Million Gang lede van die "beskermings-eenhede" van die ANC in Maokeng aangeval. Die mense is in Gelukwaarts, 'n woongebied in Maokeng, aangeval en in hernieude gevegte later die dag is 22 ANC-lede in hegtenis geneem.

DIE GROOT SUID-AFRIKAANSE WORSROL-OPLEWING

Die laaste paar jaar het 'n groot gier in Suid-Afrikaanse stede posgevat: wors op wiele. **IRENE LOUW** het gaan kyk hoe laat die informele sektor die stedelinge hul lippe aflek

VROEËR jare het Suid-Afrikers die verskynsel van die hot-dog stand net in Amerikaanse fieke gesien. Die speurders, spioene of minnaars sou by die stalletjie ontmoet om hul ding te doen - en sommer terloops vra: "Can I have a hotdog with everything on it, but keep the onions."

Vandag het die hotdog stand al stewig in Suid-Afrika posgevat - met boerewors meestal in die plek van die weense worsie (hoewel jy "Amerikaans" óók kan eet as jy wil).

Op byna elke hoek en draai in die stede ruik mens die geur van braaiende wors. Die worsrol-fenomeen het mense se eetgewoontes as 't ware verander.

Dié japtrap-etes bly ook nie net meer by die gewone stukkie wors in 'n rolletjie nie - jy kan nou ook pap, vleis en selfs lewer koop.

Die besigheid het so uitgebrei dat ou Jan Rap en sy maat elkeen 'n klein ou gasbraaiertjie op die hoek van 'n straat kan opwarm en begin braai.

Hier en daar kry jy wel mense wat agterdochtig staan teenoor die groot Suid-Afrikaanse worsrol-"boom". Hoe higiënies is die stalletjies? wil hulle weet.

Die meer spoggerige stalletjies is toegerus met yskaste om die vleis vars te hou, maar in die gewone stalletjies lê die vleis maar in die opelug en wag op 'n koper, kla die vitteriges.

Maar al staan die stedelinge etensuur tou vir duisende worsrolletjies, is niemand nog aan voedselvergiftiging dood nie. En die worsrolle word net al hoe gewilder en die stalletjies al hoe meer. Honger is mos die beste kok, dan nie?

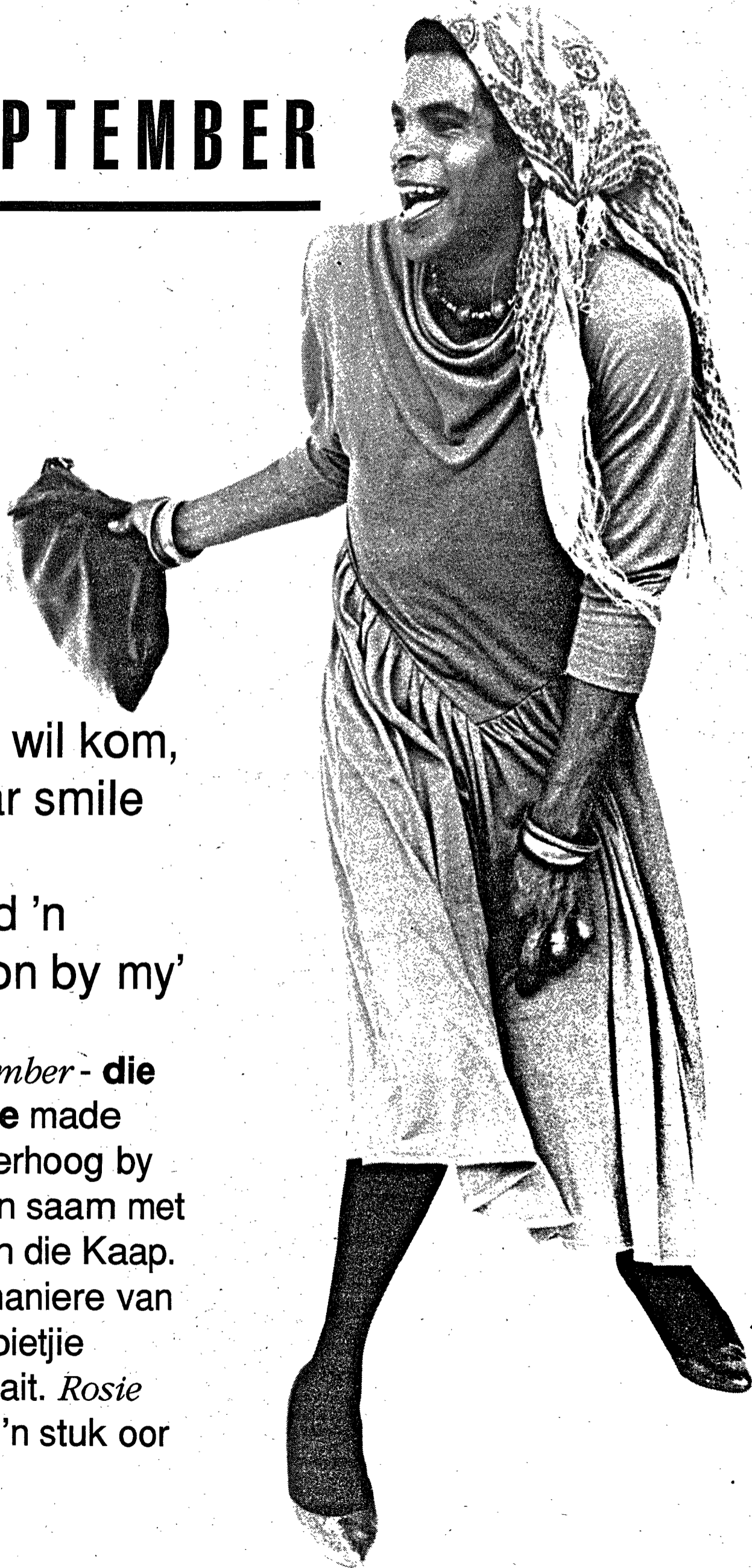
Stap jy byvoorbeeld in Pretoriastraat in Hillbrow af, bevind jy jou in 'n feestelike stemming - danksy die worsrolstalletjies met hul kleurryke tente en prentjies wat oral te sien is.

Die worsrolverkopers word egter nie met ope arms ontvang deur al die ander straatverkopers nie. In Hillbrow - deesdae een groot, bedrywige straatmark - het 'n klerverkooper en 'n worsrolstalletjie-eienaar vandeeweke woorde gewissel. Die klereman was briesend oor die worsman se rook wat in sy klere ingetrek het.

Maar die worsrolverkopers wat tot laatnag werk, maak 'n goeie bestaan. Nagjollers is dol daarop om so vieruur die oggend 'n worsrolletjie te geniet. Selfs dié tyd van die nag staan hulle nog tou.

Taxi-staanplekke is ook 'n gewilde staanplek vir die worsverkopers, wat hule plek inneem naas die konkas waarop mielies gebraai word. "Sit-en-eet" worsrolstalletjies sou hier 'n meer gepaste naam wees - want jy kry naas wors 'n verskeidenheid ander kosse te koop. Mens koop jou bord pap en vleis en eet dit daar sodat die plastiekbord terugbesorg kan word. En jy hoef nooit skottelgoed te was nie.

ROSIE SEPTEMBER

'As jy enige plek wil kom,
dan moet jy maar smile
met mense...
maar ek het altyd 'n
traditional weapon by my'

Roseline (Rosie) September - **die Cape Flats se goosie** made good, is nou op die verhoog by die **Markteater** te sien saam met *Sol Philander*, ook van die Kaap. Haar sienswyse en maniere van probleme oplos is 'n bietjie heavy, maar sy is oraaait. *Rosie* het vir **AUDREY BROWN** 'n stuk oor haar lewe gesny

ROSIE SEPTEMBER was moeg vir swaarkry en sukkel en ander mense se kak staan as 'n huishulp in die Kaap, toe traai sy maar haar luck op die verhoog hier in Johannesburg. Nou lewe sy vir almal - en sy sê dit in Afrikaans.

En vir dié wat nie verstaan nie - "hulle blou moer - ons het mos almal die taal geleer op skool. En besides, vir my is dit ook swaar om plays wat in Zoeloe is te verstaan en dis my eie skuld, want ek kan mos my gat lig en gaan leer, of hoe?" Die gepekelde woorde is volop, want as jy met Rosie praat, is dit deel van haar stream of consciousness, 'n stroom wat jou heeltemal versuip.

Sy het in Elsie'srivier by haar ouma grootgeword, en nadat sy standerd 7 voltooi het, het sy by 'n fabriek gaan werk. Sy is daar weg want die tye was te sleg: "Vroegoggend en laataand moes ek wêk. Met al my wêk was dit so, laat trein ry en so aan, en dis gevaarlik, maar ek het altyd 'n traditional weapon by my."

Eers was dit 'n "baksteen in my bêg", maar nadat sy amper deur drie "jongens" aangeval is, het sy haar baksteen vir 'n oukapie veruil.

Sy sny die stuk van die aanval: "Jy wiet, ek moes laat die trein gaan ry want daai bitch (dis nou Mrs Poole, waar sy as huishulp gewerk het) het my weer laat biesig gehou. Loop ek nog so lekker, en skielik sien ek 'n klomp jongens, en hulle surroun' vir my. Ek skrik my gat lam, en ek dink, girl, hiér moet jy watch. Hulle kom nader en sê gee jou geld. Toe sê ek nee jirre, hoekom sal ek vir julle my geld gee, ek wêk hard vir dit. Los my uit, en gaan vat die ryk mense se gelde af. Hulle sê toe ek moet Bernard (haar eerste man, en pa van haar twee oudste seuns) se watch vir hulle gee. Toe sê ek hy wêk hard oppie see, gaan wêk julle ok. Ek weet nie waar kry ek daai guts nie!

"Toe sê hulle vir my, maar jy kan ok mos kom, jy lyk dan so lekker. Toe sê ek nou hoe lank gaan ek lekker bly as julle al drie vir my bespring. Toe los hulle my uit, maar na daai, dra ek my traditional weapon saam."

Rosie is by die Pooles weg ná 'n groot skandaal - hul oudste seun moes as kleurling geherklassifiseer word en die gesin is heeltemal vernietig. Die ma werk op die docks, en die res van die kinders is terug Vrystaat toe. "Shame," meen Rosie, "maar ek het altyd gesê daai kind is te nice om 'n witmens te wees."

Anyway, sy kry toe maar 'n ander werk, dié keer by die Edelsteins in Seapoint.

"Hulle was nogal nice mense. Maar daai klong van hulle - Hedrich was hom naam, ooo, hy het my ge-irriteer!"

Gevra hoekom: "Hy wil altyd met my kom staan en gesels - en ek het nie tyd vir kinders se geselskap nie. Maar die laaste straw was toe hy vir my op die hoek van 'n straat sien staan. Sal die klong nie vir my vra waar hy kan score nie! Nee Jirre, I have my pride. Toe klim ek hom lekker in.

"En een oggend kry ek sy girlfriend, 'n bruin klemeidjie van die university in dié kitchen. Sal sy nie vir my sê 'hallo auntie'.

"Toe sê ek vir haar hey, ek ken my familie, ek is nie jou auntie nie. Sal sy nie haar boyfriend gaan vertel, en hy toe sy ouers, en hulle kom praat toe saam met my. Toe dink ek: netnou sê die neighbours ek dra klemeide aan vir hom, en alles dié. Toe loep ek maar.

"In die meantime het ek mos toe vir Bernard gemeet en ons trou toe. Ons het in 'n agterkamer in die Mitchell's Plain gaan bly. Hy het vir hom 'n wêk op die see gekry en hy bly vir maande weg. Nou jy wiet mos as jou man weg is dan vergeet jy van die pil, toe raak ek pregnant met my eerste, Jamil. Shame, hy's nou veertien. In die meantime het ek vir die Sampsons, 'n kleurling-familie gaan werk. Maar ek is toe daar ok weg toe ek weer pregnant raak met Anwar. Haai, jy wiet, dis nogal swaar as jou man nie daar is nie. Partykeer het ek nogal gedink dit sal nice wees as my man by die huis is.

"Maar anyway, hy was 'n goeie man, nie geworrie met suip en meide nie. Maar toe trek ons Belhar toe, en daar het hy netso uitgedraai - met suip en smokkel en buttons rook en aan my slaan. Toe dink ek girl, hier moet jy uit. Toe wil hy nog kom mooi praat en ek sê nee Bernard, as jy klaar die liefde vermoor het dan kan jy mos nie weer nie. Maar ek moet sê, hy was nou rêrig 'n man's man. Ek het no complaints dáár gehad nie," sê sy met 'n skalkse laggie. Dis nou te sê, as Rosie skalks kán wees.

Sy slaan sommer oor na haar jongste man - dis nou John, wat as jongman oorsee is, maar sy ouers bly in Kemptonpark. "Baie verkrampt," krummel sy haar neusie - "maar anyway, hy het vir my baie nuwe goed gewys, jy wiet, you're never too old to learn en dit is nogal lekker.

"John is in die catering business, maar hy het nie 'n vaste werk nie, daarom moes ek maar my gat lig en gaan werk vir my broodjie."

Maar wat sê die mense by die huis van dié wit klong?

"Nee, Jirre, hulle laaik hom - hy worrie nie om met mense te sit en praat nie, verstaan jy? Hy maak vir hom baie at home

Sol Philander

tussen my tjommies - hulle is so agter sy lyf aan. Maar toe ek hom vat om my ouma te meet - nou my ouma is 'n baie together ou lady, jong. En kan sy skel - sy skel hom sommer vir niks. Toe sy hom meet, vra sy nou wat gaan jou ouers sê? En toe hy vir haar sê dis sy lewe en nie sy ouers s'n, toe laaik sy hom sommer. My tjommies sê altyd mens sal nie sy hy's wit nie, want hy's nie soos ander witmense nie, jy wiet, hulle sal daar sit sonder om hulle bekke te rek, of hulle wil oorvat."

Sy ouers was eers gepla, maar nou is hulle so oor die kinders, jy sal nie sê nie. "Die ma is baie nice, shame, maar die pa is nog baie verkrampt."

Sy het twee meisiekinders by John, en haar seuns woon by haar ma in die Kaap. "Hulle is baie hêppie by my ma, hulle het glad slams gedraai, want my stiefpa was mos 'n slams. Hy is nou dood, shame.

"Ek sê vir Jamil hy moet mooi leer, dan gaan ek vir hom in een van die oop skole sit. Mens wil mos doen wat die beste is vir jou kinders, nè?"

Haar broer Virgil werk vir Moss gas in Mosselbaai: "Iets te doene met die rigs, ek wiet nie wat nie. Ek is ouer as hy, maar mens sal nooit sê nie - dis seker maar dié luck of the draw. En ek worrie nie eens oor goed soos Oil of Olay vir my vel nie - ek gebruik sommer die cheap goed soos Dawn lotion. My vel is baie taai. Dis nou net die hare. Jy wiet, John laaiks ek moet rondloop met dié kroeskop. Ek sal gelaik het om 'n curly perm te kry, of extensions aan te sit. Nou sit ek maar 'n doekie op."

In case julle nie geweet het nie, Rosie was al Miss Cape Herald in 1969.

"Ek laaik nie brêg nie, maar ek is mos nie op my bek geval nie - ek het mooi agter myself gekyk."

Haar ouderdom is 'n secret - en detail oor wanneer sy dinge gedoen het, is 'n bietjie vaag, maar anyway. Rosie het opinies oor die meeste goed, sy's mos nie op haar bek geval nie. Hier is 'n paar van haar views:

OOOR POLITICS:

"Jy wiet, die Labour Party-mense wat net vetter en vetter word met hulle se blink suitjies - ek het niks ooghare vir hulle nie. Maar ek sê jy moet maak soos jy self voel - ons is mos almal grootmense, en ons weet wat is reg."

OOOR EVITA BEZUIDENHOUT:

"Ek ken die vrou nie, maar ek het al vir Pieter-Dirk Uys gemeet. Ek wiet nie of ons twee 'n show saam sal doen nie. Jy weet, netnou dink sy ek wil aan haar fame klou - you never know wat mense kan dink. En netnou sê die vrou my sleg dan raak ek onbeskof - jy wiet!"

Let daarop dat "onbeskof" shorthand is vir "moer" - kyk maar hoe sy 'n hipotetiese probleem tussen haar en John op *Telly Fun Quiz* sal oplos - met geweld natuurlik.

Verder uitgevra oor Evita se klere, sê Rosie: "Nee, jy wil net hê ek moet praat, maar as sy hêppie is om só te lyk - jy wiet - regte boerestyle, met baie geld en min style, dan moet sy maar voort. En in any case, haar roots lyk vir my baie dicey, sy het mos haar eie homeland gehad."

OOOR SOLI PHILANDER, DIE MAN WAT DIE VERHOOG MET HAAR DEEL:

"Aan die begin het hy my baie ge-irriteer - jy wiet, daar was net iets aan hom. Hy wil nie praat nie, hy's te serious. Praat die heel tyd oor the New Theatre, en kom nooit bietjie uit nie. Ek het sy vrou ook al gesê: hy moet bietjie uitkom, en mense meet en so aan. As jy enige plek wil kom, dan moet jy maar smile met mense, al laaik jy hulle nie. En dit is wat ek doen, en ek het ook talent - daai kan ek nou self sê. Ek is mos nie op my bek geval nie. Maar hy's baie nice. Hy kom nou mooi reg. Ons socialise nie eintlik saam nie, hy maak mens eintlik uncomfortable. Ek kan net nie vatterigheid aan hom kry nie."

OOOR KINDERS GROOTMAAK:

"Ek sê altyd vir John ons het different grootgeword en ons het oraait uitgedraai. So ek sal my halfies ingooi, en hy syne - dan kyk ons maar. Ek slat vir hulle as die pa nie hier is nie. Maar ek slat met die hand, nie met die belt nie. Want as jy met die belt slaan, dan weet jy nie hoe hard slaan jy nie. As die pa hier is, dan vat hulle oor, lyk dit is hulle huis dié. Maar as hy nie hier is nie, sê hulle nie eens bê nie. Ek sê altyd: spare the rod and spoil the child."

OOOR KLEURLINGE:

"Die Kleurlinge in die Jo'burg is baie different. Hulle het nie eens troepe hier nie, of klopse nie. Toe ek hier gekom het, het ek gedink ons is mos almal dieselfde. Dit is wat apartheid mos vir ons gesê het, maar daai is sommer kak. Maar dis nice dat hulle my show kom kyk - dis lekker dat hulle nou evens theatre toe kom. Ek het vir Sollie ok gesê."

OOOR AFRIKAANS:

"Dis lekker om te kan praat soos jy praat, maar ek vra altyd mense by die show of hulle Afrikaans verstaan, of hulle van oorsee af is, of so. Maar die mense van oorsee kan mos nie expect om te verstaan nie, it's an African language, you know. Maar dié wat van hier af kom, hulle blou moer as hulle nie verstaan nie - ons het mos almal geleer. En as ek 'n play gaan kyk en dit is in Zoeloe of so, dan verstaan ek ook nie. Maar dan is dit my skuld, want ek kan mos my gat lig en gaan leer."

OOOR GODSDIENS:

"Ek is New Apostolic grootgemaak en hulle is baie strict. Ek was baie gelukkig daar, maar my probleem was economic - hulle soek 'n tiende van jou geld en wat is 'n tiende van niks? En al sê hulle jy is nie geforce om dit te gee nie, kan die mense práát. Dan het dié suster en daai broer iets te sê daaroor. En die ander ding is jy kan skaars jou gat roer, of jy moet die priester vra vir permission, you know. Maar ek glo in die Here."

OOOR DIE LIWE:

"Mense maak asof dit so moeilik is om 'n decent lewe te lei, maar dit is swaarder om te lieg en steel, maar ek glo jy moet jou gat lig om te gaan werk vir jou kinders. Eintlik is ek 'n baie conservative mens."

'Aborsies erger as volksmoord op Jode'

Die minister van Gesondheid het pas aangekondig dat die Wet op Vrugafdrywing en Sterilisasië onveranderd bly nadat 'n uitnodiging verlede jaar aan die publiek gerig is om wysigings daaraan voor te stel. Dié wet plaas beperkings op aborsies. Nou's daar opnuut 'n twis tussen dié wat geen aborsies hoegenaamd wil hê nie en dié wat aborsies op aanvraag gewettig wil hê. Die pous het vandeeweek ook sy sê gesê oor die kwessie.

ESMA ANDERSON doen verslag

DIE twis oor aborsie is weer op almal se lippe. Vandeeweek het pous Johannes Paulus II tydens sy besoek aan Pole aborsie vergelyk met die Nazi's se volksmoord op 6 miljoen Jode in die Tweede Wêreldoorlog.

"Die begraafplaas van die slagoffers van menslike wreedheid in ons eeu is vergroot om nog 'n nuwe begraafplaas in te sluit - naamlik dié van die ongebore kind. Nou neem mense die mag oor lewe en dood, waaroor net God beskik, in eie hande. Daarin lê die wortels van alle boosheid," het hy gesê.

Chris Diamond, voorsitter van die Abortion Reformation Action Group, sê die pous se uitspraak weerspieël 'n baie ou probleem. "Hy het duidelik nog nooit met die probleme en gevolge van 'n ongewenste swangerskap te kampe gehad nie. Elke vrou moet self besluit wat die beste oplossing sal wees vir haar bepaalde situasie."

Dr Claude Newbury, voorsitter van Pro-Life SA, stem egter saam met die pous. Hy sê egter dat aborsie selfs ernstiger is as die volksmoord op die Jode.

"In die Tweede Wêreldoorlog is 6 miljoen mense vermoor oor 'n tydperk van sowat ses jaar. Jaarliks word 70 miljoen ongebore babas wêreldwyd vermoor deur wettige aborsies - maar niemand maak 'n groot bohaai daarvoor nie." Aborsie op aanvraag is steeds onwettig in Suid-Afrika nadat die minister van Nasionale Gesondheid en Bevolkingsontwikkeling, Rina Venter verlede week aangekondig het dat die Wet op Vrugafdrywing en Sterilisasië, 1975, onveranderd bly. Die departement het verlede jaar 'n uitnodiging gerig aan alle belangstellendes om voorstelle te doen oor die moontlike wysiging van die wet.

Volgens die departement is 48 846 reaksies daarop ontvang - waarvan 48 180 mense gesê het die wet

moet onveranderd bly.

In 'n persmededeling sê Venter dat die wet onveranderd bly omdat 98,63 persent van die reaksies nie ten gunste was van enige verandering nie en die opname verteenwoordigend is van alle bevolkingsgroepe en sowel mans as vroue insluit.

Slegs 666 (1,36 persent) mense het gesê sekere veranderinge moet aan die wet aangebring word.

Newbury sê Pro-Life wou graag die wet heeltemal geskrap hê en dink die wet is reeds te toegieflik. Hy beweer die meeste van die 48 180 mense in Venter se verslag het petisies geteken wat deur hulle organisasie georganiseer is en het gevra dat die wet nie verander moet word nie, maar heeltemal geskrap moet word.

Hy sê hulle hou minister Venter persoonlik verantwoordelik vir die "moord op onskuldige, ongebore mense waarvoor, die groen lig

gegeë word deur die regering". Chris Diamond, voorsitter van die Abortion Reformation Action Group, wou graag die wet verander sien. Sy organisasie wil 'n meer toegieflike wet hê wat aborsie op aanvraag toelaat. Hy sê die minister se uitspraak is veral teleurstellend omdat slegs die belange van mense in ag geneem is wat geskryf of petisies gestuur het.

"Ons het al baie in die verlede gevra dat die regering 'n ordentlike ondersoek moet instel na aborsie in Suid-Afrika. Die getal van 48 180 mense wat ten gunste is van die behoud van die wet, en dus gekant is teen aborsie, beteken nie werklik dat aborsie deur die samelewing as ongewens beskou word nie.

"Daar word geskat dat 200 000 onwettige aborsies jaarliks in Suid-Afrika plaasvind. Dis aansienlik meer as 48 180 - en as mens in ag

neem dat dit slegs 'n jaarlikse syfer is, sou baie méér mense ten gunste wees van 'n wysing van die wet om aborsies meer gereedlik beskikbaar te maak. Dié vroue sal nie na vore kom as hulle identiteit nie beskerm word nie. Net die regering kan 'n omvattende ondersoek in absolute vertroulikheid doen. Die meerderheid stemme is nie gehoor nie," sê Diamond.

Wat hulle bekommer, is die feit dat 4 000 vroue jaarliks in Baragwanath Hospitaal alleen opgeneem word wat ernstig beseer is ná hulle onwettige aborsies ondergaan het, sê hy. "Dis skrikwekkend om te dink wat die getal is in die hele land. Baie vroue sterf jaarliks weens die onhygiëniese toestande waarin die aborsies uitgevoer word en vroue juis dié stap gedoen het omdat hulle nie kon sien dat hulle enige ander uitweg het nie."

U11

So sê die wet

DIE Wet op Vrugafdrywing en Sterilisasië, 1975, laat aborsies tans slegs toe as twee dokters saamstem dat:

- volgehoue swangerskap die ma se fisieke gesondheid ernstig in gevaar stel;
- haar geestelike gesondheid bedreig;
- daar voldoende bewyse is dat die kind gebore gaan word met onherstelbare geestelike of fisieke skade;
- daar voldoende bewyse is dat die vrou swanger geraak het deur verkragting of bloedskaande; en
- daar voldoende bewyse is dat die vrou swanger geraak het deur onregmatige omgang en die vrou sodoende nie die gevolge van volgehoue swangerskap en moederskap sal kan verduur nie. Dit sluit ook geslagsomgang in met 'n idioot of imbesiel.

Die twee mediese dokters wat 'n sertifikaat moet toeken indien 'n vrou 'n wettige aborsie wil ondergaan, mag op geen wyse betrokke wees in die uitvoering van die aborsie nie. Dié twee dokters mag ook nie vir dieselfde praktyk werk nie.

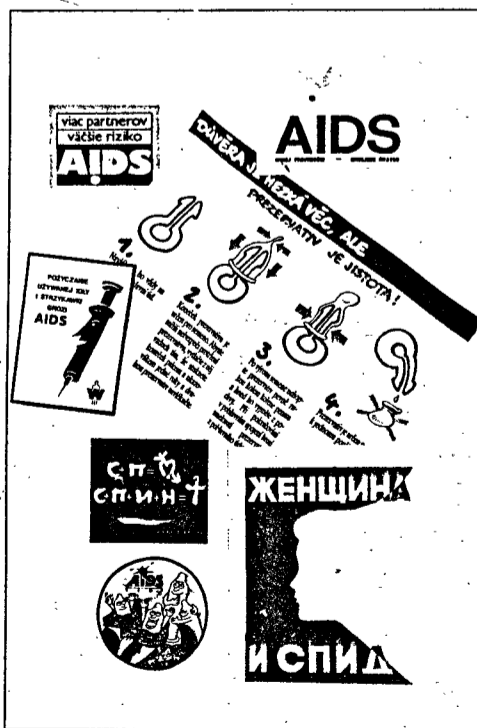
Een van die mediese dokters:

- moes reeds vier jaar as mediese dokter werk;
- moet 'n sielkundige in diens van die staat wees;
- moes 'n distriksgeneesheer wees indien die vrou swanger geraak het deur verkragting of bloedskaande en 'n ondersoek in samewerking met die polisie gedoen is.

Aids steeds ergste in Transvaal

Al hoe minder homoseksuele en al hoe meer heteroseksuele kry

Aids, skryf ESMA ANDERSON

Die boodskap is duidelik in dié Aids-voorkomingsplakkaat in Pools, Bulgaars, Tsjeeggies en Russies (Uit: WorldAIDS nommer 15, Mei 1991)

SEDERT 1 Januarie tot 6 Mei vanjaar is 79 nuwe gevalle van Aids in Suid-Afrika aangemeld (dit sluit nie draers van die HIV-virus in nie). Van dié 79 mense is ses al dood.

Dit bring die totale aantal aangemelde Aids-gevalle sedert 1982, toe die siekte vir die eerste keer in Suid-Afrika aangeteken is, op 722 te staan.

Eers het Aids-oordrag uitsluitend onder homoseksuele voorgekom, wat aanleiding gegee het tot die persepsie dat die siekte net onder dié groep voorkom. Sedert 1990 het die heteroseksuele verspreiding van die siekte egter toegeneem - terwyl die aantal nuwe gevalle onder homoseksuele steeds daal. Die nuwe gevalle van Aids bevestig dié neiging, sê die Departement van Nasionale Gesondheid en Bevolkingsontwikkeling. Sedert Januarie is 20 nuwe gevalle aangemeld onder homoseksuele, terwyl die syfer vir heteroseksuele byna dubbel dié getal is - 39.

Tot dusver kom die meeste Aids-gevalle in Suid-Afrika in Transvaal voor - 355 gevalle, waarvan 232 in Johannesburg alleen aangemeld is. In die Kaapprovinsie is 121 gevalle aangemeld, in Natal 220 en

in die Vrystaat 26.

Aids kom nou meer by mans voor as by vroue. Daar is 535 gevalle van Aids onder mans opgeteken, 184 onder vroue en 3 gevalle waar die geslag van die lyers onbekend is.

Sedert 1982 het die aantal sterftes onder Aids-pasiënte skerp gedaal. Musa Zazayokwe, 'n woordvoerder van die Aids-sentrum van die Suid-Afrikaanse Raad vir Mediese Navorsing, sê hoewel die mediese wetenskap nog geen kuur vir Aids het nie, kan die lewensverwachting en lewensgehalte van pasiënte verhoog word deur middel van die verloop van die siekte onderbreek en die immuuniteitsstelsel kan versterk.

In 1982, toe die eerste gevalle in Suid-Afrika aangemeld is, het al die pasiënte gesterf wat die virus opgedoen het. Verlede jaar het net 22 persent van die pasiënte gesterf, terwyl dit vanjaar tot en met 6 Mei slegs 10 persent is.

Prof Keith Klugman, verbonde aan die Baragwanath Hospitaal, sê by dié hospitaal alleen word gemiddeld twee pasiënte per dag uitgeken as draers van die HIV-virus, maar min van hulle het Aids.

U11

Don't get intellectual - *get running shoes*

After an analysis of current graffiti recently published in *Vrye Weekblad*, some graffiti-writers, calling themselves 'serious practitioners of

spraypaint on walls' decided they had had enough.

Striking back, they say graffiti has nothing whatsoever to do with the *Intellectual* or with *Art*. CHRISTELLE

TERREBLANCHE spoke to one of these distinguished graffitiists (who goes under the pseudonym 'Al') to es-

tablish whether there are really and truly no hidden meanings.

**TOWARDS
A ZANIER
FUTURE**

What is a distinguished graffiti artist?

You can distinguish the wit, the specific wit, in what you write on the walls from another person's. I was in Jameson's once and somebody walked up to me and said: "That's a nice piece of graffiti you did this week." Just like that. **Does that mean that graffiti artists are members of a kind of sub-culture?**

In the case of my friend, abu, and I, yes. We both live in Yeoville, and Yeoville has a very particular sub-culture.

The answer is yes, but on the other hand, who would want to belong to a club that will have you? Any club who would want me must be a very depraved club. **Are you in competition with one another or maybe the security police?**

We had an idea for a long time that they are out there doing graffiti, or what you would commonly call counter-revolutionary graffiti, but that is too grandiose a statement to make. You could call it police smear-campaigns on walls. Yes, they do react to our graffiti. If you write "Fok die Boere" they will take "fok" out and add "bo" to make it "die boere bo". We know what they are doing out there. **Can you give a brief history of graffiti?**

No, I can't. You see, graffiti is never culture. It's not an art. It's worthless trying to plumb the intellectual depths of it, because I have done most of my graffiti in a state of mild toxic inebriation... when The Horror was particularly hostile. The Harbour Café, that is. And it's all spur-of-the-moment stuff.

I remember the first graffiti I ever did was: "I've seen God: She's Black and Gay".

A short while after that somebody made a T-shirt out of it. The T-shirt was banned on the university campus.

So it's done in the heat of the moment and it's a personal statement. It's polemic, because it is controversial, but it's your own little statements ... and it verges on anarchism.

In that sense it is political.

I wouldn't define it as essentially political, but its non-partisan, though.

Did the state of the nation for the past decade have any effect on the graffiti, in the sense that it was one of a few avenues of expression?

Yes. (Long silence) The State has inspired a lot of graffiti. But it's more against the Zeitgeist, the spirit of the time, than against the State, or because you are a common dissident. It's too hip to be a common dissident. You must always come up with things that mock Die Wit Gevaar and Die Swart Gevaar. You must try and never, never lose your sense of humour with graffiti.

Somebody once wrote on a wall: "The ANC lies". So, my colleague went and put "waiting" at the back of it.

To what extent does it rely on language skills?

It's language, it's clever. I think it is opposed to anything establishment or that threatens to become establishment.

So you are outraged by articles that try to intellectualize and categorize graffiti?

You see, once you start writing pieces on things like graffiti, to be definitive about it, you are killing it, because you say: "This is it." Nothing beyond that exists.

The thing is, people who say all these things about graffiti, should go out there and try and do it. Go and deface a wall and then go and intellectualize.

You go "Wow", because you have just done something you could get busted for. And if you get busted, the police fuck you up. Nobody wants that. You could lose your job. Graffiti is about ordinary fears, not something existential.

But even as you say there are no hidden meanings, you are indicating something dialectical.

Oh yes. The application is dialectical. Take for example a statement I wrote on a well-known bank's wall in Yeoville (which incidentally I am very pissed-off about): "Rerelease Mandela, the disco version".

I wrote that after Mandela was released and everybody had stopped writing: "Release Man-

delá". Now you try and work out where that humour comes from. My friend and I had a big argument, because I wanted to write: "Rerelease Mandela - on CD", and he said no - "the disco version". But to say "on CD", you must add "the 12 inch remix", so we didn't like that.

But I almost got bust for that! I was busy painting it when this big man with this big gun came. But I dodged him. It was very funny.

Exactly two weeks later somebody made caps with my graffiti on them. I was really mad.

So are there any rules of conduct?

I only have personal rules. No "poes" and "piel". Those are for school toilets. And never on private property, private homes.

There are some exceptions though.

Most likely targets?

Yes. Known supporters of the State Security Apparatus. And the Zionist Movement. Now this is very delicate. I've got very strong feelings about Palestine. It has become a favourite topic. And I have also made it very clear every time I did it that it was done against the State of Israel and not against Judaism, because Zionism and anti-Semitism are both evil.

When you write, are you trying to communicate with specific people or with the masses?

Well, first it is a joke, which my friend and I can have a good dop and laugh over. And then we like to hear what people say in the streets.

And also, we can't write this in newspapers. We are having a jol-writing a little statement on the wall.

One of my favourites was based on the sticker: "Save the whale - Harpoon a fat chick". So I wrote: "Save the chicks - Harpoon a fat male".

It's such fun. It's the most fun you can have.

You know, one day I was painting graffiti on a busy corner, and a blue Sierra, with flashing lights on top came charging up.

And I froze. And I thought, that's it. It's the End. And it went right past me...!

I was writing: "Elize is Bles". It was the fourth sequel of "Elize is a man", which I didn't do. They took it off. I wrote "Elize is still a man". They took it off. My friend wrote: "Elize is Naas" and then I wrote "Elize is Bles". That stayed on a long time. It's probably to be continued.

What will be your next one?

"If music be the food of life, pump up the jam."

And the best one you still have to write?

"I'm black; You're white. Who's guilty?"

Other favourites?

"Put your Cop on a Block" and "Put the Boer back into Boerewors".

Do you ever leave the house without your spraypaint?

Not really. It's never planned more than ten minutes in advance. And if it is, it doesn't work.

There is one unwritten rule. You start writing. And don't look around. You keep writing. You never take your eyes off what you write. I've discovered that. Its such a high.

What about the stencil jobs?

They are good. We used them in Latin America for "How to make Bombs". We spray them and run. All over the country.

But I was much more of an activist then.

How does SA graffiti compare with other cities?

Oh no. It doesn't compare with New York at all. It compares maybe with Northern Ireland.

Are you saying that political upheaval has an effect on graffiti?

Yes. In New York it is an art. They do murals there. But there is a difference between a mural and graffiti.

Here it is naughty sloganeering of the playful. In New York, yes, it is an ingrained tradition. There are groups of people painting, challenging the establishment.

I think the lack of expression in this country is part of the reason. Because my friend asked me an important question this morning. He asked: "Why do you think we have stopped?" and I said: "Maybe we haven't stopped, we're just busy."

And then he said maybe it's because there is much more expression now.

You see if the answer to that is yes, it means we have reached the limits of expression. And we are far from a free society.

And even in America, where there is total freedom of expression, I would still do graffiti.

But murals do become competitive, all precious and arty-farty. People go around and look at it and say there is some hidden homosexuality in it and that kind of crap.

So I think I will stick to simple slogans

What's the essence then?

I'll tell you something. It's humour. And it's illegal. If they gave us walls to do it on, I wouldn't do graffiti.

Do you ever feel guilty?

Yes, because they don't make ozone-friendly spraypaint. How can they do that to us? It's got like serious CFC's in it!

So maybe they should improve the technology. What you need to become a graffiti-artist is ozone-friendly spraypaint that does not freeze up in winter. You don't need any intellectual stuff. Maybe a pair of running shoes.

But, I am looking for the ultimate solution - paint that cannot be removed from walls.

I think it is clothes dye on marble.

Like the floors of big corporate buildings?

That's what I'm looking for.

What would be the ultimate graffiti?

That would be to sit in my little room and write graffiti on my computer and have some satellite and laser equipment to do graffiti on another continent. Oh, I'd love to do some laser graffiti on the pyramids. I'm just waiting for the technology.

So you would recommend the experience?

No, no, I never do. I always warn people. This is South Africa. The police here are not like those in Italy who would give you a dop if they catch you. You could get in serious trouble. Don't Do It!

Ordinary people

Times are hard and many thousands are jobless. But some people still manage to pursue their dreams against all odds. PITSO TSHUKUDU spoke to two young men earning a living by washing taxis in Johannesburg. Though they earn a pittance, they are full of hope for the future.

'SOON WILL BE A HAPPY FAMILY'

WHERE there's a will there's a way, says France Modise, 27. Last year he started washing taxis at a parking lot in Newtown, Johannesburg, at R10 a vehicle. By last month he had saved up enough to pay lobola for his fiancée - over R1 500.

While washing taxis, he also obtained a driver's licence, Code 10. Within six months, says Modise, he'll be able to get married to his sweetheart, who lives in KwaNdebele. Then she and their two-year old daughter will come to live with him on the Reef.

"I love her very much. No force on earth will stop me marrying her," says France.

Before he met his fiancée, says Modise, he was "a carefree guy with loose morals". But his love for her has changed all that. When she fell pregnant, it prompted him to scout for a job, as her parents are poor and he would like to relieve them of the burden of looking after her.

Modise comes from Alexandra. Besides his fiancée and their daughter, he supports his mother, who also lives in KwaNdebele. And he pays a monthly rent for his lodgings.

How is he able to survive - and still save money to get married? An expert in managing money, Modise tries to consume well below R5 per day at work. At times he spends as little as R3 per day.

Modise left school in standard 8 in 1988. "I used to sell sweets and peanuts at school to pay for my school fees, uniforms and books." But in the end it became too exhausting. "Mondays were the worst days because on weekends I couldn't rest - I was a freelance queue marshall at a local taxi rank. I missed most lessons on Mondays because I would be out taking a nap. As a result I couldn't do homework and assignments. "I decided that I couldn't cope with two things at the same time and called it quits."

Modise then started working full-time as a taxi cleaner, but left his first taxi rank after a short while as he was being exploited, he says. "We were earning R5 a taxi - too little. A friend invited me to this rank where the earnings are not bad at all."

On good days he can score about R40 for washing four taxis. Sometimes he gets tips - but there aren't that many philanthropes. "Mondays and Fridays are the best

France Modise

days," says Modise. "On midweek days the business is slow." He plans to finish his matric through a correspondence college - or, if need be, he is prepared to go back to the classroom desk. When he has made his matric, he wants to become a traffic cop.

'ONE DAY I'LL OWN A TAXI'

NOW that work is scarce and the good old days of job reservation for whites are gone, many white people are competing for unskilled jobs previously done for a pittance by migrant labourers.

This week *Vrye Weekblad* spotted a young white man in his mid-twenties, Japie Marx, scrubbing taxis at a parking lot in Newtown, Johannesburg, where the Alex to Johannesburg taxis park during the day.

Marx, 27, has been working there since last year and hasn't skipped a day. He works five days a week and like everyone else gets paid R10 per taxi.

On weekends he works at the Noord Street taxi rank to supplement his meagre earnings. Marx was recently promoted to "queue marshall". The job entails

fielding taxis to different township destinations.

When I interviewed Marx, he started right away: "Do you know what my dream is?"

No, not at all, I replied.

"It's to be a motor-mechanic. People think I'm mad to work here. I decided to choose the taxi industry because someday I would like to own one."

Marx speaks with careless abandon. He is no "hobo", even though he looks dishevelled. He's no idiot either, his black colleagues say - just a carefree guy who doesn't care too much about cleanliness. "He'll sometimes work for you without a fee. As long as you provide him with meals and cigarettes, he'll be fine."

Marx says he went to school until standard 7. He came to the city from Queenstown last year to look for greener pastures.

When he couldn't find any work, a sympathetic friend invited him to the taxis.

"Ernest brought me here. And I thank him day and night for his help," says Marx. "Had it not been for him I don't know what would have happened to me. My life was in ruins already."

Japie Marx

Marx, who became quite emotional at times during our interview, says he has written three letters to his family but has heard nothing from them.

"I tried to phone them but the telephone line was always engaged. In the end I got tired and gave up calling them. Seeing that they don't respond to my letters it is the end between us..."

He has no plans to return home. "I want to fight to the bitter end to get my motor-mechanic certificate in the next two months. The second step is to get a decent job and buy myself a black Toyota Corolla 3 litre. Then I'll drive home a happy man."

"So the people who rave about seeing me mingling with black people are crazy. I know what I'm doing here. All I need is a boost to start my business. It is tough outside to get a job if you don't have the proper qualifications."

The money that Marx makes out of his odd job is used for booze, cigarettes, razor blades and meals at a fast-food restaurant. He no longer buys washing soap. "I bought soap and it got stolen twice. I have since stopped buying soap because I'm buying at a

loss."

Marx is unmarried and used to be a messenger at the railways in Port Elizabeth until 1988. Then he quit and left PE because of family problems.

He has no plans to get married, because "it is not easy to get a girlfriend nowadays".

A handful of sympathetic taxi drivers have clubbed together to get him a home. A shack is being erected in Alexandra township. At the moment, Marx sleeps in a dilapidated bakkie parked at the parking lot, in nightclubs and at friends' homes.

Marx used to stay with his friend Ernest but was "evicted" because he didn't "contribute to the household".

"He wakes up in the morning, has a wash - and then leaves his bed unmade and the bathtub in a mess," complains Ernest.

The clothes Marx wears are all he has. "Except for my two jackets, shirts, boots and long pants at the Boston Dry Cleaner," he chuckles - to the amusement of the curious onlookers.

Marx is crazy about rock 'n roll and his favourite meal is chakalaka with a pint of milk.

Die geval Ronald 'Tokaref' Bezuidenhout

Die polisie het beswaar aangeteken omdat *Vrye Weekblad* nie hulle weergawe van die bewerings van Ronald Bezuidenhout volledig gepubliseer het nie. Vandeesweek het *Vrye Weekblad* en die polisie, ná bemiddeling deur die **Mediaraad**, ooreengekom dat die **SAP** se verklaring volledig gepubliseer sal word en dat *Vrye Weekblad* daarop mag antwoord.

DIE POLISIE SÊ:

Ronald Desmond Bezuidenhout het in 1986 kort nadat hy uit die diens van die Suid-Afrikaanse Spoorweë ontslaan is, die RSA onwettig verlaat en as 'n ANC-lid opleiding in Angola en Oos-Duitsland ondergaan.

Gedurende 1989 het hy met 'n vals paspoort deur die ANC bekom, onder die naam Duncan Smith na Suid-Afrika teruggekeer, waarna hy gearresteer is.

Op 12 Junie 1989 is Bezuidenhout onthef van die bepalings van die Wet op Binnelandse Veiligheid waarna hy aangewend is om persone wat saam met hom militêre opleiding deurloop het te identifiseer.

Bezuidenhout is nooit opgeneem as lid van 'n veldwerk ondersoekspan of sogenaamde "askari's" nie, maar het slegs gefunksioneer as 'n beriggewer en het dus uiteraard voortdurend onder die onmiddellike toesig of beheer van 'n polisie-offisier sy diens verrig.

Aangesien Bezuidenhout op Vlakplaas, 'n bekende veiligheidstakantoor, geakkommodeer is, is aan Bezuidenhout 'n identiteitsdokument voorsien wat die normale gebruik is by instellings met toegangsbeheer. Hierdie identiteitsdokument is nie 'n aanstellingsertifikaat nie. Aangesien sy waarde as beriggewer mettertyd verminder het en Bezuidenhout se algemene gedrag 'n verleentheid vir goeie orde en dissipline geraak het in 'n eenheid wat onder uiters gevaarlike omstandighede moes funksioneer om wet en orde te verseker, is verbintenis met Bezuidenhout verbreek.

Gedurende sy betrokkenheid as beriggewer, was Bezuidenhout by polisie-optredes betrokke en het ook tydens een optrede twee persone verwond om homself teen lewensgevaar te verdedig. Bezuidenhout het 'n dienswapen, wat vir beskerming aan hom uitgereik is, aangewend by die geleentheid.

Bezuidenhout se "opspraakwekkende" openbaringe aan die *Vrye Weekblad* se verslaggewer meneer Jacques Pauw, in die Weskoppies-Hospitaal waar hy opgeneem was vir waarneming, is deur 'n polisie-offisier ondersoek.

Daar is toe vasgestel dat meneer Bezuidenhout se bewerings vals is en dat die twee fotostaat-dokumente wat deur mevrou Bezuidenhout aan die *Vrye Weekblad* voorsien is om meneer Bezuidenhout se beweringe te staaf, beide ligafdrucke van vervalsings is.

Die vervalsings is so swak dat dit nie eens 'n oppervlakkige toets van egtheid kan deurstaan nie.

Die vervalsings en uitgifte van die sogenaamde getuigskrifte word ondersoek en 'n saakdossier sal binnekort aan die staatsaanklaer voorgelê word vir sy beslissing.

Wat die besoeke aan meneer Bezuidenhout se huis betref die volgende: Die een besoek volg op 'n klagte aan die polisie deur mevrou Bezuidenhout dat haar man haar huis vol plofstof sou geplant het en sodanig bedraad het dat die huis sou ontplof indien sy sekere ligte sou aanskakel.

'n Plofstofdeskundige is onder andere na die huis wat deeglik deur die polisie ondersoek is. Geen plofstof is gevind nie maar wel 'n album waarin onder andere amptelike foto's verskyn het van gesoekte persone, 'n SAP telefoonlys waarop 'n beperking vir die besit daarvan geplaas is, dele van 'n Russiese wapen, asook ander dokumente. Daar is op die items beslag gelê.

Tydens die ander besoek is 'n paspoort, 'n huweliksertifikaat, 'n geboortesertifikaat ensovoorts deur mevrou Bezuidenhout aan die polisie oorhandig aangesien die identiteitsnommers op die dokumente verskil. Mevrou Bezuidenhout het versoek dat die polisie se dokumente se egtheid moet nagaan aangesien sy nie seker was of sy

wettiglik getroud is nie. Die egtheid van die dokumente word nog ondersoek.

'n Afskrif van die vervalste sogenaamde polisiegetuigskrif is in die foto-album gevind.

In Suid-Afrika met 'n vrye pers is dit ongelukkig 'n feit dat persone somtyds bewerings maak wat dan gepubliseer word voordat dit ondersoek en die waarheid daarvan bewys kan word.

Dit word vertrou dat bostaande sal bydra om die ware toedrag van sake in perspektief te plaas.

VRYE WEEKBLAD SÊ:

Die houding van die polisie rondom die bewerings van Ronald Bezuidenhout herinner sterk aan die polisie se optrede rakende die onthullings van Dirk Coetzee agttien maande gelede toe dié oud-polisiekaptein se inteme polisieverhoor gebruik is om aan te toon dat hy op 'n keer oneerlik was en daarom oor alles sou lieg.

Dit blyk dat die vernaamste twispunt in dié geval Bezuidenhout se status in die polisiemag is. Kom ons kyk wat sê die polisie self: Met die eerste VWB-berig sê die polisie Bezuidenhout is ná sy inhegtenisneming na Vlakplaas oorgeplaas, waar hy aangewend is om terroriste uit te ken. Is dit nie die klassieke beskrywing van 'n askari nie?

In 'n persmededeling daarna sê die polisie: "Na sy inhegtenisneming het die beriggewer die polisie van sekere inligting voorsien." Dit is uiters misleidend, want volgens die polisie se eie weergawe het Bezuidenhout nie net inligting voorsien nie, maar is hy ook gebruik om mense in hegtenis te neem en het hy op 'n keer twee dwelminhandelaars verwond.

In 'n tweede verklaring aan VWB sê die polisie dat Bezuidenhout geen polisieman was nie en ook nie 'n aanstellingsertifikaat gehad het nie. In dieselfde week sê die SAP aan die *Sunday Star*: "...they (die SAP) admit issuing him with a service pistol and a SAP identity document." 'n Week later sê die polisie weer aan die *Sunday Star*: "...only a notification confirming his association with the police was issued, not an appointment certificate... it was not customary for informers to be issued with service pistols, apart from exceptional circumstances, and Mr Bezuidenhout fell into this category."

Daar is verder 'n polisie-dokument waarin Bezuidenhout as "konstabel" aangespreek word vir dienste wat hy by die Maleoskop-opleidingskamp verrig het. Die polisie se antwoord hierop was: "It was only a practical arrangement because there were members of the public present."

Die polisie erken self dat Bezuidenhout wel agttien maande op Vlakplaas deurgebring het, en selfs volgens hul eie weergawe blyk dit dat hy minstens 'n baie spesiale informaat was - en mense in hegtenis geneem en selfs geskiet het. Bezuidenhout was dus wel op die plaas toe hy beweer het dat:

* Die polisie 'n veldtog van stapel gestuur het om die Harnskommissie te mislei. (In dié verband word hy gesteun deur die bykans identiese weergawe van 'n oud-askari van Vlakplaas wat in Februarie verlede jaar Vlakplaas verlaat het en teruggekeer het na sy blyplek in Zimbabwe);

* Polisiemanne saamgesweer het om Dirk Coetzee te vermoor en 'n bom gemaak het wat uiteindelik die prokureur Bheki Mlangeni doodgemaak het;

VWB het die polisie ingelig 36 uur voor die bewerings gepubliseer is, maar die polisie het selfs volgens hul eie weergawe min daaraan gedoen tot ná die bewerings gepubliseer is. Belangrike tyd het verlore gegaan waarin waardevolle getuienis vernietig kon word.

Vrae wat VWB van die begin af gevra het rondom die ondersoek na die mens wat deur Bezuidenhout as die bomvervaardiger aangewys is, is nie deur die polisie beantwoord nie. Hulle het verkies om eerder in diepte in te gaan op die kwessie waarom sy sertifikaat dan nou vervals sal wees en watter polisiester waar aangebring is. *Vrye Weekblad* stem met die polisie saam dat Bezuidenhout sekerlik nie voorgestel kan word as 'n voorbeeld van onskuld en goeie waardes nie, maar hy het baie ernstige bewerings gemaak wat publikasie en 'n deeglike ondersoek regverdig het.

Wat vas staan, is dat hy getuienis gelewer het rondom die bestaan van 'n plofstofdeskundige met die naam van Steve Bosch, wat tydens die vervaardiging van die bom op Vlakplaas was, en wat oor die vermoë beskik om gesofistikeerde bomme te vervaardig. Wat het die polisie gedoen wat dié bewerings betref?

Solank 'n eenheid soos Vlakplaas bly voortbestaan, kan die polisie maar vergeet om enige vertrouwe by die breë Suid-Afrikaanse publiek in te boesem. 'n Regter het bevind dat dié plaas gebruik is om moordbende-operasies van stapel te stuur.

VW

Veldtog beplan moordbende-register

DIE Veldtog vir 'n Geregtelike Kommissie van Ondersoek na Moordbendes het met die samestelling van 'n register begin waarin Suid-Afrika se parlementslede se houding rondom moordbendes opgeneem sal word. Dié register sal uiteindelik aan die apartheidsentrum van die Universiteit van Wes-Kaapland geskenk word.

Die Veldtog, wat hoofsaaklik uit vooraanstaande Afrikaanssprekendes bestaan, voer die laaste agttien maande 'n veldtog om die waarheid rondom moordbendes op te vlek en 'n nuwe geregtelike kommissie van ondersoek, wat wye ondersoekmagte moet hê, aangestel te kry.

Die Veldtog het verlede week briewe aan alle Parlementslede in al drie huise van die Volksraad afgelewer waarin hulle die lede versoek om 'n vorm in te vul waarin die gebruik van moordbendes veroordeel word en geëis word dat die kwessie tot die been oopgevelek moet word.

"Ons gaan binnekort 'n register publiseer wat sal aantoon wat die standpunt van Suid-Afrika se parlementslede is oor die kwessie van staatsmoordbendes. Die register sal vir u en ons nageslagte bewaar word deurdat eksemplare onder meer aan die apartheidsmuseum by die Universiteit van Wes-Kaapland geskenk sal word. 'n Trust sal ook opgerig word wat dit onder andere ten doel sal hê om u nageslag te herinner wat u standpunt oor staatsmoordbendes was," lui die brief.

Die Veldtog eis onder meer die aanstelling van 'n nuwe kommissie, die afdanking van die minister van Verdediging, genl Magnus Malan en dat die betrokkenes se sake na die Prokureurs-generaal vir vervolging verwys moet word.

Die Veldtog is uiteindelik van plan om teen die einde van die huidige Parlementsitting die register openbaar te maak.

Die Demokratiese Party het gesê hy sal die vorms invul, maar die Nasionale Party het teen druktyd nog nie kommentaar oor sy reaksie op die register gegee nie.

De Klerk is onlegitiem en basta!

ANDRÉ ZAÏMAN, die Instituut vir Demokrasie in Afrika se verteenwoordiger in Senegal, werp 'n blik van buite op verwickelinge in Suid-Afrika

OP 2 Februarie 1990 het Staatspresident FW de Klerk sy bekende toespraak in die Parlement gemaak. Daarna, met een briljante strategiese skuif na die ander, binnelands en buitelands, het die De Klerk-regering daarin kon slaag om nie net hierdie inisiatief te behou nie, maar ook om keer op keer sy opponente met verassende aankondigings te oorbluf en te verwar.

Maar dié toespraak was ook in baie opsigte 'n erkenning van die mislukking van apartheid en die beleid van die Nasionale Party. Dit was dus in feite 'n oorwinning vir die ANC en vele ander organisasies wat jare lank teen apartheid, die skending van mense-regte en sosiale onreg baklei het. En dit is juis in dié paradoks waarbinne baie van die dilemmas, stotteringe en verwarrings van die huidige pynlike transisie myns insiens gesoek moet word. Die feit bly staan dat geen staats-hoof wat werklik in 'n demokratiese oplossing belang stel maar wat terselfertyd oor 'n sin vir strategie beskik, so 'n verreikende aankondiging behoort te doen sonder dat vooraf deeglik gekonsulteer is met die potensiele venote wat aan die transisie moet deelneem nie.

En selfs al was dit noodsaaklik as 'n bewys van goeie trou, behoort 'n mens, ten einde die bevolking se steun vir so 'n proses te verseker, die nodige openbare debat rondom die onderwerp vooraf toe te laat, te fasiliteer en aan te moedig. En meer nog, indien jou veiligheids-establishment waarskynlik nie die proses heelhartig sal ondersteun nie, kan dit noodlottig wees om nie eers binne dié invloedryke deel van die burokrasie die "klimaat vir transisie na demokrasie" te skep nie.

Die gevolg van die De Klerk-toespraak is natuurlik dat ons nou te doen het met 'n "kompeterende transisie", eerder as met 'n "transisie-in-nasionale belang": waar nasionale belang seksionele belang op 'n ondubbelsinnige wyse oorskadu. En een van die mees fundamentele en belangrikste gevolge van De Klerk se keuse om die transisie as 't ware op dié manier "af te kondig", is dat hy ook die wyse waarop die proses hom sou ontvou daardeur gestruktureer het.

In plaas daarvan om deelnemers aan die proses te word, is die opponente van die Nasionale Party voortdurend gedwing om te reageer en te hardloop om by te hou, met die gevolg dat dit bykans

onmoontlik geword het om konsensus te kry oor die kernpunte van die proses. En om dan nog jou opponente te ontban in 'n onvrye politieke ruimte met 'n wye verskeidenheid van beperkings (apartheidswette, politieke gevangenes, geen stemreg en 'n monopolie oor die SAUK), en terselfdertyd te argumenteer dat jy opreg belang stel in 'n regverdige transisie, gaan vir my 'n bietjie te ver.

Dus, in die konteks van strategie om sy opponente te uitoorlê en te verwar, gaan daar volle punte aan De Klerk (kompeterende transisie). Maar in die konteks van transisie-in-nasionale belang, bly ek skepties oor De Klerk se vertoning en begin dit al meer lyk of 2 Februarie aan De Klerk se kant, die resultaat was van 'n oorhaastige, ondeurdagte en selfs effens naïewe politieke ontleding, of na 'n fyn strategiese spel om die ANC te uitoorlê ("politics is war by other means").

Persoonlik glo ek die waarskynlikste scenario wat dit betref, 'n kombinasie was van 'n aanvanklike oorhaastige maar opregte motivering wat gaandeweg oorgeskuif het in 'n harde, strategiese raamwerk om die regering se opponente te verswak. Die regering het waarskynlik weer teruggeval in die ou raamwerk van: hoe gaan ons die ANC/SAKP-alliansie op die beste manier opduiwe!

De Klerk is waarskynlik verlei (onder druk van sy sekurokrate) deur 'n kombinasie van die besef van 'n "gunstige" internasionale konteks; onvoorbereide en verdeelde opponente; en sy eie magposisie as regeerder met toegang tot die bronne van die staat.

Maar in die Suid-Afrikaanse konteks is 'n kompeterende tipe transisie die laaste soort transisie wat ons kan bekostig, veral as die volgende faktore in ag geneem word:

- * Daar is geen derde party wat as arbiter tussen die mededingende partye kan optree nie.

- * Die huidige regering tree op as sowel fasiliteerder (vir die huidige) as deelnemer aan die transisie.

- * Die huidige regering is onlegitiem en is die oorsaak van die Suid-Afrikaanse politieke, sosiale en ekonomiese problematiek. Die regering het dus 'n deurlopende verpligting om te verseker dat sy geloofwaardigheid nooit in die gedrang moet kom nie.

- * Die belangrikste organisasies wat aan die transisie moet deel-

neem ten einde dit te laat slaag, was die objek van jarelange onderdrukking en destabilisasie. Hierdie organisasies is gevolglik nie naastenby voorbereid vir die rol en eise wat aan hulle gestel word nie.

Deur voortdurend te manoevreer en te pöög om sy opponente op 'n subtiele manier in 'n swak lig te stel, slaag De Klerk daarin om die transisie binne die kompeterende raamwerk te hou. Wanneer De Klerk dus lka oor die "regse bedreiging", of oor die "bedreiging in sy veiligheids-establishment", dan moet 'n mens vra of hy werklik die konsekwensies van sy 2 Februarie-toespraak verstaan het.

Wanneer hy kla dat hy sukkel om sy opponente by die tafel te kry, moet 'n mens vra of hy hieraan gedink het voordat hy die proses op dié wyse afgeskop het. Wanneer dit begin lyk of die meerderheid van die bevolking hul geloof in die proses begin verloor, moet 'n mens vra of hy elke dag besef dat hy 'n onlegitieme, minderheidsregering lei.

Jare lank moes ons almal ly onder die feit dat die belange van die Nasionale Party die land se belange oordonder het. En dit begin al hoe meer lyk of ons steeds gebuk gaan onder die oorlewingsrang van die Party.

Selfs al moet die hele proses van transisie skade ly, moet daar tog net ten alle koste gesorg word dat die Nasionale Party en De Klerk se beeld nie skade lei nie. Dié selfsugtige benadering van die politiek kan die land en al sy mense duur te staan kom.

Plaas 'n mens dié transisie in die konteks van wat vandag in Afrika aan die gebeur is, dan behoort De Klerk sleg daaruit te kom. Afrikane in ander dele van ons kontinent het jare gebuk gegaan onder regimes wat in hul vermoë tot onderdrukking en uitbuiting, nie 'n duit hoeft terug te staan vir die apartheid-regime nie.

En Afrikane van ander dele van die kontinent het meermale die pogings van onlegitieme leiers en diktators deurleef wat gepoog het om met manoevrerings en allerhande slim skuive die demokrasie te vermy of onlegitimiteit te verdoesel.

Om dit kortweg te stel: die bevolking van geen ander land in Afrika wat onder soortgelyke tirannie moes leef, sou in die huidige era hierdie vertraging en rompslomp in die daarstelling van die demokrasie duld nie. De Klerk is onlegitiem en basta!

Soos wat telkens in die onlangse

geskiedenis gebeur het, soos onlangs in Mali, gaan die bevolking in sulke omstandighede gewoon oor tot populêre weerstand en dwing die einde van die regime eenvoudig af.

Daarteenoor staan voorbeelde van demokratiese transisies in Afrika se onlangse verlede ook duidelik uit: in die Kaap Verdiese Eilande, in Benin en selfs in Ghana - voorbeelde waar regime-geleide transisies gemik was op die bereiking van legitimiteit en demokrasie, waar nuwe konstitusies opgetrek is sonder dat derde partye of arbiters nodig was om die prosesse te monitor. En waar die onlegitieme staatshoof nie probeer het (of toegelaat is) om met internasionale reise, knap toesprake en 'n goeie PR-afdeling om sy politieke oorlewing te verseker nie.

Wat die ANC betref, is dit bykans ongelooflik dat dié bevrydingsorganisasie nie die politieke potensiaal kon raaksien of wou gebruik om die Suid-Afrikaanse transisie aan die proses van demokratisering in die kontinent te koppel nie.

Afrika is besig met 'n fundamentele proses van demokratisering en konstitusionele hervorming. Nelson Mandela se stryd om die erkenning van menseregte ongeag ras, etniese herkoms, geloof en geslag, was vir menige Afrikane 'n inspirasie. Daarom word Mandela voorgedra as simbool van 'n moderne Afrika-demokraat. Maar in plaas hiervan, het die ANC skynbaar gekies om Suid-Afrika te bly voorhou as voorbeeld van 'n spesiale vorm van kolonialisme. In die proses is ons transisie geban tot net die eerste vlag van anti-koloniale transisies in Afrika, in plaas daarvan om dit ook te koppel aan die tweede vlag van demokratiserende transisies in Afrika.

Dit wil lyk asof die ANC se starre, ideologiese eerder as politieke benadering van die transisie en die hantering van die sogenaamde Mandela-kaart, twee van die organisasie se grootste foute blyk te wees.

Dit is tyd om De Klerk en menige ander politieke leier met weinig ondersteuning aan die kaak te stel deur onverbiddelik aan te dring op verkiesings ten einde die mate van steun van die politieke groeperinge te bepaal.

Dit is die beste waarborg om die regering se strategie - om die ANC oor 'n tydperk te verswak - te fnuik. En dit moet so spoedig moontlik gebeur. Vanuit 'n ANC-

perspektief gesien, behoort dié kwessie en dié regverdige hantering daarvan, 'n absolute prioriteit vir die ANC te word.

Maar dit is ewe belangrik vir die ANC om te besef dat hy sy prioriteite rondom sy toekomstige rol op die kontinent behoort reg te kry, en te besef dat moderne politiek in vele opsigte gebou is op en rondom persepsies en kommunikasie.

Dus: aangesien De Klerk skynbaar aandring op die kompeterende raamwerk, behoort die ANC 'n definitiewe poging aan te wend om die problematiek van die transisie en die ANC se rol daarin te artikuleer en te verduidelik.

Wat 'n mens egter in Afrika (en selfs binnelands) aantref, is 'n doodse stilte aan die kant van die ANC en al hoe meer gloeiende artikels en lofliedere rondom De Klerk.

In 'n onlangse uitgawe van *Jeune Afrique* is selfs 'n "promosie-artikel" oor Suid-Afrika gepubliseer! Praat 'n mens met gewone mense, gaan die duime op as De Klerk se naam genoem word. En deesdae begin al hoe meer joernaliste en politieke kommentators in Afrika vra of Buthelezi nie miskien meer aandag verdien as wat aan hom gegee word nie.

Die ANC behoort te besef dat 'n uitgediende ideologiese benadering van transisie, eerder as 'n politieke benadering (persepsies, kommunikasie, beeldvorming, PR, diplomatie ensovoorts), die ANC ongelooflike skade kan berokken, binnelands en buitelands. En ook dat Afrika in 'n veranderde en veranderende wêreld-konteks, besig is met 'n herwaardering van wat sy politieke en ekonomiese prioriteite is.

Deur hom egter te assosieer met leiers en regimes wat in die oë van menige Afrikane niks slegter is as die slegste wat apartheid kon produseer nie (byvoorbeeld Verwoerd of Botha), soos byvoorbeeld Mobutu van Zaïre, het die ANC-leier sy eie beeld in Afrika onberekenbare skade aan gedoen. Deur weinig of bykans geen uitsprake oor die toekoms van ons kontinent, die rol van die demokrasie in hierdie proses of sy visie vir die moderne Afrika te maak nie, het Mandela geleentheid aan De Klerk begin bied om dit te doen.

Deur aan Afrika skynbaar 'n minder belangrike prioriteit toe te ken, soos bewys deur sy keuses van lande wat hy besoek en nie besoek nie, het Mandela en die ANC nie net hul eie aansien verlaag nie, maar ook die weg begin baan vir die toenemende marginalisering van die ANC in die kontinent.

Wanneer Suid-Afrika uit een mond sing

Watter *vlag* gaan Suid-Afrikaners swaai en watter lied gaan ons sing wanneer ons binnekort ons verenigde nasieskap op nasionale geleenthede gedenk? Sommige sal wil vasklou aan die verlede en sommige sal sinies staan teenoor alle *nasionale simbole* - maar vir gewone mense kan 'n nuwe landsvlag en nasionale lied waardevolle simbole van versoening en gemeenskaplikheid wees.

FANIE OLIVIER sit die bal aan die rol met 'n paar voorstelle

MET wat sekerlik die laaste Republiekdag gaan wees agter die rug, lyk dit my die soeke na egte (en versoenende) nasionale simbole moet nou koers begin kry.

Dié proses is een waarby gewone mense maklik en regstreeks betrokke kan raak. Dit is ook een waarbinne die verskillende politieke magsgroepe voorlopig hulle strydbyle eenkant toe kan skuif en gesamentlik kan optree.

Natuurlik is daar die intellektuele en die aartsrasionaliste wat ontken dat dinge soos 'n landswaap, 'n vlag en 'n nasionale lied betekenis het. Hulle beweer dat hulle nie daardeur geraak of geroer word nie en dat dit buitendien etniese nasionalisme bevorder.

Maar die nuwe nasionale simbole moet almal s'n wees - nie net dié van 'n bepaalde etniese of kulturele groep nie. Wat simbole wel by ons kan doen, is om bindend en daarom versoenend te werk; om 'n gevoel van gemeenskaplikheid te skep by die verskillende mense wat hier leef. Om te suggereer dat daar ook ander loyaliteite is as die selfsugtige eiebelang en sektariese vooropstelling.

Natuurlik kan 'n mens vir die "nuwe" Suid-Afrika eenvoudig alles oorboord gooi wat deel was van die "ou" Suid-Afrika. Tekens hiervan is soms groot en organisatories, soos die oorspronklike vier provinsies van die Unie of die selfregerende en onafhanklike state.

Hiermee saam hang daar iets soos die landswaap met sy Latynse spreuk. Waar, dié *Ex unitate vires*, is maar nutteloos en betekenisloos vir die meerderheid Suid-Afrikaners.

Ander voorbeelde is weer kleiner en amper onopsigtelik. Gaan ons byvoorbeeld wegdoen met die rand as geldeenheid? En die springbok as sportsimbool saam met die Groen en Goud?

Oor twee dinge, lyk dit my, moet ons maar bes gee. Een is die landsvlag; die ander die nasionale lied. En albei van hulle is die laaste paar jaar onder die soeklig geplaas.

Kom ons begin by die maklike een: Die vlag. Min mense sou waarskynlik sry daaroor dat die vlag heraldies iets besonder is. Die kleure toon die historiese verbintnisse met Nederland en die Huis van Oranje; die "refies" (soos die suiweres dit wil hê) die geskiedenis van die Boererepublieke en Engeland.

Maar dit is wit en koloniale geskiedenis en sal geen rol kan speel in die toekoms nie. Dus soek ons 'n vlag. Een wat simbolies betekenis dra en iets vertel van die geskiedenis, miskien.

Twee voorstelle wat onmiddellik by my kop uitsteek, is die volgende. Die eerste is 'n vlag in die gedaante van die historiese Vierkleur, met 'n vertikale oranje band en die drie horisontale bande in groen, swart en geel.

Die laasgenoemde kleure is dié van die ANC en van Inkatha, en kan dui op die vrugbaarheid, die grond en die son. Deur dit in dié orde te rangskik, ontkom mens aan die moontlike gevaar dat iemand gaan meen dat 'n groepering se banier net so oorgeneem is.

'n Ander moontlikheid is om die Republiek Natalia se vlag as uitgangspunt te gebruik, 'n vlag wat dr C Pama bestempel het as "die mooiste van al die republikeinse vlag".

'n Mens sou dié vorm net so kon gebruik met die groen, geel en swart bane, of miskien aan die binnekant 'n oranje vertikale band.

Dit my konkrete voorstelle dan om die gesprek oor die vlag aan die gang te sit.

Ek het hierbo gesê dat die vlag makliker as die nasionale lied is. Die rede daarvoor is die volksentimente van die

Die Oranje, Blanje, Blou word tydens "Republiekdag-vleringe" in die Kaap deur ANC-lede verbrand. (Foto: AP)

Afrikaners wat blykbaar glo dat Langenhoven se *Die Stem* godgegewe is.

Dit blyk uit die reaksie by die berugte Mandela-vergadering op Tukkie toe 'n naïewe student sonder meer na *Nkosi Sikelel' iAfrika* verwys het as die volkslied. Verlede week, weer, het die studenteraad van Stellenbosch versoek dat *Die Stem* voorlopig uit amptelike kampusverrigtinge geweer word. Openbare reaksie op dié besluit het dit na heiligs-kennis laat klink.

Die Stem is natuurlik nie as 'n amptelike volkslied geskryf nie en het eers betreklik laat, iewers in die jare vyftig, 'n vertaling en amptelike status gekry. Niks heiligs en onaan-tasbaars daaraan nie, hoewel ek persoonlik meen dat dit 'n aangrypende teks en komposisie is.

Vervang 'n mens verder die kreun van die ossewa deur iets minder wit-histories sou dit breë aanvaarding kon geniet. Tog voel ek eweneens dat dit beswaarlik in ander tale van ons land vertaal sou kon word.

Kyk 'n mens egter met 'n oop gemoed, is daar geen enkele rede hoekom *Nkosi Sikelel' iAfrika* nie ons nasionale lied kan word nie. Sy ontstaan lê geheel en al buite die politieke arena, in sy wese is dit godsdienstig, 'n gebed. (Sien berig hiernaas).

Deur die jare heen is *Nkosi* gesing by godsdienstige saamtrekke, opvoedkundige geleenthede en politieke vergaderings van uiteenlopende groepe en het niemand en geen taal beslag daarop kon lê nie. Dit is uit die oorspronklike Xhosa oorgesit in feitlik al die belangrike tale van Suider-

Afrika. Behalwe, so ver ek weet, in Engels en Afrikaans vir die singslag.

Waarom sou dié lied, gesien sy ontstaansgeskiedenis, sy tradisie en wye aanvaarbaarheid, dan nie die nasionale lied van 'n nuwe Suid-Afrika kon word nie?

En dink net watter simboliese en emosionele gebaar sal dit van die kant van die Afrikaanssprekende wees as ons kan sê dat dit ook ons lied is?

As ons sou opstaan en ook van ons kant af saamsing. In Afrikaans wanneer ons in Afrikaans vergader; dalk in Zoeloe en Sotho wanneer die geleentheid anders is, soos dikwels gebeur in die swart gemeenskap.

Miskien, dink ek nou, is die probleme rondom die nasionale lied eintlik kleiner as dié rondom 'n vlag. Die laasgenoemde simbool moet ons nog maak; 'n lied is byna honderd jaar gelede al vir ons gegee.

"Seën die leiers, seën ook die jeug, sodat hulle die land met geduld sal dien," lui die direkte vertaling van die derde van die nege strofes. En in die voorlaaste lees ons: "Seën al ons pogings vir eenheid en selfopheffing, vir opvoeding en wedersydse begrip." Wie sou daarteen beswaar kan inbring?

Uiteraard sal hoogstens die eerste twee strofes en die refreingedeelte as nasionale lied in Afrikaans gesing word en proewe hiervoor doen ek graag aan die hand. Maar lees in ieder geval gerus ook die hele lied (soos dit uitgegroe het) in 'n direkte vertaling wat in die nuwe handboek vir skool-Afrikaans, *Ruimland*, verskyn het.

Die storie agter Die Stem

CJ Langenhoven

DIE STEM is op 30 en 31 Mei 1918 op Oudtshoorn deur CJ Langenhoven geskryf. Op 17 Julie dié jaar sê *Die Burger* in sy redaksionele kommentaar oor dié lied: "Dit is die kenmerke wat 'n volkslied moet besit, en daar kan geen twyfel wees dat die woorde van *Die Stem van Suid-Afrika...* gekom het om 'n blywende plek bowe-aan in die reeks van Afrikaanse volksliedere in te neem." Die geskiedenis wat aanleiding gegee het tot die skryf van *Die Stem*, het saamgeval met die groeiende spanning tydens die Eerste Wêreldoorlog. Aan die een kant het genll Louis Botha en Jan Smuts kant gekies vir die Engelse en aan die ander kant was die Nasionaliste wat hulp en steun aan Engeland geweier het. In dié omstandighede is *Die Stem* gebore as alternatief vir *God Save the King*, wat toe nog die amptelike nasionale lied was. Langenhoven het eers net drie verse vir *Die Stem* geskryf. Op 25 Julie 1918 verskyn 'n anonieme brief in *Die Burger* waarin die skrywer voorstel dat Langenhoven nog 'n vers skryf waarin hy "die geloof in God onser vader ook byvoeg". Dieselfde aand het Langenhoven toe die vierde vers geskryf. Hoewel Langenhoven eers self die wysie vir dié lied geskryf het en dit laat publiseer het onder die naam "Kerneels", het die bekende skrywer ML de Villiers, wat toe 'n predikant in Simonstad was, in 1921 die melodie, soos dit vandag nog gesing word, gekomponeer. In April 1952, tydens die Kaapse derde eeufes-vieringe, is die Engelse vertaling van *Die Stem*, *The Call of South Africa*, amptelik aanvaar en aangekondig. Langenhoven, 'n oud-student van die Universiteit van Stellenbosch en joernalis, het op 24 Junie 1931 'n eredoktorsgraad in die lettere by dié universiteit ontvang. By die oorhandiging van sy graad het die universiteit in 'n verklaring gesê: "En daarom tref dit besonder gelukkig dat Stellenbosch, wat daarna streef om inderdaad 'n volksuniversiteit te wees, ook op hierdie dag in een van sy oud-studente 'n volkskrywer te eer..." Langenhoven word vandag nog beskou as 'n skrywer wat Afrikaans as taal bevorder het en bygedra het tot die aanvaarding van Afrikaans as eerste amptelike landstaal. Met die skryf van *Die Stem* was Afrikaans nog grootliks misken. Dat *Die Stem* geskryf is om 'n gevoel van nasionalisme onder spesifiek die Afrikaners te kweek is veral duidelik in die derde strofe van *Die Stem*: "Waar en trou as Afrikaners - kinders van Suid-Afrika".

Vrye Weekblad, 7-13 JUNIE 1991

Die jongen piepen oor *Die Stem*

Die Maties, alma mater van CJ Langenhoven, het 'n storm ontketen toe 'n swart student se mosie deur die Studenteraad aanvaar is dat dié digter se *Die Stem* nie meer by universiteitsgeleenthede gesing moet word nie. Maar selfs die KP stem saam dat dié lied nie as neutrale volkslied vir 'n verenigde Suid-Afrika kan dien nie. PEARLIE JOUBERT doen verslag van die debat

DIE "Uit die blou van 'onse hemel" het onlangs 'n storm op die kampus van die Universiteit van Stellenbosch ontketen toe 'n swart student in 'n mosie voorgestel het dat *Die Stem* nie meer tydens amptelike universiteitsgeleenthede gesing word nie. Die SR het dié mosie aanvaar en die voorstel is aan die universiteitsraad voorgelê. Die Grondwet van Suid-Afrika bepaal dat "die volkslied van die Republiek van Suid-Afrika "Die Stem/The Call" is en in die Wet op Outeursreg op die Stem van Suid-Afrika (no 2 van 1959) word die outeursreg van dié lied aan die regering bemaak. Van regs tot links, wit en swart, stem saam dat *Die Stem* 'n wit, Afrikaanse lied is en nie een wat alle Suid-Afrikaners met oorgawe kan sing nie. Die *Stem*-storm op Stellenbosch het wye reaksie uitgelok onder oud-Maties en politici: "Die *Stem* is definitief kultureel te eksklusief om 'n nasionale volkslied te wees," sê die SR-voorsitter van die Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys, Gerhard Coetzer. Die senior direkteur van die Nasionale Party se Inligtingsdiens, Piet Coetzer, LP, meen ook dat *Die Stem* nie as 'n "apolitiese nasionale volkslied ontstaan het nie" en dat dit "in baie groot mate net by blankes tot daardie status (as nasionale volkslied) ontwikkel het". Die KP se Inligtingshoof, Koos van der Merwe, sê: "Die *Stem* sal behoue bly as die volkslied van die Afrikanervolk." Van der Merwe meen ook dat *Die Stem* nie 'n neutrale volkslied is nie omdat dit deur Langenhoven geskryf is "en bedoel is vir die Afrikanervolk en sy volgelinge". Van der Merwe sê die KP "verwerp enige ander volkslied in die *Die Stem* se plek" omdat dit een van "ons volk se heilige volksimbole is en onvervangbaar is". Coetzer van die NP meen "dit is te vroeg" om oor die toekoms van *Die Stem* te bespiegel en sê dit sal 'n "hoogs emosionele debat" uitlok. "Ek aanvaar die noodsaaklikheid van apolitiese nasionale simbole in 'n nuwe Suid-Afrika. Dit sal egter moet berus in nasionale konsensus," sê Coetzer. Louis du Plooy, SR-voorsitter van die Univer-

siteit van Pretoria, sê die Stellenbosse SR-besluit "kan nie verdraagsaamheid skep nie omdat dit 'n Afrikaanse kâmpus is". "Die samestelling van die studente-gemeenskap sal moet bepaal wat studente as 'n volkslied wil sing," sê Du Plooy. Volgens hom kan *Nkosi Sikelel' iAfrika* egter 'n oplossing wees wanneer oor 'n nuwe volkslied besluit moet word. Die SR-voorsitter van die Stellenbosch, Henk du Toit, meen die mosie is aanvaar omdat *Die Stem* nie vir alle Suid-Afrikaners aanvaarbaar is as volkslied nie. Die *Stem*-mosie op Stellenbosch het gevra dat tot tyd en wyl 'n nuwe nasionale lied gekies is, 'n neutrale universiteitslied gesing word. Die rektor van Maties, prof Mike de Vries, het in reaksie op die voorstel gesê die "universiteitsraad sal die versoek bespreek". In 'n hewige briedewisseling wat op dié besluit in die universiteitsraad se reaksie gevolg het, skryf die oud-Matie dr FC Calitz van Pretoria: "Wat 'n skande dat Langenhoven se alma mater nou met die volksliedvoorstel kom: Miskien het Langenhoven so iets voorsien, want reeds toeka het hy sekere US-geleerdes 'uitgeskel' as 'akademiese fariseërs'. Die 'jongen piepen' vandag te veel politiek op universiteitskampusse. Hulle moet liefs kers by 'de ouden' opsteek," skryf Calitz. Ietwat jonger oud-Maties het egter dié aanbeveling van die SR beskryf as 'n "belangrike" gebaar. "In 'n nuwe Suid-Afrika sal ons samebindende nasionale simbole moet hê - iets waarop Suid-Afrikaners gemeenskaplik trots kan wees. Ons sal moet aanvaar dat die simbole wat tans vir bepaalde belangegroepes samebindend is, juis sterk verdelend tussen verskillende groepe is," skryf 'n oud-SR-lid van Stellenbosch, Tjaart van der Walt. In reaksie op Calitz se brief skryf 'n ander Stellenbosser dat *Die Stem* uit die tyd dateer toe "rasediskriminasie aan die orde van die dag was. Vandag wil ons 'n nuwe blaadjie omslaan, sonder enige diskriminasie. Dit is daarom noodsaaklik dat ons sekere simbole uit die geskiedenis van apartheid moet verwyder om hierdie nuwe ideaal lewensvatbaarheid te gun."

Van gebed tot lofsang vir vryheid

Enoch Sotonga

Samuel Mqhayi

NKOSI SIKELEL' iAFRIKA is tussen 1860 en 1904 geskryf en getoonset deur Enoch Sotonga, 'n onderwyser van Nancefield buite Johannesburg. Hoewel *Nkosi Sikelel' iAfrika* hoofsaaklik 'n gebed is, het dit vinnig die lofsang geword vir 'n bevryde Afrika - ook buite die grense van die land. Vandag is dié lied die amptelike volkslied van onder meer Transkei, Botswana, Zimbabwe en Zambië. *Nkosi* is in 1899 vir die eerste keer in die openbaar gesing by die ordening van eerw M Bowen, 'n Metodiste-predikant. Hoewel die geskiedenis nie veel meer vertel van dié lied nie, is dié lied al hoe meer in swart skole gesing en is dit veral gepopulariseer deur die Zoeloe-koor van die Sekondêre Skool Ohlange. Met die stigting van die ANC in 1912 het die leiers van dié organisasie *Nkosi* begin gebruik as die afsluitingslied tydens hul politieke vergaderings. Ander swart organisasies het toe ook dié lied begin sing. Sotonga het net die eerste vers en koor-gedeelte van *Nkosi Sikelel' iAfrika* geskryf. In 1927 het die Xhosa-digter, Samuel Mqhayi, nog sewe strofes by die oorspronklike vers en koor-gedeelte gevoeg en hoewel *Nkosi Sikelel' iAfrika* nooit in Sontonga se leeftyd gepubliseer is nie, is dit in 1927 in die Presbiteriaanse Xhosa-liedereboek gepubliseer. Mqhayi het hom nie met een bepaalde stam vereenselwig nie, wat veroorsaak het dat hy deur die meeste swartmense as 'n nasionale figuur beskou word. Sotonga se eerste vers en koor-gedeelte is in Xhosa geskryf en word vandag in een van die Nguni-tale (Xhosa, Zoeloe) gesing. Mqhayi se ander sewe strofes is in Sotho geskryf en word vandag nog so gesing. Lank nadat *Nkosi* se eerste vers op 'n stukkie papier geskryf en getoonset is deur Sotonga, beskryf die leier en redakteur, DDT Jabavu, in 1934 dié lied: "Sotonga het met die hartseer en weemoedige toon van die lied die ontevredenheid en swaarmoedigheid wat onder swartmense geheers het, weer-gegee." Daar is baie ooreenkomste tussen Langenhoven en Mqhayi: albei is beskou as volkskrywers - in die sin dat hulle geglo het dat hul land, Suid-Afrika, 'n "eie siel" het wat in eie volkstaal uitgedruk moet word. Langenhoven het daarom in die aanvanklik miskende Afrikaans geskryf en Mqhayi in die destydse ongestandaardiseerde Xhosa. Die persepsie dat *Nkosi* 'n ANC-lied is wat geskryf is met die doel om 'n strydlied teen die witmense te wees, is dus verkeerd. *Nkosi* het ontstaan en is gesing lank voordat die ANC gestig is.

Dié vertaling van
Nkosi Sikelel' iAfrika
 is die eerste singbare vertaling
 in Afrikaans wat deur Prof Fanie
 Olivier, dekaan van die Fakulteit
 Lettere aan die Universiteit van
 Venda, gedoen is.

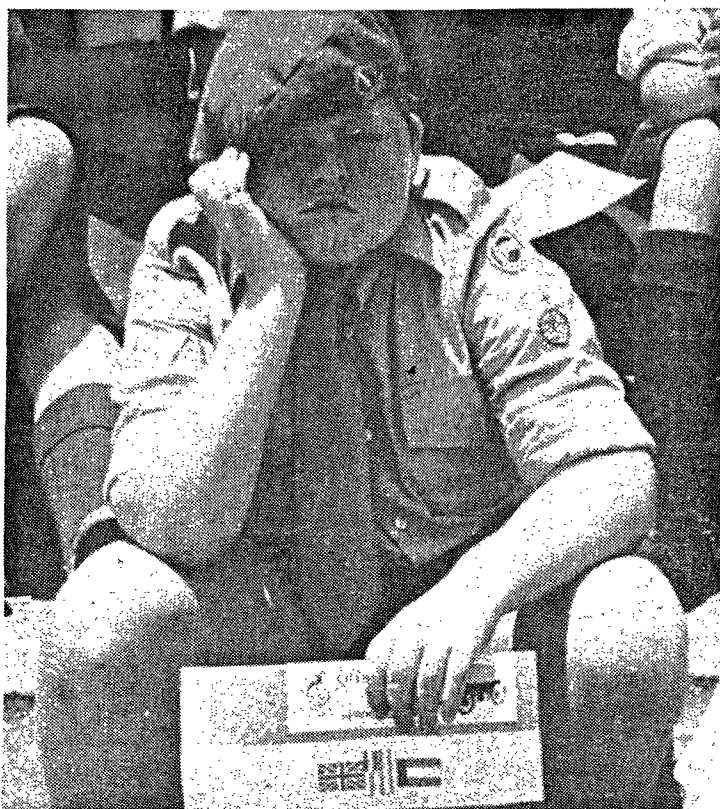
God seën Afrika

Seën ons Here, God seën Afrika:
 Laat haar horing oorloop met u seën.
 Hoor ons as ons in gebede vra
 Dat U ons sal seën,
 Kinders van Afrika.

Bring U u wind
 laat waai u wind Heilige Gees
 dat ons, almal van ons,
 kinders van U sal kan wees.

Seën ook Here, seën ons nasie ook.
 Werp oorloë weg, wis onheile uit;
 maak ons harte en ons oë oop
 vir vrede en geregtigheid.

Seën ons dan God,
 skenk ons tog gou wat ons U vra.
 Gee ons u vrede en rus
 kinders van Suid-Afrika.

"Ons sal lewe, ons sal sterwe, ons vir jou Suid-Afrika"

Nkosi Sikelel' iAfrika soos dit vandag deur miljoene
 mense aan die Suidpunt van Afrika gesing word en
Die Stem van Suid-Afrika - klaarblyklik nie die volkslied
 van die Nuwe Suid-Afrika nie.

Nkosi Sikelel' iAfrika

Nkosi Sikelel' iAfrika
 Malupakam' upondo lwayo;
 Yiva imitandazo yetu
 Uvisikelele

Yihla Moya, yihla Moya,
 Yihla Moya Oyingcwele

Sikelela iNkosi zetu
 Zimkumbule umDali wazo;
 Zimoyike zezimhlonene,
 Azisikelele.

Sikelel' amadod' esizwe,
 Sikelela kwa nomlisela
 Ulitwal' ilizwe ngomonde.
 Uwusikelele.

Sikelela abafundisi
 Bemvaba zonke zelizwe;
 Ubatwese ngoMoya Wako
 Ubasikelele.

Sikelel' ulimo nemfuyo;
 Gxota zonk' indlala nezifo;
 Zalisa ilizwe ngempilo
 Uliskelele.

Sikelel' amalinga etu
 Awomanyano nokuzaka,
 Awemfundo nemvisiswano
 Uwasikelele.

Nkosi sikelel' iAfrika
 Cima bonk' ubugwenxa bayo
 Nezigqito, nezono zayo
 Uyisikelele.

Die Stem van Suid-Afrika

Uit die blou van onse hemel, uit die diepte van ons see,
 Oor ons ewige gebergtes waar die kranse antwoord gee,
 Deur ons ver verlate vlaktes met die kreun van ossewa
 Ruis die stem van ons geliefde, van ons land Suid-Afrika.
 Ons sal antwoord op jou roepstem, ons sal offer wat jy
 vra:
 Ons sal lewe ons sal sterwe, ons vir jou, Suid-Afrika.

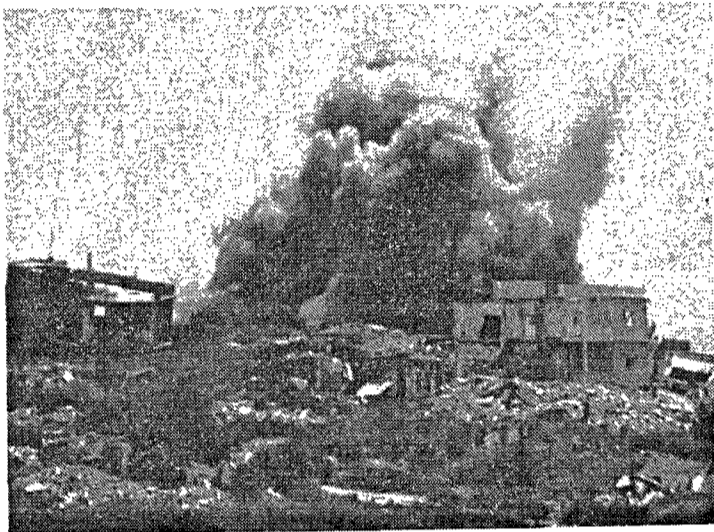
In die merg van ons gebeente, in ons hart en siel en gees,
 In ons roem op ons verlede, in ons hoop op wat sal wees,
 In ons wil en werk en wandel, van ons wieg tot aan ons
 graf -
 Deel geen ander land ons liefde, trek geen ander trou ons
 af.
 Vaderland! ons sal die adel van jou naam met ere dra:
 Waar en trou as Afrikaners - kinders van Suid-Afrika.

In die songloed van ons somer, in ons winternag se kou,
 In die lente van ons liefde, in die lanfer van ons rou,
 By die klink van huw'liksklokkies, by die kluitklap op
 die kis -
 Streel jou stem ons nooit verniet nie, weet jy waar jou
 kinders is.
 Op jou roep seg ons nooit nee nie, seg ons altyd, altyd
 ja:
 Om te lewe om te sterwe - ja ons kom, Suid-Afrika.

Op u Almag vas vertrouend het ons vadere gebou:
 Skenk ook ons die krag, o Here! om te handhaaf en te
 hou
 Dat die erwe van ons vaad're vir ons kinders erwe bly:
 Knepte van die Allerhoogste, teen die hele wêreld vry.
 Soos ons vadere vertrou het, leer ook ons vertrou, o
 Heer:
 Met ons land en met ons nasie sal dit wel wees, God
 Regeer.

Wat het van die Intifada geword?

Die Palestynse vlase is weg, musiekhandelaars verkoop meer liefdesliedjies as patriotiese musiek en **Israelse soldate** hoef nie meer te koes vir klippe nie. **MAGIDA EL BATSH** doen verslag

Rook en stof... Israel het 'n gebied in die suidelike provinsie van Sidon wat deur die Palestynse guerrillas beheer word dié week gebombardeer. Israelse vegvliegtuie het minstens 90 vuurpyle en bomme op die gebied afgevuur. Volgens die polisie is agt mense dood en 47 verwond. (Foto: AP)

DIE Nablus Kasbah, eens die vesting van die militante Palestynse weerstand, is besig om van karakter te verander terwyl inwoners wonder oor die toekoms van die elf maande lange opstand, of Intifada, teen Israel se besetting van dié gebiede. "Party mense sê die Intifada sal na 'n paar maande verdwyn," sê Nassar, 'n 24-jarige Palestyn. "Dit is alles veroorsaak deur die interne stuwelinge in ons geleedere." Vroeër die week het 'n joernalis gesien hoe vier gemaskerde mans met 'n megafoon die handelaars beveel om hulle winkels toe te maak en huis toe te gaan. Kort daarna het sowat 20 aktiviste van die Fatah-beweging, die hoofstroom beweging in die Palestynse Bevrydingsorganisasie (PLO), posities ingeneem in die plein, gewapen met gewere en pistole. Hulle het soontoe gegaan om hulle teenwoordigheid te bevestig na 'n voorval 'n paar uur tevore toe lede van die Islamitiese Fundamentalistiese Beweging hulle uit die gebied wou verjaag. 'n Dertigjarige vrou in die straat kon haar weersin skaars verberg. "As dié jong mans eerder hulle stryd rig op die Israeli's en nie teenoor mekaar nie, sal die Intifada so sterk wees soos wat dit aan die begin was." "In die begin het die hele bevolking die Intifada gesteun, maar nou organiseer elke groep hulle eie Intifada. Vandag is dit die Fatah, môre is dit die DFBP (Demokratiese Front vir die Bevryding van Palestina). Baie Palestyne onttrek nou hulle steun aan die Intifada," sê Nassar. Kassem, 'n 25-jarige Palestyn, het sy weemoed uitgespreek oor die huidige toestand waarin die Inti-

fada verkeer.

"Vroeër het ek elke dag gewag vir die Israelse soldate, selfs as ek alleen was. Vandag sien ek hulle en loop net van die sypaadjie af. "Een van die hoofredes vir die terugslag is die onenigheid tussen die bevolking en die Intifada. Ons het foute gemaak. As jongelinge byvoorbeeld. 'n supermark aangeval het op soek na Israelse produkte, het hulle dikwels die klante rof behandel. "Baie mense draai nou hulle rûe op mense wat deur die polisie gesoek word. Vroeër sou hulle hulle met ope arms ontvang het. Winkeliers raak ook toenemend teësinning om vir hulle kos, klere en geld te gee." Die Balata-vlugtelingskamp naby Nablus, wat die Israelse soldate vroeër hoofbrekens gegee het, is ook deesdae stil. Daar is nie 'n enkele Israelse jeep te sien nie en die enigste sigbare tekens van die Intifada is graffiti teen die kamp se mure. Oum Mohammad, 'n 50-jarige Palestyn, is al drie keer geskiet en verwond deur die Israelse soldate en is ook geslaan tydens betogings. "Vandag tree ons jong vroue nie meer tussenbeide as die weermag ons jong mans wil arresteer nie," sê sy. "Ons moet weer dink oor ons aktiwiteite, anders sal die Intifada sterf." Met drie kinders in die tronk, erken Oum Mohammad dat "kollektiewe straf, die massa-arrestasies, die ekonomiese situasie en die Golf-oorlog 'n vreeslike tol van die Intifada geëis het. "Elke dag kom die Israelse weermag na vore met 'n nuwe maatregel teen ons, maar ons doen niks nuuts om ons stryd op te knap nie." (AFP)

Rebelle hou wag by die ingang van 'n ammunisie-depot in Addis Abeba nadat dit vroeër ontplof het. Die huise in die omtrek is vernietig, maar die inwoners het daarin geslaag om te vlug (Foto: AP)

ETIOPIË

Die verskeurde lappieskombers

ADDIS ABEBA - "Een Etiopië, een nasie!" was die kreet waarmee betogers die rebelle uit die noorde van die land, waarvan talle nie eens dieselfde taal as hulle praat nie, verlede week in die strate van Addis Abeba begroet het. Die oorname van Etiopië deur rebellegroepe wat drie van die land se belangrikste streke verteenwoordig - maar nie die meeste van die inwoners van die hoofstad nie - het weer eens die aandag daarop gevestig dat Etiopië een van die etnies mees uiteenlopende lande in Afrika is. Die betogers - sommige van hulle is deur die rebelle doodgeskiet - het veral gereageer op die aankondiging in Londen dat die Eritrese Bevrydingsfront besluit het om 'n voorlopige regering in hul tuisgebied op die been te bring. Dit het die hoop laat opvlam dat hulle eindelijk sal afstig. Eritrea, waar guerrillas die laaste 30 jaar vir onafhanklikheid veg, bied Etiopië se enigste toegang tot die see. Indien dié gebied uiteindelik tot volle onafhanklikheid besluit, kan dit ander etniese groepe en streke ook aanspoor om ook daarop aanspraak te maak - iets wat Afrika-leiers vrees. Waarnemers in die Nigeriese stad Abuja, waar die Organisasie vir Eenheid in Afrika (OEA) dié

week vergader het, het opgemerk dat dié organisasie nog altyd Eritrea se stryd om onafhanklikheid ignoreer het. Een van die grondbeginsels van die OEA, wat in 1963 in Addis Abeba gestig is en steeds sy hoofkwartier daar het, was dat die dikwels irrasionele grense wat uit die koloniale tydperk dateer nie bevraagteken sal word nie. Etiopië is 'n lappieskombers van minstens 90 etniese groepe, wat 15 tale praat en 'n verskeidenheid van godsdienste aanhang - die (Koptiese) Christendom, Islam, Judaïsme en Animisme. Die grootse enkele etniese groep is die Oromos, wat 16 miljoen van Etiopië se 50 miljoen mense uitmaak. Hulle woon in die suidooste van die land, en tydens verlede week se samesprekings in Londen is hulle deur die Oromo Bevrydingsfront verteenwoordig. Die Front het gesê hulle wil 'n referendum oor die toekoms van hul mense hou. Die Oromos, soos talle ander groepe in die land, is deur keiser Menelik II onderwerp. Menelik II, wat tot 1913 regeer het, was ook die stigter van Addis Abeba. Menelik het die Amharas aangevoer. Hulle is steeds die heersende groep in die land en maak tussen 20 en 30 persent

van die bevolking uit. Haile Selassie, wat die land 44 jaar lank regeer het, het Amharees tot amptelike taal verklaar. Die Amharas en die Tigreane in die noorde van die land is Koptiese Christene. Die Tigreane Bevrydingsfront het die Etiopiese Revolusionêre Demokratiese Front, wat die hoofstad verlede week met Amerika se seën ingeneem het, heeltemal oorheers. Maar die 5,5 miljoen Tigreane, wat ook lankal om hul onafhanklikheid veg, is diep ongelukkig oor die Amharas. Die Tigreane nasionalistiese groepe is aanvanklik, in die vroeë tagtigerjare, deur die Eritreane in die noorde gehelp, maar talle van die groepe het nie met mekaar oor die weg gekom nie en begin baklei. Die Eritreane, wat in die noordelike puntjie van die land teen die Rooi See woon, is oorheersend Moslems, maar in dié gebied alleen word nege verskillende etniese groepe aangetref sowel as 'n groot groep Christene. Etiopië het tot onlangs ook 'n klein Joodse bevolking van 25 000, die sogenaamde Falasjas, gehad. Die laaste paar jaar het hulle egter na Israel begin verhuis en verlede week is 14 000 - byna almal wat nog in Etiopië was - met 'n lugbrug na Israel gebring. - BERNARD LOTH (AFP)

Die vrou wat miljoene laat sidder het

Terwyl China steeds by die wêreld in onmin is oor sy onderdrukking van die opstand op die Tiananmen-plein vandeeweek twee jaar gelede, het *Jiang Qing*, die eens gevreesde weduwee van **Mao Tse-Toeng**, Dinsdag in huisarres selfmoord gepleeg. Gerugte wil dit hê dat sy die laaste jare kranksinnig geword het.

Twee Chinese polisielemme op patroulle in Zhongshanpark in Beijing. Alle groot byeenkomste is verbied en dié wat wel toegelaat is, het onder polisie-toesig plaasgevind. (Foto: AP)

BEIJING - Jiang Qing, die 77-jarige weduwee van Mao Tse-Tsjoeng, wie se selfmoord op 1 Mei Dinsdag bekend gemaak is, was 'n toonbeeld van die radikale linkse fanatisme wat van 1966 tot 1976 in China se Kulturele Revolusie hoogty gevier het.

As leier van die berugte "Bende van Vier" was dié oud-aktrise van Sjanghai mede-verantwoordelik vir die massa-vervolgings en ander gruweldade van dié stormagtige tydperk.

Sy is ná Mao se dood in 1976 gevang. In 'n dramatiese verhoor in 1981 is sy skuldig bevind aan hoogverraad en ter dood veroordeel. Haar vonnis is twee jaar uitgestel om haar kans te gee om haar te "bekeer".

Jiang, wat maar as 'n powere aktrise beskou is, het Mao in 1936 kort ná die Lang Mars in die destydse Kommunistiese vesting Yanan ontmoet. Mao het haar die naam Jiang Qing - "Goue Rivier" - gegee.

Mao, wat toe al leier van die Kommunisteparty was en bestem was om leier van China te word, het sy kamerade van die Lang Mars geskok deur sy derde vrou, He Zizhen, 'n getroue revolusionêr, te repudieer sodat hy in 1938 met Jiang kon trou.

Hy moes sy volgelinge belowe dat sy vrou haar nie in die politiek

sou begewe nie. Maar in 1962 het Jiang sy amptelike woordvoerder geword en beheer oorgeneem van die party se kulturele sake.

In 1967 is Jiang verkies as lid van die Sentrale Komitee en twee jaar later is sy in die Politburo aangestel. Sy het met 'n ysere hand regeer oor die uitdrukkings van die kunste en die letterkunde in China.

Namate haar mag toegeneem het, het haar vyande al hoe meer geword. Sy het egter die een teenstander ná die ander genadeloos vernietig - tot selfs haar ou mededingers uit die rolprentbedryf van die jare dertig in Sjanghai. In die middel-sestigerjare het sy die Model Opera - 'n hersiene weergawe van die tradisionele Chinese opera - ingestel as instrument om party-propaganda te versprei.

Sy het fanatieke gehore opgerui, intellektuele vervolgd en China se tronke gevul met haar slagoffers in die Kulturele Revolusie.

Met Mao se dood in September 1976 het alles verander. 'n Haatveldtog is teen Jiang ontketen en 'n maand later is sy gevang. Deng Xiaoping, wat in 1978 weer tot 'n magposisie teruggekeer het nadat hy twee keer in onmin verval het, het reggestaan om met sy ou vyand af te reken.

"Sy is so sleg dat enigiets slegs wat 'n mens van haar kan sê nie sleg

genoeg is nie," het hy gesê.

Jiang is saam met die ander lede van die Bende van Vier verhoor, maar anders as Zhang Chunqiao, Wang Hongwen en Yao Wenyuan het sy geweier om vrees te wys. Sy het steeds geskuil agter die beeld van Mao, wat China se nuwe regeerders nie durf aanraak het nie.

Ná twee jaar in die gevangenis is haar doodsvonnis danksy "goeie gedrag" versag, maar sy is steeds aangehou.

In 1984 is sy uit die tronk gehaal en in huisarres geplaas, het die amptelike nuusagentskap Xinhua vandeeweek vir die eerste keer onthul. Die agentskap se berig het lig gewerp op die geheimhouding van haar laaste jare. Hoewel sommige bronne voorheen al gesê het sy was in huisarres in Beijing-Wes, was die amptelike storie nog heelyd dat sy steeds in 'n klein, donker sel in die maksimum veiligheidstronk Qicheng naby die hoofstad aangehou word en haar tyd deurbring deur te brei.

Jiang het na berig word aan keelkanker gely. Gerugte wou dit die laaste tyd ook hê dat sy kranksinnig geword het. Die waarheid is nog nie amptelik bevestig nie.

Jiang en Mao het een dogter gehad, Li Na, wat in 1940 gebore is. - AFP

CHINA

lek nog sy wonde

'n Groot skare mense met flinkerende kerse in Hongkong se strate onthou Tiananmen-plein... (Foto: AP)

BEIJING - Twee jaar ná sy gewelddadige onderdrukking van die pro-demokratiese betogings op die Tiananmen-plein verkeer die Chinese regering steeds in 'n wankelrige posisie agter sy ideologiese fasade. China, wat ná die bloedige voorvalle op dié plein internasionaal afgesonder is, probeer nou weer terugkeer na die wêreldgemeenskap, hoewel sy invloed getaan het.

Ná verlede jaar se sterk ideologiese herlewering, het die regering die kwessie van die verhoor van die leiers van die betogings onlangs binne 'n paar weke "uitgestryk". Terwyl die wêreld se oë op die Golf-oorlog gerig was, het China die kans benut om aan te kondig dat sedert Junie 1989 tot April vanjaar 715 "kriminele" gevonniss is - waarvan 72 "probeer het om die sosialistiese orde omver te werp". Die regering beweer dat die vonnisse wat aan dié mense opgelê is - een is 13 jaar tronk toe gestuur - bewys is van sy "toegeeflikheid".

Verskeie Westerse land het om 'n volslae amnestie vir die politieke gevangenes gevra - asook dat China mensregte moet respekteer. Die voormalige leier van China se Kommunisteparty, Zhao Ziyang, wat afgedank is nadat tenks teen die betogers gebruik is, moet nog gevonniss word. Die tenks het volgens die Chinese regering sowat 300 betogers doodgemaak, maar onafhanklike bronne skat die dodetal op duisende mense.

Volgens die Chinese regering word Zhao Ziyang se saak steeds ondersoek, maar word sy bewegings geensins ingeperk nie. Die Chinese burgers sukkel nou om te voldoen aan hul leiers se oproep tot "sosialisme met Chinese karaktertrekke". Wanneer hulle 'n tydjie kan afknyp van die ontberinge van die daaglikse lewe, let hulle op dat die regering moeite ondervind om sy houvas op 1,14 miljard mense te behou.

Die grootste bedreiging vir die leiers is 'n moontlike breuk tussen die sentrale regering, wat dit dikwels nie eens regkry om belasting in te vorder nie, en die plaaslike owerhede.

Sterk teenstand in die provinsies staar Beijing nou in die gesig - veral in die welvarende suidelike en oostelike streke wat volgens kenners weier om die vrugte te deel van hul ontwikkeling en hul beleid van toeganklikheid vir die buitewêreld. - PIERRE LANFRANCHI (AFP)

7

VRVDAG

TV1

5.15 Larry King
6.00 GMSA
8.25 Health Week
12.05 Tennis: French Open Men's Semi-finals
5.45 News
6.00 Nashville Skyline
6.30 Gillette Sport
7.00 Macgyver: High Control
8.00 Die Nuus
8.35 Orkney Snork Nie: Giepie Wie?
9.10 Die Staalmagnate
10.00 Dubbel en Dwars
11.00 Tennis: Franse Ope
00.00 Oordenking

TV234

1.00 Diaduma Ka Nknaks
526 - Magazine Programme
Sekunjalo Thakaneng
Pick A Box
3.15 Ezabantwana Tsa Bana
3.45 Telerama
4.15 Edutaining the English Way
5.00 Capitol
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Evening Prayer
6.00 Intokoza Maitemogelo
6.30 Shell Road to Fame
7.00 News
7.30 Imalini/Ke Bokae
8.11 Festival Mondial Circus
8.30 TopSport
8.55 News Update
9.04 Married People
9.34 Rancho Deluxe
11.13 Muziek A La Carte
11.39 Dress Gray
00.27 Transmission ends

M-NET

INTEKENARE:
10.28 Stasie open
10.30 Without a Clue
12.15 Earthfile
3.00 Dumbo's Circus
4.00 Wowsers
4.15 Eko-Boffins
4.40 Sylvanian Families
5.00 Hot Hits
5.55 Jake's Fitness Minute
OOPTYD:
6.00 Loving
6.29 Hyperama Price-Busters
6.30 The World of National Panasonic
INTEKENARE:
7.00 Police Story: Freeway Killings
9.00 Barfly
11.10 Supersport: Krieket
11.40 Slugger's Wife
01.20 Tai-Pan
03.25 Heartburn
05.10 About Last Night

8

SATERDAG

TV1

05.57 Oggendboodskap
06.00 Baby & Company
06.30 Agriforum
07.00 GMSA
09.00 Swerwerskos: Het Jy Aas?
09.25 What If?
09.45 Onderste Bodem
09.55 Featherfoot Farm
10.05 Walt Disney
10.30 Allemans: Vryheid, Blyheid
11.00 Gerhardus en Petronella
11.05 Snuffels Smit en Bennie Grootoog
11.10 Kode IFB17: Speurder Joe
12.00 TopSport
6.00 Die Nuus
6.15 Kompas
6.20 Debuut
7.05 E.N.G.: 'n Ongeleë Tyd
8.00 News
8.35 LA Law
9.30 Feature Film: After the Fox
11.20 The Cyril Green Show
00.00 Epilogue

TV234

09.00 University of the Air
09.50 Breaking the Barrier
10.05 The Story of the Grape
10.10 Cedric The Crow
10.20 Featherfoot Farm
10.30 Manufacturing Game
10.35 Super Sam Svats Safety
10.40 Insurance - The Inside Story
10.50 Telerama
11.40 An Alphabet of Land and Waters
11.52 Write a Story
12.14 Freckle Juice
12.34 Digestion and Absorption
12.45 Simple Machines - Wheels and Axles
Korean War - Negotiations
1.00 Agriforum
1.25 Road to Health
1.35 Cross Over
2.00 TopSport
6.00 Different Strokes
6.30 Evening Prayer
6.33 Ngomqibelo/Ka Mokibelo
7.00 News
7.30 Ngomqibelo/Ka Mokibelo
8.00 Feature Film: The Gold Cup
9.30 Video Juke Box
10.30 In The Heat of the Night
11.30 TopSport
01.00 Transmission ends

M-NET
INTEKENARE:
06.58 Stasie open
07.00 Clifford the Big Red Dog
7.30 The Smurfs
7.55 The Charlie Brown and Snoopy Show
8.20 Little Rosey
8.45 Alf Animated
9.15 Casper & Friends
9.40 Widget
10.05 Tell Me Why
10.10 Garfield & Friends
10.30 Mac and Mutley
11.00 The Drug Wars: Deel 1
12.30 The Drug Wars: Deel 2
2.30 Greg Lemond
2.45 Supersport
OOPTYD:
6.00 Three's Company
6.30 Too Close for Comfort
INTEKENARE:
7.00 Road to Avonlea
8.00 Prime Time Pets
8.30 Baywatch: Panic at Malibu Pier
10.10 Supersport: Krieket
10.40 Set the Night on Fire - Lambada
00.15 Gardens of Stone
02.05 Young Winston
04.30 Shootdown

9

SONDAG

TV1

12.27 Programroosters
12.30 Music and the Spoken Word
1.00 Remi: Heerlike Reis
1.25 Zeit
1.35 Story Break
2.00 The Magical World of Disney
2.50 Tennis: French Open Men's Final
6.30 Religious Programmes and 50/50
8.00 Die Nuus
8.15 Agenda
9.00 Glimagland
10.45 Oostenykse Motorfiets Grand Prix
11.45 Lig vir die Wêreld

TV234

10.00 Impressions
12.00 Magnificat
1.00 TopSport
6.00 Ocean Dreams
Ho Lia Nota
6.30 Unqambothi Australian Saltwater Crocs
7.00 News
7.30 Perspective
Mahlasedi A Tumelo
8.00 Masakane Masimulize
8.30 Perspective
9.00 Programme Line-up
9.04 The Godfather Saga
10.00 The Young Riders
10.54 The Caine Mutiny Court-Martial
00.37 Transmission ends

M-NET

INTEKENARE:
06.58 Stasie open
07.00 East-Net opens
07.01 Noopur
09.00 Uttar Ramayan
09.30 Essence
10.00 Take Five
10.29 East-Net closes
10.30 Canal
Portugués open:
1.30 The Flying House
2.00 The World of National Panasonic
3.00 Tap
5.00 Okavango
OOPTYD:
6.00 China Beach Fever
INTEKENARE:
7.00 Carte Blanche
8.00 Elvis Good Rockin
8.30 Stand & Deliver
10.15 Supersport: Krieket
10.45 Bat 21
00.30 Stasie sluit

10

MONDAY

TV1

05.15 Larry King
06.00 GMSA
08.25 Showbiz
12.57 Programroosters
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.00 Telerama
3.00 Business of Management
3.30 The Blunders
3.40 Pumpkin Patch
3.55 Bible Story
4.01 Robotech
4.30 Webster: The Strike
5.00 Antenna
5.45 News
6.00 Santa Barbara
6.30 Rustelose Jare
7.00 Telly Fun Quiz
7.30 Who's the Boss?
8.00 Die Nuus
8.35 Mediforum
9.00 TopSport
10.00 Agenda
11.00 Mariantne
11.55 Oordenking

TV234

1.00 Toyota Top 20
Perspective TV2
Shell Road to Fame
Perspective TV3
3.15 Ezabantwana TV2
Tsa Bana TV3
3.45 Telerama
4.15 Walt Disney
4.45 Searching for Values
5.00 Capitol
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Evening Prayer
6.00 Adventure of the Little Prince
6.30 Police File
7.00 News
7.30 Ziyaduma Nge Nknaks TV2
In-Depth Programme TV3
8.00 "321" - Local Drama
After 8 - Magazine
8.30 Jazz Jazz Jazz
8.55 News Update
9.00 Programme Line-up
9.03 Family Ties
9.35 Dynasty
10.27 Island Son
11.18 Big World Café
11.44 Transmission ends

M-NET

INTEKENARE:
10.28 Stasie open
10.30 Shootdown
12.05 Videofashion
12.30 Stasie sluit
INTEKENARE:
2.58 Stasie Open
3.00 Dumbo's Circus
3.30 The Smurfs
4.00 Wowsers
4.15 Star Trek
4.40 Casper & Friends
5.05 Teenage Mutant Hero Turtles
5.35 The Scheme of Things
5.55 Jake's Fitness Minute
OOPTYD:
6.00 Loving
6.30 Going Places
INTEKENARE:
7.00 Cocoon: The Return
9.00 Eleni
10.55 Supersport: Krieket
11.25 A Small Circle of Friends
01.20 Stasie sluit

11

DINSDAG

TV1

05.15 Larry King
06.00 GMSA
08.25 Science and Technology
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.00 Programroosters
2.03 Telerama
3.00 Technikon
3.15 Hallo, Blikbrein
3.30 Tip en Tap
3.35 Amigo en Vriende
3.45 Wiele Walie
4.00 Dis Waar
4.05 Teater, Teater
4.30 Polisiepetaljes
5.00 Tekkies
5.42 Kompas
5.45 Die Nuus
6.00 Santa Barbara
6.30 Rustelose Jare
7.00 Alf
7.30 Agter Elke Man
8.00 News
8.35 Cedric Samson's Banana Place
9.30 The Judge
10.00 Donna Looks Out: Complementary Medicine
10.30 News
10.35 Diagonal Street
11.00 University of the Air
11.55 Epilogue

TV234

1.00 Ziyaduma Nge Nknaks
After 8
Ngomqibelo/Ka Mokibelo
Tumisang/Dumisani
3.15 Ezabantwana Tsa Bana
3.45 Telerama
4.15 What If?
4.25 Leah La Bana
4.35 Cross Over
5.00 Capitol
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Evening Prayer
6.00 Waldo Kitty
6.30 Horizons
Thakaneng TV3
7.00 News
7.30 In-Depth Diaduma ka Nknaks TV2
8.00 Siyatyelela/Siyazungeza Thakantsuke
8.30 Mmino Wa Setso
8.55 News Update
9.00 Programme Line-up
9.04 The Tracy Ullman Show
9.37 Not Quite Jerusalem
11.35 Entertainment International
00.30 Transmission ends

M-NET

INTEKENARE:
10.28 Stasie open
10.30 Gardens of Stone
12.30 Stasie sluit
INTEKENARE:
2.58 Stasie open
3.00 Dumbo's Circus
3.30 The Smurfs
4.00 Wowsers
4.15 Star Trek
4.40 Casper & Friends
5.05 Teenage Mutant Hero Turtles
5.30 Tell Me Why
5.35 Pugwall
5.55 Jake's Fitness Minute
OOPTYD:
6.00 Loving
6.30 Wings
INTEKENARE:
7.00 Baywatch: Panic at Malibu Pier
8.40 Box-Office America
9.00 The Deer Hunter
00.00 Cocoon: The Return
01.55 Stasie sluit

12

WOENSDAG

TV1

05.15 Larry King
06.00 GMSA
08.25 Style
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.00 Programroosters
2.03 Telerama
3.00 Historically Speaking
3.30 Adventures of Teddy Ruxpin
3.55 Bible Story
4.00 Carol Burnett & Friends
4.30 Growing Pains
5.00 Innovations
5.15 Zapmag
5.45 News
6.00 Santa Barbara
6.30 Rustelose Jare
7.00 Trucking
8.00 News
8.35 Legkaartoonanza
9.00 'n Stukkie Hemel
10.00 Dossier
10.15 Die Nuus
10.20 Drome met Vierke
11.00 Oordenking

TV234

1.00 Video Juke Box
Siyatyelela/Siyazungeza
Mmino Wa Setso
3.15 Ezabantwana Tsa Bana
3.45 Telerama
4.15 Business of Management
4.45 Great Deserts of the World
5.00 Capitol
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Evening Prayer
6.00 The Wonderful Wizard of Oz
6.30 Sekunjalo Picture Games TV3
7.00 News
7.30 Thenga Isipho In-Depth Programme TV3
8.00 Mr Mamba Ntome Tsebe
8.30 Ezodumo
8.55 News Update
9.00 Programme Line-up
9.04 Cyclone Tracy
10.07 Cheers
10.35 Harmony Gold Presents
11.18 Die Rebeiro's van Sao Paulo
11.59 Transmission ends

M-NET

10.28 Stasie Open
10.30 Set the Night on Fire - Lambada
12.05 Videofashion
12.30 Stasie sluit
INTEKENARE:
2.58 Stasie open
3.00 Dumbo's Circus
3.30 The Smurfs
4.00 Wowsers
4.15 Star Trek
4.40 Casper & Friends
5.05 Teenage Mutant Hero Turtles
5.30 Tell Me Why
5.35 Dog House
5.55 Jake's Fitness Minute
OOPTYD:
6.00 Loving
6.30 Wings
INTEKENARE:
7.00 Baywatch: Panic at Malibu Pier
8.40 Box-Office America
9.00 The Deer Hunter
00.00 Cocoon: The Return
01.55 Stasie sluit

13

DONDERDAG

TV1

05.15 Larry King
06.00 GMSA
08.25 Future Watch
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.00 Programroosters
2.03 Telerama
3.00 Abakus
3.15 As die Eeu Draai
3.30 Walter die Wasbeer
4.00 Dis Waar
4.05 Swartwouckliniek
5.00 Antenne
5.42 Kompas
5.45 Die Nuus
6.00 Santa Barbara
6.30 Rustelose Jare
7.05 Meester
8.00 News
8.35 Evening Shade
9.00 thirtysomething
10.00 Agenda
11.00 No Jacket Required
11.30 World at Your Feet
00.25 Epilogue

TV234

1.00 Ezodumo
Ntome Tsebe
Thenga Isipho
Jazz Jazz Jazz
3.15 Ezabantwana Tsa Bana
3.45 Telerama
4.15 Let's Be Creative
4.30 Madidale
4.40 Ikhaya Labantwana
4.50 Road to Health
5.00 Capitol
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Evening Prayer
6.00 Toyota Top 20
7.00 News
7.30 In-Depth Programme (TV2)
Pick a Box (TV3)
8.00 526 (TV2)
Dibe (TV3)
8.30 Tumisang/Dumisani
8.55 News Update
9.00 Programme Line-up
9.04 Cyclone Tracy
10.00 Misdaad in Miami
11.00 Movie Focus
10.30 It's a Living
00.00 Austin Encore
00.26 Transmission ends

M-NET

INTEKENARE:
10.28 Stasie open
10.30 About Last Night
12.30 Stasie sluit
INTEKENARE:
2.58 Stasie Open
3.00 Dumbo's Circus
4.00 Wowsers
4.15 Alf and the Chipmunks
4.40 Casper & Friends
5.05 Teenage Mutant Hero Turtles
5.30 Tell Me Why
5.35 Betty's Bunch
5.55 Jake's Fitness Minute
OOPTYD:
6.00 Loving
6.30 Empty Nest
INTEKENARE:
7.00 Revue Plus
8.00 African Wave: Prophets of the City
8.30 Bon Voyage
9.00 Target
11.00 Supersport: Gholf
01.00 Without a Clue
02.50 Stasie sluit

ELMARI RAUTENBACH SKRYF OOR DIE WEEK SE TV

TV4 begin met 'n beleid van "totale aanslag"

OP minstens één kanaal van die SAUK word vanaand begin met 'n beleid van "totale aanslag" - en dit is nie die "nuwe TV1" nie. TV4 het klaarblyklik genoeg gehad van verwarrende veranderings, horing-oue flieke en lae kyksyfers en besluit om terug te val op 'n ou suksesresep: mini-reekse en dramareekse. En góeties. Saam met Woensdag- en Donderdagaande se mini-reeks begin dié kanaal vanaand én Sondagaand met nuwe reekse en albei, vanaand se *Dress Gray* en veral Sondag se *The Godfather Saga - The complete novel for television*, is van so 'n top-gehalte dat dit kykers tuis sal laat bly of selfs van M-Net sal wegluk. En dit is meer as wat van TV1 gesê kan word...

Op TV1 kan die besonderse vermaakprogramme deesdae op die een hand getel word: *LA Law*, *Meester*, *thirtysomething* (hoewel die meeste kykers saamstem dié tweede reeks is nie naastenby so goed soos die eerste een nie). Met sy onlangse skedule-veranderings sit kykers skielik met twee middagstroomisages in die middel van die vroeegaandse spits-kyktyd, om nie te praat van die heruitsending van *Agter elke man* om 7:30nm op 'n Dinsdagaand nie. Die tweede reeks is so onlangs as verlede jaar uitgesaai.

Maar seker die kersie op die koek is *The Cyril Green Show*, wat Saterdagagaand begin het en die tweede rolprent op TV1 vervang. Die TV1-base het kennelik hul les geleer met geselsprogramme. Daarom is dié een net 'n sogenaamde vermaakprogram met Cyril wat ons voorstel aan verskillende Suid-Afrikaanse vermaaksterre. Met sy gaste was niks fout nie: Kate Normington en André Schwartz was hul gewone goeie self en so ook die ander twee kunstenaars. Cyril was die probleem.

As jy dink rassitiese grappies uit die dae van *Biltong and Potroast* is snaaks en 'n paar flappende hande, onverstaanbare Afrikaanse uitspraak en oordrewe geesdriftige "Heeeeeerrre is...!" irriteer jou nie grensloos nie, is *The Cyril Green Show* net vir jou. Maar as jy as 'n kyker iets meer verfynds, meer afgeronds soek in 'n duur plaaslike vermaakprogram, is dié kinderagtige skoolkonsert teen die agtergrond van die SAUK se nou al bekende "mauve 'n purple" chroomstel die laaste program om na te kyk.

Ironies is dat die SAUK met TV1 se nuwe voorkoms duidelik sy mededinger M-Net wil troef. En toe word *The Cyril Green Show* op dieselfde tyd vertoon as M-Net se uitsending van die ongelooflike *The Pavarotti 30-Year Career Celebration Concert*, wat - as ek dit nie mis het nie - regstreeks uit Reggio Emilia, Italië, was...

Wat 'n fees was dié program nie vir operaliefhebbers nie en vir enigeen wat 'n meester in aksie kan waardeer: Pavarotti wat elke dan en wan sy voorkop met 'n reusagtige wit sakdoek afvee, die diva's wat elkeen in 'n blinker rok die gangetjie afseil, die gehoor wat uitbundig "Nog, nog, nog" skreeu en voete stamp. Geen wonder dié man het verlede jaar 'n ganse sokkerskare in die palm van sy hand gehad nie!

(Gaan die sukses van dié en die Rome-operaprogram dalk beteken oor 'n maand kry ons net operaprogramme op TV1? Kyk maar net na die spul seepreekse in die "nuwe" kykgleuf van ses tot sewe saans - "toevallig" dieselfde tyd as M-Net se gewilde *Loving...*?)

Robert DeNiro in *The Deer Hunter* om 9nm op M-Net, die fliekhoogtepunt van die week.

HOOGTEPUNTE

VANDAG:

- * MacGyver om 7nm op TV1.
- * Dress Gray om 11:39nm op TV4.
- * Without a Clue om 10:30vm op M-Net, met Ben Kingsley as ene dr Watson en Michael Caine as die besope akteur wat hy huur om Sherlock Holmes te speel.
- * Barfly om 9nm op M-Net, gegrond op die lewe van die digter Charles Bukowski, soos gespeel deur Mickey Rourke. Ook met Faye Dunaway en Alice Krige.

MÓRE:

- * 'n Heruitsending van die ware verhaal *The Drug Wars*, om 11vm op M-Net, oor die werk van die Amerikaanse narkotika-buro in Mexiko.
- * Gardens of Stone om 00:15vm, 'n Viëtnam-storie oordie troepe tuis. Met James Caan en James Earl Jones.
- * Young Winston net hierna, om 02:05vm, met Simon Ward as Winston Churchill.
- * LA Law om 8:30nm op TV1.

SONDAG:

- * The Godfather Saga om 9:04nm op TV4.
- * Stand and Deliver om 8:30nm op M-Net, die Amerikaans-Latynse weergawe van Meester oor 'n man wat glo aan die gehalte van onderwys. Met Edward James Olmos.

MAANDAG:

- * Showbiz om 8:25nm op TV1, 'n reeks oor die jongste vermaaknuus.
- * Eleni om 9nm op M-Net, 'n kragtige verhaal oor 'n mase liefde tydens die Griekse burgeroorlog. Met Kate Nelligan.

DINSDAG:

- * Not Quite Jerusalem met Joanna Pacula, 'n schmaltzy liefdesverhaal op 'n kibboets, maar lekker as jy niks verwag nie. Om 9:37nm op TV4.
- * Cedric Samson's Banana Palace om 8:35nm. Met sketse en musiek deur Samson en vriende.

WOINSDAG:

- * The Deer Hunter om 9nm op M-Net, die fliekhoogtepunt van die week. Met Robert DeNiro, Christopher Walken en John Savage.
- * Cyclone Tracy begin om 9:04nm op TV4.

DONDERDAG:

- * African Wave: Prophets of the City om 8nm op M-Net, nóg 'n program in M-Net se plaaslike musiekreeks.

DAVID LYNCH EN DIE GODFATHER

Die twee nuwe reekse op TV4 wat ongetyfeld die meeste aandag trek, is David Lynch se onvoorspelbare *Twin Peaks* en Francis Ford Coppola se *The Godfather Saga*, 'n samevoeging van die eerste twee Oscar-bekroonde *Godfather*-rolprente met spesiaal uitgesoekte bykomende beeldmateriaal vir die TV-weergawe.

Mario Puzo se onvergeetlike Don Vito Corleone kry opnuut lewe teen die agtergrond van die terracotta, bruin en oker skakerings waarin New York se Klein Italië in dié twee prente geskilder is. Vito se aankoms in Amerika as 'n vlugtelingswiese en sy geleidelike oorgang van 'n "goeie", respektabele werk in 'n kruidenierswinkel na 'n lewe van misdaad en uiteindelik mag en rykdom word meesleurende, dwingende kykstof wat die kyker gou laat vergeet hy het eintlik te doen met twee "ou" prente. Die eerste *Godfather* is in 1972 uitgereik en die tweede in 1974. Die enigste aspek wat 'n mens soms, dalk, hieraan herinner, is die jeugdigheid van die akteurs, veral die maer, weerloos benerige Robert DeNiro as die jong Vito.

The Godfather Saga begin Sondagaand om 9:04nm op TV4 en bestaan uit nege episodes. Van die pryse wat albei dié rolprente gewen het, is Oscars vir die beste rolprent, en beste regisseurspryse van die Directors Guild of America. Marlon Brando speel die rol van die ouer Don Vito, Al Pacino is Michael Corleone, 'n vertolking wat hom heelparty pryse besorg het, James Caan is Sonny en Robert Duvall is Tom Hagen.

Twin Peaks begin eers aanstaande Maandagaand om 9:30nm in die plek van *Dynasty* (en 'n beter verandering kry jy nie), maar dat dit reeds die belangstelling gaande het en mense aan die praat gaan sit stoos in Amerika die geval was, is seker.

Twin Peaks is die geesteskind van Hollywood se enfant terrible, David Lynch, 'n man wie se kenteken dit is om suburbia uit te beeld met heelwat maaiers onder die netjiese groen grasperke. En die houtkappersdorpie *Twin Peaks* is geen uitsondering nie.

Die storie se vertrekpunt is die moord op die skool se blonde skoonheidskoningin, Laura Palmer. Wanneer 'n tweede skoolmeisie gevind word, verkrag en geslaan, daag 'n netjiese, jong FBI-agent (Kyle MacLachlan) op die dorp op om die ondersoek te lei. Hy verkies om sy eie ding te doen, maar gee die kyker darem 'n paar leidrade met die omslagtige beskrywings van sy vordering in 'n klein diktafoontjie. Dié beskrywings sluit selfs 'n sorgvuldige aantekening in oor die broodjie wat hy vir middagete gehad het asook sy mymerings oor watter bome op *Twin Peaks* groei... Die agent word bygestaan deur die dorp se sheriff, Harry S Truman (Michael Ontkean) en dié se assistent, wat telkens in trane uitbars as hy met 'n misdaad te doen het. Wat *Twin Peaks* so onvoorspelbaar en daarom sulke boeiende kykstof maak, is dat die kyker nógóit seker is watter geraamte volgende uit die kas gaan val nie (niemand is wat hulle voorgee om te wees nie en almal het 'n motief vir die moord) en waarna presies hy kyk nie: komedie? drama? 'n speunreeks? satire? Feit is: elke heilige Amerikaanse koei word met groot geesdrif opgegrawe en bespot, en 'n paar van hulle sal heelparty Suid-Afrikaners herken.

SPORTRUBRIEK TINUS HORN

Jimbo en die Hit Man se legende-status is bo verdenking

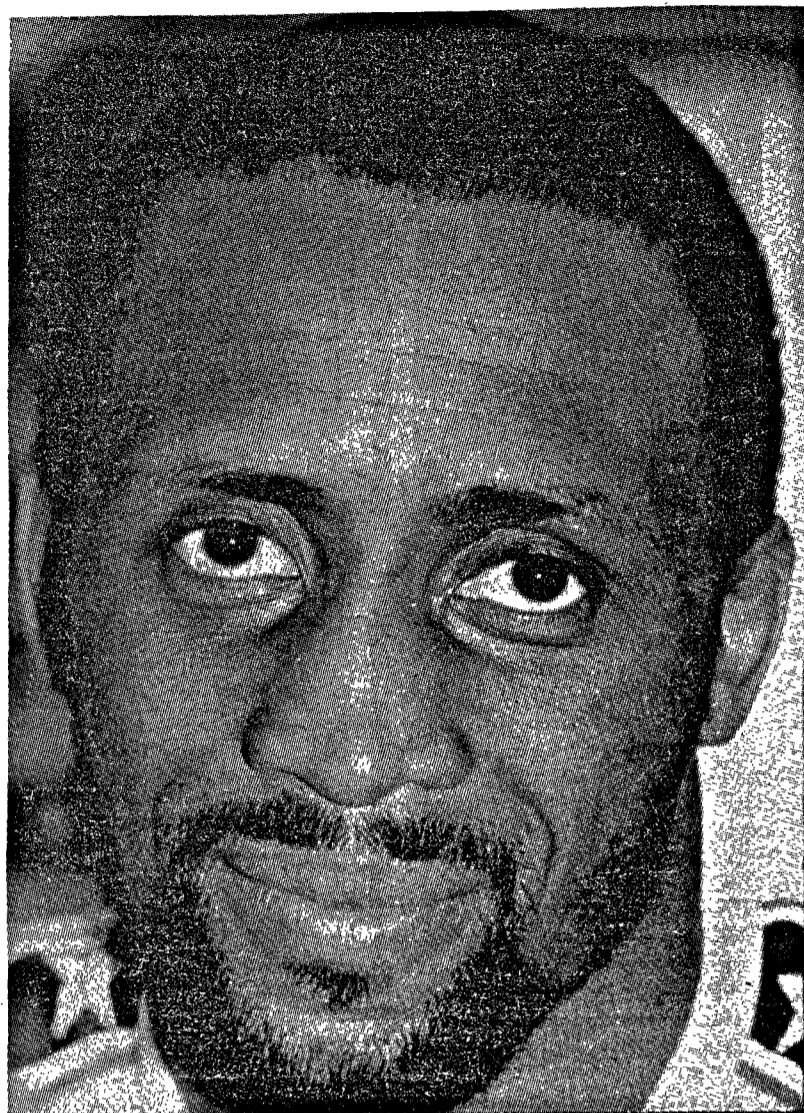
EEN briljante oorwinning op die tennisbaan of in die bokskryt sal jou dalk 15 minute lank beroemd maak. Maar net 'n leeftyd se prestasies maak van jou 'n legende. Jimmy Connors, die held van Wimbledon en elke ander belangrike tennistoernooi in die wêreld, en Thomas Hearn, die "Hit Man" van Detroit, het albei die laaste paar dae bewys waarom hul legende-status bo verdenking staan.

Hearn - wat al in dié rubriek as 'n dwaas beskryf is omdat hy weier om op te hou boks, ondanks die feit dat hy al hoe meer

slae verduur - wen toe Dinsdagoggend sy sesde wêreldtitel. Die rekordboeke alleen bewys dat hy een van die allerbeste bokkers is wat die wêreld nog opgelewer het. Sorry, Tom.

"Jimbo" was verlede Vrydag minder gelukkig. Hy het nie net verloor nie, hy het bes gegee (en dis mos aartssonde in die sportwêreld). Maar tennisgeesdriftiges wat sy veggees in die eerste vier stelle gesien het, het geweet hulle aanskou iets groots.

En al verloor hy nou ook teen wie, bly sy plek in die geskiedenis bespreek.

DIE WEEK SE TV-SPORT

ALBEI enkelspel-eindstryde van die Franse Ope tennistoernooi word die naweek regstreeks op TV 1 uitgesaai.

Die vroue-enkelspel kom môre om omstreeks 14:00 aan die beurt, en sal enduit uitgesaai word. (In die verlede is die tennis vir die Curriebeker-rugby onderbreek, maar die kykers het gelukkig hard genoeg gekla om die TV-base tot ander insigte te bring).

Sondag begin die eindstryd vir mans om 14:55. Dié wedstryd word ook in sy geheel gedek.

As Saterdag se tennis nie voor 15:30 klaar is nie, sal die rugbywedstryd tussen Noord-Transvaal en die OP opgeneem en later gewys word.

M-NET se hoogtepunte van die naweek is die eerste vyfdaagse kriekettoets tussen Engeland en die Wes-Indiese Eilande, en die Curriebeker-rugbywedstryd tussen Transvaal en die Vrystaat op Ellispark. Die betaalkanaal saai die Amerikaanse Ope gholftoernooi van volgende Donderdag regstreeks uit.

DIE WEEK SE VOLLEDIGE PROGRAMME IS:

SAUK:

Vrydag, 7 Junie, TV1 12:00 - Die Franse tennisope vanaf Roland Garros (halfeindrone vir mans) 18:30 - Gillette World Sports Special.

Saterdag, 8 Junie TSS, 13:00 - Motorwedrenne vanaf Midrand. TV1, 12:00 - Junior Sport; Perdewedrenne; Tennis: Franse Ope; Gholf: Sharp se winterreeks en die Europese toernooireeks; Rugby: Noord-Transvaal teen OP op Boet Erasmus.

Sondag, 9 Junie: TV1, 14:55 - Franse Ope (eindstryd vir mans); TSS 14:30 en TV1, laataand: - Motorsport: Die Oostenrykse Motorfiets-Grand Prix (500cc en 250cc) van die Salzburgring.

Maandag, 13 Mei: TV1, 21:00 - Rugby: Spervuur saam met Zandberg Jansen. Daar sal geen sport tussen Dinsdag en Donderdag op die SAUK se kanale wees nie.

M-NET:

Vrydag, 7 Junie: 18:30 - The World of National Panasonic. Laataand: Krieket: eerste toets tussen Engeland en Wes-Indiese Eilande.

Saterdag, 8 Junie: 14:45 - Gholf: Amerikaanse PGA-reeks; Rugby: Transvaal teen Vrystaat in Johannesburg. Laataand: Krieket: eerste toets tussen Engeland en Wes-Indiese Eilande.

Sondag, 9 Junie: 14:00 - The World of National Panasonic. 23:00 - Krieket: eerste toets tussen Engeland en Wes-Indiese Eilande.

Maandag, 10 Junie: - Laataand: Krieket: eerste toets tussen Engeland en Wes-Indiese Eilande.

Dinsdag, 11 Junie: - laataand: Tennis: verlede jaar se Wimbledon-hoogtepunte.

Vrye Weekblad, 7-13 JUNIE 1991

Hy was dalk minder flambojant as John McEnroe en meer temperamentel as Bjorn Borg. Maar niemand het meer toemooie as hy gewen nie en niemand was langer nommer een in die wêreld nie.

'n Mens sou hom ook seker daarvan kon beskuldig dat hy te lank aanhou, maar ná verlede week se vertoning weet ons hy hoef hom nie aan sulke beskuldigings te steur nie.

Hy het net soveel reg soos Boris Becker of Stefan Edberg om daar te wees. Nee, meer. En Hearn? Dis nie so maklik om sy ellelange loopbaan te verdedig nie.

Die ernstigste beserings wat jy op die tennisbaan kan opdoen, is 'n geskeurde spier of twee. In die kryt lei jare se houe teen die kop byna sonder uitsondering tot breinskade.

Teen Virgil Hill was dit juis weer duidelik dat Hearn nie meer die houe so vroeg sien kom soos in sy jong dae nie. Maar vernuftig is hy nog beslis.

Hy is 'n tydgenoot van Sugar Ray Leonard, wat baie meer talent gehad het. Maar deur die jare het Hearn bewys dat hy die vermoë het om nederlae te verwerk en met meer vuur terug te kom. Daarvoor was Leonard te veel van 'n glory boy. Sy misrabele punte-oorwinning in sy derde geveg teen nog 'n senior burger, Roberto Duran, en sy nederlaag teen Terry Norris was die werk van 'n moeë bokser wat vir oulaas 'n paar miljoen in sy sak wou steek. Hy lyk baie meer tuis in sy tuxedo agter 'n mikrofoon.

Hearn was Dinsdagaand 'n vegter. 'n Vegter wie se eens gevreesde uitklophou hom lankal verlaat het; een vir wie voetwerk tot sy vergete verlede behoort. Maar nietemin 'n vegter.

Nes Connors nog altyd 'n vegter was, en steeds is. 'n Mens glo hom as hy sê hy sou veel eerder daardie laaste stel teen Michael Chang met 6-0 wou verloor as om handdoek in te gooi.

...EN BRUCE S'N OOK

Een van ons eie legendes, Bruce Fordyce, het ook al in die verlede genoeg gedoen om enige mislukkings onbenullig te laat lyk.

Die feit dat hy verlede Vrydag nie aan almal se hoë verwagtinge kon voldoen nie, tel eintlik in sy guns.

Sels al was Nick Bester reg toe hy gesê het Bruce het sy pas verslap toe hy sien hy kan nie meer wen nie, maak dit nie saak nie. 'n Hele paar hardlopers het al die Comrades gewen. Net een kon dit al nege keer regkry.

NEE WAT

Van legendes gepraat: Die Konfederasie van Suid-Afrikaanse Sport (Kosas) se heldegalery kry binnekort 'n paar nuwe name by. Dis 'n goeie idee om ons helde te vereer, maar die lys wys duidelik dat die organiseerders ver moes krap om geskikte kandidate te vind.

Ons het darem al 'n paar wêreldkampioene opgelewer. Dit kwalifiseer hulle seker outomaties vir 'n plekkie in die galery.

Maar ander se vernaamste prestasies was dat hulle aan die Olimpiese Spele deelgeneem, of 'n sokkerklub op die been gebring het. Nee wat.

WAT VAN DIE SPRINGBOK?

Wynand Claassen skryf verlede Sondag in sy koerantrubriek dat die Springbok as embleem van die land se nasionale spanne behou moet word, "omdat dit niks met politiek te doen het nie."

Wel, die honderde sportmanne wat deur die jare verhinder is om die groen en goud te dra omdat hulle nie wit was nie, sal dalk met hom verskil.

Dit sou beslis laf wees om die Springbok summier te verwerp, maar dis dalk 'n goeie idee om te hoor wat die gevoel in die sportwêreld is.

Noudat die meeste sportsoorte besig is om eenheid tussen establishment en nie-establishment-liggame te bewerkstellig, is dit maklik om uitsluitel te verkry: kry 'n paar voorstelle en stem oor die saak.

NAAS SLAAN NOG 'N SLAG

Naas Botha het glo pas ná sy aankoms in Suid-Afrika nog 'n yslike slag geslaan: Avbob borg sy begrafnis.

'Rugby is nie alles nie'

Transvaal se regtervleuel, **JAMES SMALL**, is vinniger as wat *Carel du Plessis* op sy vinnigste was, hy het hope "ball sense" en as hy eers die doellyn sien, kan die vlagmanne maar agter die pale gaan staan. Maar kenners wonder al meer of hy toegewyd genoeg is om eendag die groen en goud te kan dra. **TINUS HORN** het met hom gesels om te probeer uitvind

JAMES SMALL wroeg oor 'n besluit wat die res van sy lewe ingrypend gaan raak:

Moet hy hart en siel agter die sportsoort sit wat hy sy enigste nuttige vaardigheid noem, of moet hy vir eers van sy ontsaglike talent as rugbyspeler vergeet en 'n ruk lank deur die wêreld swerf?

"Ek is 22 en ek voel ek wil my jeug geniet. Ek wil reis en mense ontmoet. Aan die ander kant is ek bang ek jol te veel en loop die kans om Springbok te word mis."

Twee faktore sal bepaal wat hy doen: Suid-Afrika se posisie in wêreldsport, en sy eie vorm op die veld.

"As ek dié seisoen regtig op dreef kom, én daar's 'n kans dat Suid-Afrika volgende jaar al toetsrugby speel, sal dit luf wees om te gaan rondreis. Maar as dit nie goed met my rugby gaan nie... wie weet?"

Die feit dat hy hom nie onvoorwaardelik aan sy rugbyloopbaan toewy nie, is nie die soort ding wat hom vreeslik gewild onder die grootkoppe van Transvaal se rugby sal maak nie.

Maar James voel hy skuld niemand 'n verskoning nie.

"Rugby is vir my belangrik, omdat dit al is wat ek ordentlik doen. Ek oefen deksels hard en ek gee alles in elke wedstryd.

"Maar dis nie my hele lewe nie. Ek is byvoorbeeld nie bereid om my laataand-kuiertjies saam met vriende - wat soms in laatoggend kuiertjies ontaard - te laat vaar nie."

Hy rook ook al vandat hy 15 is, sonder enige planne om nou ter wille van sy rugbyloopbaan op te hou.

"In die somer rook ek te veel, maar as die rugbyseisoen begin, neem die lus af soos ek fiks word." Hy erken dat die rook nie juis die fikswordery makliker maak nie.

Soos enige ander provinsiale speler, mik James na 'n plek in die Springbokspan. "Dis beslis een van my groot ideale, maar dis nie 'n obsessie by my nie. Mense verkwalik my as ek dit sê, maar dis waar."

Vriende verwyf hom ook omdat hy nie die talent wat hy op die atletiekbaan getoon het, ontgin nie.

"Hulle herinner my daaraan dat ek vir Warren McCann weggehardloop het voordat hy hom op atletiek toegespits en 'n Springbok geword het."

Vir dié dissipline en tyd wat atletiek verg, het hy nie lus nie.

"Rugby stel hoë eise aan jou, maar atletiek is tien keer erger. Ek moet erken, as ek aan die Olimpiese Spele dink, raak ek lus om te sien wat ek in die 100 meter kan doen."

Hy sê daar is niks lekkerder as om 'n groot wedloop te wen nie. "Dis nie soos rugby nie, jy's alleen daar op die baan. As jy iets bereik, doen jy dit alleen. Dis 'n helse kick."

Ongelukkig is dit nie net die glorie wat jou alleen toekom nie; dit geld ook vir die pyn en teleurstelling wat net so 'n groot deel van mededingende sport uitmaak.

"Dis 'n eensame storie. Ek sien nie nou kans daarvoor nie."

Sy pa was 'n Springbok-sokkerspeler en hy sê hy sou self eintlik eerder wou sokker speel, maar op skool het hy g'n keuse gehad nie. Dit was rugby, en daarmee basta. Hy het van die begin af uitgeblink. "Toe was daar nie meer kans vir omdraai nie."

Hy het tog 'n bietjie tyd vir sokker ingeruim en goed genoeg gevaar om hom te oortuig dat hy 'n geldloopbaan in dié sportsoort sou kon volg.

Maar hy het gevind dat die Suid-Afrikaanse sokkertoneel ontoeganklik vir wit spelers is. "Dis soos rugby vir swart spelers. Jy kan dalk bo uitkom, maar dis bitter moeilik."

In die kothuis in Rivonia waar hy woon, is 'n reuseplakkaat van sy held, James Dean, teen

die muur. "Man, ek hou van sy rebelse beeld," sê hy. "Dis 'n soort hardegatheit. En ek voel ek's nogal soos hy."

Hy sê hy het hom nog maar altyd verset teen gesag en vroeg in sy rugby-loopbaan wou hy dit vir almal wys.

"Ek was te aggressief en dit het my spel benadeel."

So het hy Danie Gerber op 'n keer 60 meter ver doellyn toe gejaag en begin inhaal. Toe hy sien hy sou hom nie kon duik voor hy 'n drie druk nie, het hy sy voete onder hom probeer uitskop.

"Almal was kwaad vir my en as ek nou daaraan dink, was dit onnodig. Ek is nou meer volwasse. Ek dink ek kanaliseer my aggressie nou heelwat beter."

James was nog nie eens twintig toe hy vir Transvaal begin speel het nie. Vandag meen hy hy is te vroeg tussen die grotes ingegooi. "Fisiek was ek reg vir senior rugby, maar ek was beslis nog nie gereed vir die kalklig nie. Ek begin nou eers werklik aan die druk gewoond raak."

Hy sê Piet Kruger, die voormalige Springbok-voorruyman, het hom gelukkig vroeg oortuig dat 'n mens nie jou roem te ernstig moet opneem nie.

"My eerste wegwedstryd vir Transvaal was teen die Vrystaat. Die Saterdagoggend in Bloemfontein sien ek toe iemand het iets oor my in die koerant geskryf en ek koop sommer die hele spul.

"Toe Piet dit sien, sê hy: 'Nee, dit moet jy nie doen nie'. Ek het dadelik besef hoe simpel ek was."

Vandag het kritiek - positief of negatief - weinig invloed op hom.

"Man, 'n mens kan jou nie te veel daaraan steur nie. Vanjaar het Zandberg Jansen my byvoorbeeld die een week in sy TV-rubriek verskriklik opgehemel. Daardie Saterdag gee

ek 'n drie weg omdat ek nie vir Niel Burger kon keer nie. Toe's ek volgens Jansen die vrotste verdediger in die land." James erken darem dat hy aan sy verdediging moet skaaf.

"Ek het deur die jare 'n paar beserings opgedoen wat my pla. Veral my linkerskouer is kwesbaar en ek loop soms nie 'n teenstander so hard soos wat ek moet nie; ek hou terug. Maar ek glo nie dis 'n groot probleem nie. Ek moet net my selfvertroue terugkry."

James praat met groot geesdrif van sy klub, Wits, wat die laaste paar jaar lekker rugby speel, maar elke keer net-net die halfeindronde van die Transvaalse klubreeks misloop.

"Wits speel die soort rugby waarvan ek hou. Dis avontuurlustig en opwindend."

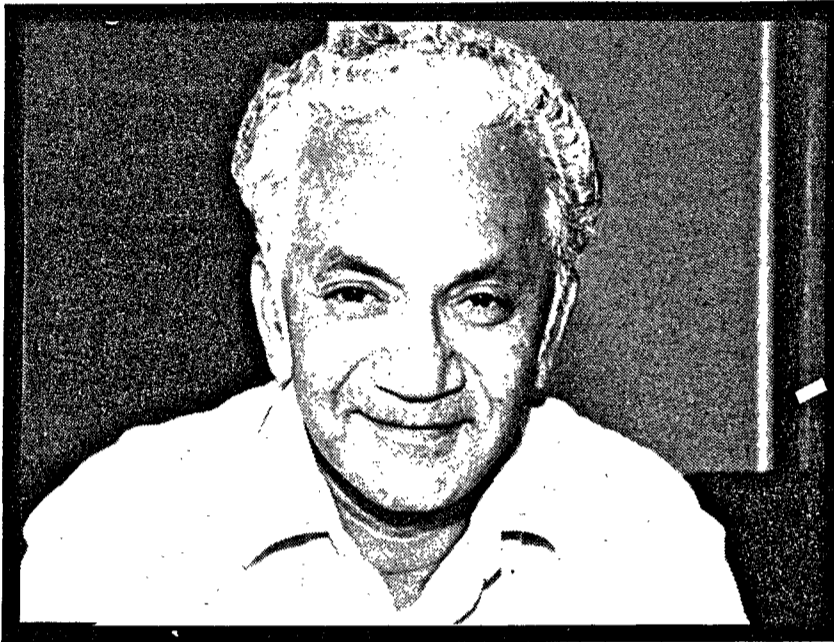
Hy het 'n eenvoudige verklaring vir sy span se middelmatigheid: "Daar is nie dieselfde blinde toewyding wat jy by Afrikaanse klubs kry nie. En as Wits skielik soos Roodepoort sou begin speel om te probeer wen, sou baie van die 'magic' verlore gaan. Eerder as om 'n lopies op hul eie kwartlyn te begin, sal die ouens begin kantlyn toe skop, en so aan."

Wat hy van sy klub sê, geld ook sy eie spel. Aan die een kant dink hy dat hy nog harder daaraan moet werk, maar aan die ander kant wonder hy weer of dit nie die pret daarvan vir hom sal bederf nie.

"En ek vind ek speel my beste rugby wanneer ek ontspanne is en dit geniet." Sedert hy vyf jaar gelede matriek geskryf het, was daar geen gebrek aan afwisseling in sy lewe nie. Hy was al student, model, sakeman en talent-werwer vir TV-advertensies.

En vorentoe? Dalk druk hy volgende jaar die wendrie in die beslissende toets teen die All Blacks. Of dalk ryloop hy deur Europa.

'n Mens kan nie inhaal op die lewens wat jy *verwoes* het nie

Adam Small

"Stilte is ook praat, 'n soort kommentaar. Dit is baie moeilik om te skryf as jy sulke groot probleme met jou taal het." So verduidelik **Adam Small** die feit dat daar betreklik lanklaas iets uit sy pen verskyn het. **CHRISTELLE TERREBLANCHE** het met hom oor *"Kaaps"*, sy taal en sy pyn gaan gesels

DIE begrip "Kaaps" - die taal wat hoofsaaklik in Wes-Kaapland gepraat word - is deur Adam Small gemunt. Hy verwelkom dit dat die Afrikaanse Taalfonds dit nou oorweeg om Kaaps as skooltaal te "aanvaar". Reeds in die voorwoord van sy digbundel *Kitaarmy Kruis* het hy gesê Kaaps is vir hom 'n volwaardige taal omdat mense daarin gebore word en al die transaksies van hul lewe daarin bedryf - "selfs sterf in daai taal". Maar in 'n onderhoud oor 'n wye spektrum van omstrede onderwerpe, maak Small, tans verbonde aan die Departement van Maatskaplike Werk aan die Universiteit van Wes-Kaapland, dit telkens duidelik dat sy belewenis van apartheid deur sy taal met baie pyn verinnerlik is.

"Kaaps is nie 'Capey' nie," sê hy. "Ek het altyd 'n bietjie wrokkig gevoel oor die gedagte dat dit soos die Engelse se 'Capey' is. Of Gammatstaal, soos die Afrikaanse mense dit noem.

"Dis g'n Gammatstaal nie; dis g'n Capey nie.

"Daar is ook mense, nou nog, wat die gebruik van Kaaps as die een of ander soort vernedering beskou

vir die mense wat dit gebruik." Dr Gerald Erasmus van die Taalfonds sê die "aanvaarding" van Kaaps word oorweeg, juis vanweë die probleme wat kinders het om skoolwerk in die aanvaarde Afrikaans baas te raak. "Ons het nie besef hoe akuut die probleem is nie," sê hy.

Small sê die taal dui nie noodwendig 'n "kulturele" andersheid aan nie, maar wel 'n ander soort wêreld. "Nie in terme van apartheidsbegrippe nie, maar 'n wêreld wat ek graag wil hê mense wat dit nie ken nie, vir hulself toeganklik moet probeer maak, deur hulself daarvoor oop te stel.

"Ek sou nie wil hê dat die sogenaamde, stel jou voor, Algemeen Beskaafde Afrikaans, op enigiemand afgedwing word nie. Jy kan tog maar die wêreld vir jouself oopmaak deur ervarings te deel met ander mense.

"Daai wonderlike letterkundige George Steiner het gesê ons leef binne ons taal. Ek dink daar steek groot wysheid daarin en uiteindelik kan 'n mens maar net sê ja, die taal soos wat jy dit praat, dit is 'n hele leefwêreld.

"Ek wil Kaaps nie oorbeklemtoon

nie. Daar is baie ander soorte Afrikaans. 'n Taal moet altyd saamleef met al sy manifestasies, want dit is 'n begrip wat baie wyd span."

Small sê dit sal vir almal in die land 'n verlies wees as hulle daardie wêreld nie wil binnegaan of wil ervaar nie. Die oordeel hang saam met sy belewenis van kultuurverskeidenheid omdat sy ma 'n Moslem was.

"Dit sê jou ook iets van my persoonlike verhaal ten opsigte van apartheid. Ek het nooit kon verstaan wat mense se hang-ups kan wees wat ras en kleur en kultuur betref nie," sê hy.

Oor die nuwe neiging om binne politieke verband na kultuur-eie te verwys, sê hy: "Ek probeer van die woord kultuur wegstuur weens die politieke konnotasies... of dit nou die politiek is van mense wat 'n 'cultural desk' bedryf of die ou apartheid-indoenas, vir my is dit een en dieselfde ding.

"Maar ek wil net hê dat ons in Godsnaam asseblief so ver moontlik weg moet kom daarvan om ons verskeidenheid rede tot verdeling te maak. Ons moet juis ons verskeidenheid sien as 'n won-

derlike geleentheid tot saamleef. "Ondanks die feit dat ek kan opgaan in Kaaps en dat dit vir my baie opwindend is dat daar selfs sprake is daarvan as skooltaal, wil ek tog keer dat dit weer aangegryp word vir verdeling, om mense wat Kaaps praat, as anders te sien. Dit sou rubbish wees. Daarvoor sien ek nie kans nie, want dan is ek hoegenaamd nie verstaan nie."

Vir Small lê die "voorgeskiedenis" van Kaaps, soos hy dit stel, in die "diep Boland" waar hy "sy verstand gekry" het. Sy pa was leermeester op Goree, 'n klein sending-nedersetting in 'n plaasgemeenskap naby Robertson. Maar hy gee toe dat daar "n groot stuk van Kaaps is wat ook 'n Bo-Kaapse erfenis" is.

Hy vertel dat hy op Goree met die soort Bolandse armoede van die plaaskontrei kennis gemaak het. Hy het sy pa, wat as 'n gemeenskapswerker gedien het, dikwels vergesel. "As kind besef jy dit nie, maar daardie dinge het in my gaan steek," vertel hy. "Die identifisering met die underdog het eers later gekom."

Small verwys hiermee na 'n ervaring in sy kinderjare wat ten grond-

slag lê aan sy bewuswording en pyn oor apartheid en sy taal. Die voorval is weergegee in sy ongepubliseerde Engelse drama: *The Orange Earth (Times in the mind of Johnny Adams)* van 1978, wat hy as 'n soort "imaginative autobiography" bestempel.

Daarin vertel Johnny uiteindelik aan 'n hof: "And then she says, this white woman, and she's talking to Pappa, not to Mamma...(pause) 'Adams,' she says, 'Sê vir jou meid, it's all right, she can go around the back, and she can have the flour.' (pause) And she smiles. For she has just been very kind to us, you see... And she's speaking our language... Afrikaans... mine and Pappa's and Mamma's and Georgie's..."

Later vertel hy verder: "So... we went around the back! I remember, Pappa, I looked at you, and your face went ashen... You were angry. And you were helpless. My poor father. What could yo do?... God, you were so... dependent on those people..."

Die drama, wat onder meer in Amerika en Brittanje as radiodrama opgevoer is, is as "profeties" bestempel. Dit handel oor

'n jong intellektueel wat 'n bom plant en dit dan in die hof beskryf. Small sê dit is eintlik 'n "geestelike ontploffing" en die beskrywing dié van sy, Johnny, se verhouding met sy verdrukker.

"Want dié hele kwessie van hoe jy jare lank binne die gemeenskaplike taal verwant is aan die verdrukker, is natuurlik baie belangrik," sê Small. "Ek dink nie ons Afrikaanse skrywers het mooi besef wat die leef in Afrikaans vir iemand soos ek beteken het nie. Miskien moet ons in Suid-Afrika ook praat van die leef in Engels, want daar is g'n taal meer kolonialistiese as Engels nie, met al sy mooi dinge saam.

"Maar my taal was Afrikaans, en die taal van daardie mense wat ons leer ken het as die Boere was Afrikaans. Ons moet seker ophou met daardie soort geselskap... Maar om jou taal so te deel is 'n moeilike, maar moéilike, saak en dit is iets wat baie skrywers van Suid-Afrika nog nooit ervaar het of natuurlik kon ervaar nie."

Dit is dié belewenis binne die taal wat hy 'n "kulturele aardskudding" noem. "Wanneer jy taamlik diep leef, dan ervaar jy dit elke keer. Die verskriklike arrogansie van sekere besprekings van Afrikaans. Nou nog. Mense wat allerhande uitsprake maak asof hulle die wêreld se wysheid in pag het.

"Dit is Godskokkend, want dan het hulle nog nie eens probeer inkom in jou leefwêreld, probeer skouers skuur nie. Hoe kan hulle Godsmoontlik verstaan wat daar in daardie taal geskryf is, as hulle die taal van binne 'n soort apartheidse belewenis bekijk? Want dan bekijk hulle jou lewe ook so.

"Want hoewel hulle nou met hulle lippe mag sê dat apartheid verby is, werk dit nie so nie. Ek dink hulle lewe nog die reste van apartheid uit, en daardie reste is enorm groot."

Daarmee, sê Small, wil hy nie sê dat net swartmense die verskrikking van apartheid kan oordra nie. "n Opmerking wat ek tog wil maak, is dat nie net die wit skrywers nie, maar die wit wat-ook-al in Suid-Afrika, dit altyd goed gehad het en baie makliker as die ander mense. Hulle het voorsprong gehad, mee, leisure, want ons moes eenvoudig harder werk."

Hy probeer daardeur wys op die dubbele standaarde en selfs "tokenism" teenoor swartmense. "Ek het dit altyd gehad teen die white liberal, maar miskien is ek nou bietjie wyser. Maar hoofsaaklik die Engelse het 'n snaakse spel gespeel. 'If they had put their money where their mouths were', dan het dinge miskien 'n bietjie beter gegaan.

"Neem nou die politiek. Helen Suzman sit haar hele lewe lank daar in daardie wit parlement en sy praat baie mooi vir die swartmense. En dan kom arme Allen Hendrickse en hy doen maar presies dieselfde ding. Maar hulle word beskou as vernaaiers, snaakse mense wat nie eintlik oriëntelike politiek bedryf nie, hoewel hulle daar sit net soos Suzman daar sit. "Wat ek probeer sê, is dit het altyd gelyk asof witmense met moord kan wegkom en ek dink nie die analogie is foutief nie.

"Altyd het die wit liberals hulle bevind aan die beste kant van daardie tou. Dit is 'n bloot eksistensiële feit, maar dit is 'n belangrike feit.

"En nou is dit daai einste mense, noudat dinge verander, nou kom

spring hulle op my bevrydingswa en hulle ry vrolik saam met my! Ek laat hulle toe. Jy weet, ek is vreeslik 'gracious' daarvoor. Maar jy kan jou voorstel watter soort verwyd daar tog by sommige van ons bestaan wat ons nie kan vermy nie. Ons wil die ding miskien nie op die spits dryf nie, omdat dit net weer ou bitterhede kan oopmaak," sê hy.

"Hoekom het ek my tot Kaaps gewend? Omdat Kaaps vir my 'n taal is waarin ek nie net 'n sekere soort armoede bewoerd met 'n soort taalkundige geldigheid nie, maar die bitterheid van die mense daarin wat apartheid betref, hulle renons en lyding binne die hele ding wat apartheid was en nog steeds is.

"Ek kon satiries met daardie taal speel. Satire is wat my betref 'n groot stuk van wat Kaaps is. Dit word heel dikwels misgekyk. En mense lag altyd op die verkeerde plekke," sê hy. Small verwys as voorbeeld na die gedig "What about de lô?", 'n gedig oor die Ontugwet wat al volksbesit geword het.

"Dit stem my 'n bietjie droef dat ná 30 jaar mense nog steeds nie mooi weet wat daar in 'n gedig soos daardie aangaan nie," sê hy. "Goed, dit is wat satire ook wil hê. Want satire slaan jou skielik as jy besef waarom jy lag.

"Maar 'n mens hoop dat 'n toekomstige geslag mense 'n bietjie dieper sal kyk."

Small wys op nog 'n werk wat deur die jare "dikwels, for all the wrong reasons" aangeprys is - die Afrikaanse drama *Kanna, by kê bys toe*.

"Dit is nie net 'n storie van armoede nie, meen ek. Dit is eintlik 'n soort radikale kritiek op apartheid. En natuurlik verby apartheid, hoop ek dat die ou vrou daarin as 'n stuk simboliek sal bly staan van baie groot menslike waardes, van eenvoud en van lyding se louteringskwaliteit."

Oor hoe hy die louteringskwaliteit in die lig van die eskalerende geweldpleging in die land sien, sê hy: "In sekere sin, in 'n baie bitter sin, maak die geweld hopelik 'n sekere soort mens se oë oop. In watter sin? Miskien word daar deur die De Klerks en ander daarom vir die eerste keer taamlik deeglik besef wat apartheid al die jare aan mense gedoen het om in staat te wees tot die soort geweld.

"Want om in staat te wees tot hierdie soort geweld is 'n verskriklike kommentaar. Dit het mense dehumanise. En in daardie sin van 'n soort geestelike eye-opener, is daar in 'n baie ernstige sin van die woord morele waarde daarin. In 'n ander sin van die woord is dit doodeenvoudig hartseer en menslik vernederend om te besef dat ons tot so iets gekom het."

Volgens Small kan die nadraai van apartheid nog lank met ons wees, hoewel hy 2 Februarie 1990 sien as 'n datum om te onthou, "of dit nou 'n soort Damaskus-ervaring was of nie". Hy sê dit is vir hom belangrik dat die wette van die wetboek af is.

"Maar in die ander sin weet ons dat apartheid so 'n effek gehad het, mense so verrinneweer het in hul totale wese, dat ons met daardie erfenis gaan sit vir jare. Ons gaan met daardie bitterhede sit, met daardie angste. Dit is 'n soort stigmata, wat enige tyd weer kan begin bloei.

"Hoewel daardie wette weg is,

ervaar jy jouself nog, soos wat hulle jou gevorm het. En dis nie 'n mooi ervaring nie," sê Small.

"Ek is baie bang vir daai teologiese Christelike konsep van vergifnis. Daar kan iets moois aan wees, maar as 'n mens dit so verdryf, kan dit beteken dat selfs God totaal vergeet, wat jou bewussyn betref - dan is ek angstig daarvoor. Want dit beteken dat jy careless kan word. Want God het jou mos nou vergewe en dit staan net nie meer teen jou naam nie.

"Terwyl die brawer en meer betekenisvolle ding moreel vir my is, om te onthou... met 'n soort ootmoed en ervaring van jare, te beleef. En daai soort nederigheid te kweek wat saamgaan met 'n besef dat jy verkeerd gedoen het. "Om te vergewe en te maak asof niks gebeur het nie, is eenvoudig net nie aanvaarbaar vir morele mense nie."

Op die vraag of die kommentaar dat bruinmense - met die oorstapper na die Nasionale Party - nou vergeet het dan onjuis is, sê Small:

"Dit is heeltemal verkeerd. En in elk geval kom dit gans te gou. Ek meen dit is 'n kwessie van politieke dienstigheid. 'n Mens kan verder gaan en sê dit is bykans 'n soort skande wat nou wel gebeur. "Apartheid bestaan nog en het tot baie onlangs in konsep een duisend persent bestaan. Histories lyk dit alles vir my verkeerd, vir my in elk geval. Nie asof ek nie groot waardering het vir alles wat nou wel gebeur het nie, selfs Mandela sê dit, maar 'n mens vergeet net nie so gou nie.

"Om die waarheid te sê, ons moet nooit vergeet nie," herhaal hy en verwys na Solzjenitsin se uitspraak waarin hy sê: "Wee die klomp mense met wie se geheue ingemeng word deur mag, want dan raak hulle verontagsamend oor hulself".

Small sê daardie mense, wanneer die politici met hulle geheue inmeng, het nie meer geskiedenis nie. "Anders kry jy groot probleme. Jy sit uiteindelik met *Animal Farm* en Orwell se 1984. En dit is wat ek graag wil hê my ANC-vriende moet ook onthou."

Hy glo ook dat restituisie met beregtiging gepaard moet gaan. "Dit is natuurlik nie goed dat dit altyd letterlik gesien word nie. Maar daar is allerlei restituisies wat gemaak sal moet word. Dit sal ook die mense wat nog die mag in die hande het, se eerlikheid toets. "Wanneer jy wil weet hoe die gelykheid lyk, moet jy alles wat deur die jare gebeur het, bymekaar sit, en dan op die skaal plaas. Wat ons sal vind, is dat die skaal nog nie balans gevind het nie. Ons sal moet hard werk tot daardie punt eendag wanneer daar wel 'n redelike balans is.

"Wanneer ek soms met die begrip 'wrok' werk, lyk dit my mense neem aanstoot en beskou dit as 'n ware as 'n swakhed. Dit kan dit ook wees, maar dit is ook 'n eksistensiële werklikheid waaruit mens nie maklik gelig kan word nie.

"Maar die ongeluk is dat daar derduisende, dermiljoene mense gaan wees wat in die slag gebly het, wat hulle totale lewe betref, al kom daar watter gelykheid.

"Dit is die probleem met so 'n soort stelsel wat apartheid was en is. 'n Mens kan nie inhaal op die lewens wat jy verwoes het nie."

Taalkommissie se Afrikaans 'eksklusief wit'

Afrikaanse Woordelys en Spelreëls, agtste uitgawe, 1991
Tafelberg, R39,95

ACHMAT DAVIDS

HOEWEL baie van die 1991 AWS verwag is, is dié uitgawe eintlik 'n teleurstelling. Ek kry nogtans die gevoel dat hier "wit" Afrikaans aan ons opgedring word.

Die geleentheid om Afrikaans te bevry van sy apartheid-stigma het verlore gegaan. Wat nie deur die Taalkommissie en die Akademie vir Wetenskap en Kuns besef is nie, is dat Afrikaans, net soos ander tale, ook 'n simbool is.

Die reëls self is ook 'n simbool. Die simbool wat deur die AWS voorgestel word, is myns insiens nog steeds die simbool van verdrukking. Die term "Standaardafrikaans" is maar net weer die "Beskaafde Afrikaans" van vorige uitgawes.

Die reëls onttrek hulle nie aan die standpunt wat Pannevis in 1874 ingeneem het nie. Hy skryf:

"Ik denk dat dit tyd is om ons Afferkaanse taal te erken. Al wat ik tot hier in Afferkaans gelees het, is veel meer Hottentots Afferkaans as iets anders. Ons moet uitvind hoe spreek it beskaafde deel fan ons folk. As ons dit gevonde het, dan gaat ons die re-els uitvind...."

Daar word nog steeds gesoek na die "re-els" by die "beskaafde deel van ons folk". Miskien moet vandag meer aandag geskenk word aan dié taal van die verdrukke deel van die Afrikaanse taalgemeenskap om die apartheidstigma van Afrikaans te verwyder.

Daar word gestrewe na 'n Standaardafrikaans wat nie noodwendig saamstem met die Afrikaans wat ek praat nie. Wanneer ek in die moskee sit en na die preker luister, wonder ek nie of hierdie taal wat heilige idees oordra standaardtaal is nie. Die taalgebruik van die preker is tog verstaanbaar vir sy gehoor. Van die "nie-standaard" woorde wat hy gebruik, word daaglik in die gemeenskap gebruik. Wanneer hy sê: "Julle gaat beloon word vir julle werkslone", dan wonder ek waarom die woorde 'gaat' en 'werkslone' of 'werkslone' (= goeie dade en godsdienstplichte), en wat alreeds voor 1875 in my gemeenskap gebruik is, nie in die AWS opgeneem is nie. Ek noem dit net as 'n voorbeeld. Daar is talle ander. Miskien lê die fout by die samestelling van die lede van die Taalkommissie. Sy lede het ongelukkig net uit een deel van die Afrikaanse moedertaalsprekers bestaan.

Die AWS is nie sonder wins nie. Ek verwelkom die insluiting in Afrikaans van woorde soos: chops, lorry, leotard ens. Dié woorde is al lank as Afrikaans gebruik. Ek het nog nie 'n ou hoor sê hy wil 'n karmenaadjie hê nie. Ons almal sê maar "Gee my 'n chop".

Nog 'n groot wins is die skryfwyse van eienaamsaamstellings. Woorde soos Nissan-onderdele, Yskor-staal, Maanlig-Nagklub, kan op nie minder nie as vyf maniere geskryf word.

Mits die spelling korrek is, kan die woord nie verkeerd geskryf word nie. Dan is die spelling van woorde met Latynse en Griekse lede beter bereël as in die 1964-lus.

Nog 'n wins is dat die onduidelikhede in verband met die spelling van woorde met koppeltekens of deelttekens opgeruim is. Afskortings is ook vollediger bereël; en kleurname by bevolkingsname word met 'n kleinletter geskryf.

Ten spyte van hierdie winste is daar steeds nog te veel swakhede in die AWS. As die AWS bedoel was om die spelreëls en skryfreëls te vergemaklik, dan is hierdie doel glad nie bereik nie.

Daar is te veel reëls en die boek moet so gou moontlik drasties vereenvoudig word. By byna elke reël is daar uitsonderings. Daar word te veel op tradisie gesteun as 'n uitkomst om uitsondering toe te laat. Dit kan daartoe lei dat Afrikaans skrywers wat nie die tradisies ken nie dalk die woord verkeerd kan skryf.

Gelykvormigheid is 'n baie belangrike oorweging by die skryf van 'n boek soos die AWS. In hierdie verband het die AWS dus gesorg dat daar 'n groot klomp woorde is waarin ons deelttekens verwag, wat sonder deelttekens geskryf word.

Waarom deelttekens gehou moet word vir die spelling van woorde soos reën, reël, seën, ens., is dus nie duidelik nie. Die weglating van die deelttekens sou 'n groot wins gewees het.

Miskien word daar nog steeds by die Taalkommissie na Afrikaans in sy Europese verlede gesoek. Ons weet dat in Nederlands 'n konsonant tussen die vokale van hierdie woorde is.

As grondbeginsel word ons vertel dat die spelling in die AWS gebaseer is op die klankstelsel van Standaardafrikaans. In teenstelling met hierdie beginsel word ons op dieselfde bladsy gesê: "Die Afrikaanse spelling sluit aan by dié van Nederlands". Wat is nou eintlik die grondbeginsel? Nêrens word melding gemaak dat Afrikaans in Afrika ontstaan het nie. Die Afrikaans wat ek praat, het nie sy ontstaan in Holland nie. Dit het hier, in die Kaap, ontwikkel.

Vir wie is die AWS geskryf? Op skool maak moedertaalsprekers kennis met die skryfreëls van Afrikaans. Dit is te verwagte dat die AWS vir hierdie teikenmark toeganklik moet wees. Maar die kompleksiteit van die reëls laat nie toe dat skoolkinders die boek vrugbaar kan gebruik nie. Die ingewikkelde reëls maak die skryf van Afrikaans nie maklik nie. Dit ten spyte van die feit dat in die voorwoord die vertroude uitgespreek word dat die spelreëls "nou verstaanbaar en makliker interpreteerbaar is".

Die AWS is maar weer eens 'n promosie van "wit" Afrikaans wat onsimpatiek staan teenoor die Afrikaans wat deur meer as die helfte van die Afrikaanse taalgemeenskap gepraat word.

(Davis is lid van die Afrikaanse Taalfonds se bestuur, lid van die nasionale Monumente Raad se Bo-Kaap Trust en van die Grassroots Education Trust. Hy werk tans aan sy MA oor Arabiese Afrikaans, die oudste erkende vorm van Afrikaans, aan die Natalse Universiteit. Hy het al baie van die "Taalbulle" aangevat).

'n Heelal in die klein

Die bejaarde Helen Martins in haar tuin. (Foto: Johann Potgler)

Dié beeld, gegrond op die Mona Lisa, word as 'n selfportret van Helen Martins beskou. (Foto: Roy Zetlsky)

THE OWL HOUSE

Anne Emslie
Viking (R89,99)

LAETITIA POPLÉ

OOR Miss Helen (soos die dorpsmense haar genoem het) bestaan daar seker meer kleurrike staaltjies as waarhede. Soos dat sy 'n bietjie van haar trollie af was en dat sy graag snags kaalbas saam met haar minnaar in haar beeldtuin gedans het.

The Owl House, oor die lewe en die werk van Helen Martins, is die skrywer Anne Emslie se Honneurstesis in die kunsgeskiedenis, wat toe langer geword het. Dit maak korte mette met baie van die staaltjies rondom Miss Helen én skep nog staaltjies. Haar inligting is gegrond op die belangrikste mense in Martins se lewe: haar werkers en haar handjievol vriende.

Miss Helen keer in die vroeë vyftigerjare terug na Nieu-Bethesda om na haar sieklike ouers om te sien. Ná hul dood begin sy die tuin radikaal omskep in 'n heelal in die klein. 'n Area van ryk simboliese betekenis waarin sy die meesteres is wat haar fantasieë ten volle kan uitleef. In die woorde van 'n vriendin: "She was about the right to make decisions in the world... to create... to make your own conditions for being alive... she was always ready to change her reality to make it work for her." (p54). Uit niks het sy geskep, eenvoudige materiale soos sement, ander mense se rommel, fyngemaalde glasbottels (dié het sy in konfytbottels in haar spens gehou) en hier en daar 'n bietjie verf. Haar inspirasie het sy gekry van dit wat voor hande was, kaartjies van vriende, die kobra polish blik, 'n ou Kinderbybel en veral die Ruáiyát van Omar Khayyám figureer sterk in haar werk. Dié aanhaling daaruit is in draadletters vasgemaak aan die buitekant van die heining:

Vrye Weekblad, 7-13 JUNIE 1991

"Ah, fill the Cup: - what boots it to repeat
How time is slipping underneath our Feet
Unborn TO-MORROW, and dead YESTERDAY,
Why fret about them if TODAY be sweet"

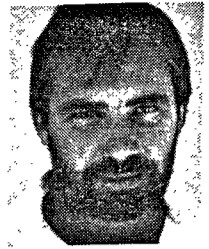
Emslie skryf dat dit as 'n persoonlike credo gelees kan word van Martins se intensiteit en haar strewe om voluit te lewe.

Sy was 'n vrou wat na binne geleef het en vreeslik selfbewus was. Sy het nooit haar deur oopgemaak as dit nie haar vriende se kodeklop was nie. So, word vertel, het die kunstenaar Walter Battiss verniet gestaan en klop nadat hy heelpad van Transvaal gery het om haar werk te sien.. Kersdae het sy haar huis oopgemaak vir almal wat wil kom kuier. Dan het sy elke denkbare kers en lamp aangesteek en haar verwonder aan die spel van lig...

Nie een van die beelde in haar tuin is deur haar gemaak nie. Sy het gewoon nie die selfvertroue gehad om die ingegewe idee tasbaar te maak nie. Haar hande het ook toenemend verskrimp weens artritis. Sy het deur die jare drie heelydse helpers gehad. Jonas Adams, wat die eerste beeld gemaak het, Piet van der Merwe en Koos Malgas, wat die meeste van die beelde gemaak het. Sy het met 'n idee na Koos gegaan, verduidelik en dan het hy dit volgens haar aanwysings gemaak.

Emslie vergelyk haar werk met dié van Jackson Hlungwani van Gazankulu wat sy paleis vir God binne 'n ommuurde Nuwe Jerusalem bou. Soos hy, het sy geen formele kunsopleiding gehad nie. Soos Hlungwani s'n is haar werk religieus - maar haar werk kan ook as 'n spirituele soektog gesien word. Boeddha en die drie wyse manne leef in harmonie in haar tuin saam.

Dis 'n kosbare boek dié, 'n huldeblyk aan 'n merkwaardige vrou wat die vaalheid en dorheid van haar omgewing volslae getransendeer het. Mooi in die koffietafelsin, maar ook 'n boeiende leesboek.

'N MOND VIR ELKE STEM

Op 'n rustige beraad langs 'n koel waterstroom het die Afrikaanse Skrywersgilde verlede naweek Alexander Strachan tot nuwe voorsitter verkies. LAETITIA POPLÉ het met hom gesels

Die Gilde is in 1975 gestig met die hoofdoel om sensuur te beveg. Is dit nog die Gilde se taak? Het die situasie verander met die FW-era?

Die Gilde is wel gestig hoofsaaklik om sensuur te beveg. Sedertdien het die opset 'n bietjie verander, aangesien sensuur nie meer so 'n groot bedreiging soos destyds is nie. Die Gilde kyk nou wyer na die situasie en rig hom op die hele kwessie van spraakvryheid. Dit beteken dat die Gilde daarvoor ywer om alle stemme binne die Suid-Afrikaanse samelewing te laat hoor. Hierby word natuurlik ook die sogenaamde "alternatiewe" stem ingesluit: feministies, gay, groen ens.

Sien die Gilde dít as sy rol om Afrikaanse letterkunde onder die publiek te bevorder? Om uit te brel, 'n skrywer kan wel bekend wees, maar dís nie te sê sy boeke verkoop nie.

Dit is beslis een van die Gilde se rolle. Verder wil die Gilde breër kyk as net die "welbekende" skrywer, aangesien ons ook publikasiemoontlikhede wil skep waar dit nie voorheen bestaan het nie. Hier dink ons spesifiek aan skrywers wat nie toegang tot die sogenaamde "establishment"-uitgewerye het nie. Verlede jaar het die Gilde finansiële bygedra tot die publikasie van *Optog*. Verlede naweek is ook 'n mosie ingedien dat Afrikaanse boeke beter uitgestal moet word in boekwinkels. Dit spreek vanself dat die Skrywersgilde hom nie wil bemoei met hoë literatuur nie, maar dat ons alle boeke onder die publiek se aandag wil bring.

Is al die lede Afrikaanssprekend? Wil die Gilde die Afrikaanse taal bevorder in die "nuwe" Suid-Afrika?

Nee, al ons lede is nie Afrikaanssprekend nie. Dit is die Gilde se uitgangspunt om die Afrikaanse taal te bevorder, maar nie ten koste van ander tale nie.

Wil die Gilde na 'n Suid-Afrikaanse kultuur beweeg?

Ons is baie ywerig besig om mee te doen aan die gesprek rondom 'n Suid-Afrikaanse kultuur. Dit sal uiteraard gaan oor die herbesinning van dit wat tot die Afrikaanse en Suid-Afrikaanse kultuur behoort. Die Gilde wil in gesprek tree met mense oor die hele linie heen, waar die Afrikaanse letterkunde saam met die ander letterkundes sy regmatige plek inneem binne die groter Suid-Afrikaanse letterkunde.

Dr Beyers Naudé is die naweek as die eerste ere-lidmaat van die Gilde aangewys. Wat was die motivering om 'n sogenaamde "geestelike" te kies?

Beyers Naudé het ondanks heftige teenkantings en beperkings al die jare die Gilde se ideale wat spraakvryheid en die bevordering van 'n nie-rassige demokrasie betref op 'n onbevreesde wyse nagestreef. Sy wye aanvaarbaarheid spreek ook uit die sleutelrol wat hy gespeel het tydens die onderhandelinge ná 2 Februarie 1990.

Watter projekte beoog die Gilde vir die volgende jaar?

Die klem gaan baie sterk val op slypskole, waar jonger skrywers die kans sal kry om met basiese dinge rondom die skryfproses in aanraking te kom. Die Gilde wil ook die verskeie vertaalprojekte wat nou begin word aktief steun. Ons wil ook aktief betrokke raak by ander relevante organisasies vir die bevordering van taal en letterkunde. Dan is daar natuurlik die gesprek rondom taalbeplanning waar die Gilde ook 'n bydrae wil lewer. Ensovoorts.

HAAKVAS

FL VERWOERD JR *skryf oor plate*

Liewe lesers - ek is terug. Onder 'n heel lawwe skuilnaam soos julle kan sien. So hier volg Haakvas - die Siekwil

REM - Dark side of the swoon

OUT OF TIME

REM
(WEA RECORDS) (9)

Having seen Oliver Stone's film on Jim Morrison and The Doors this week it just struck me how things which two decades ago were "groovy man" and which one could "dig man", have now become excruciatingly pretentious. The Doors songs which seemed to have stood the test of time are not the masturbatory drug-induced "epics" about "deeeeg" things man, but the solid blues and rock 'n roll like "Touch Me", "Roadhouse Blues" and "Love me two times". I wonder whether two centuries ago people thought the same about say Mozart's immortal *Così fan Tutte* two decades after it was first performed: that it was agonizing pretentious. Who knows? So what has this got to do with

REM and their new album? I am just worried that what is now seen as the world's greatest rock band might in 20 years' time also be, you know what.

Hailing from Athens, Georgia in the deep South, REM let loose on the unsuspecting world with their mind-warping *Murmur* album in August 1983. With this they proved that America can produce more than just the usual insipid drivel. Ironically, lead singer and lyricist Michael Stipe was more like Jim Morrison than anyone before: The enigmatic Stipe was a poet and did not want to be a pop star. Eight albums later we get what can be described as their most accessible album to date and they still turn your spine into an icy area.

Where *Out of Time* also differs from the previous albums is that Stipe now sings less about politics and more about love, with melancholy about despair and the pain,

about the dark side of the swoon. REM also use more strings and brass, guest artists like Kate Pierson of the B-52's and rapper KRS-1 of Boogie Down Productions and less prominent electric guitar than the previous two albums, *Document* and *Green*. Still it is clearly REM - well-crafted, subtle pop songs with intelligent lyrics and sweet, hummable melodies which slowly but determinedly make nest in your sub-conscious. The highlights are "Radio Sons", "Low", "Shiny Happy People" and "Me in Honey".

Out of Time is already without any reservations one of my top ten albums of 1991. Will they sound pretentious in two decades' time? I would like to say no. Even if they do, pop reviews are even more disposable than the music itself - and nobody would remember then that I stuck my neck out this far.

GLAM SLAM

VARIOUS ARTISTS
(K-TEL RECORDS) (6)

Do you remember Gary Glitter, Slade and Sweet?

You really admit that!!!

I suppose you still keep your platform boots, proto Star Wars shoulder pads and glitter squeeze-you-into-a-soprano bellbottoms in a secret drawer in your cupboard next to your skeletons. If so, red face, then this is just for you. Glitter and the rest are all there (certainly not figuratively speaking) in all their wham-bang-thank-you-slam glory. I took a brown paperbag to the CD shop when I went to buy my copy. I suggest you do the same if you don't want to become the laughing stock of your friends. In the process you get one of the most brilliant pop songs ever written: "Make Me Smile" by Steve Harley and Cockney Rebel.

What more can one say about this but to "Cum on feel the noize" because "Mama weer all crazee now"

SPARTACUS

THE FARM (7)

The Brits are churning out these indie dance crossover bands like photocopy papers in a propaganda pamphlet factory during the notorious states of emergency. The Farm reminds one of the ECC pamphlets then. Like the Farm's music compared to the rest of the indie-dance clones, their pamphlets were of a better quality: more substantial and more exciting. That is where the similarities between the ECC and The Farm end. One could not dance to the ECC, of course.

The ECC's lyrics were always much more clever than The Farm's lyrics are, anyway.

In the good pop tradition their

lyrics are inane in the pass the bucket class.

Their tunes are clever and highly danceable.

The highlight on *Spartacus* is the anti-war "All together now" which very cleverly uses Johan Pachelbel's *Canon in D Major* as its central motif.

WHITES OFF EARTH NOW!!

COWBOY JUNKIES (9)

I stand to be corrected (my time in the mainstream press has left its mark) but somehow I have always found the Canadians more subtle and less brash than their Southern neighbours and, in the process, more palatable.

The Cowboy Junkies are from Toronto and they confirm my prejudice. This is their first album - which has only been released now after the international success they achieved with their second and third albums.

The band, consisting of the sister and brothers Margo, Michael and Peter Timmins and their friend Alan Anton, redefine the words sparse and minimalist with their music.

The title *Whites Off Earth Now!!* is a piss-take on themselves because they as whites recorded an album, with the exception of one self-penned song, of covers of blues music. Blues, as the popular perception has it, is played by black people only.

So rest assured, they have not become part of some hardline BC clique.

The album was captured live on June 28, 1986 on a digital two track using only an ambisonic microphone.

Michael Timmins plays a mean mutha of a blues guitar and with sister Margo's otherworldly vocals makes this album an eerie experience. Worth a buy.

Die Britse politiek: Van pyl en boog tot masjiengeweer

Brittanje se onstuimige geskiedenis word in twee rolprente verbeeld. **ANDREA VINASSA** bekyk die ooreenkomste en verskille tussen Robin Hood en Hidden Agenda

"MANY of the most resilient traditions about Robin Hood seem the least sensible, but we haven't changed things for the sake of it," sê Sarah Radclyffe, die vervaardiger van onder meer *Robin Hood, A World Apart, My Beautiful Laundrette* en Derek Jarman se *Caravaggio*. "We've tried to strip away some of the layers that time, Victorian sentimentality and Hollywood have added to the Robin Hood myth, and to understand its essence. We've certainly done all we can to ensure that the period detail and the setting of the film are as authentic as possible." Dit is dus nie verbasend dat die aanslag van *Robin Hood* polities is

nie. Die legende word van alle "fantastiese" detail gestroop en in 'n bepaalde geskiedkundige tydvak geplaas. In die verdeelde Engeland van die 12e eeu is die Normandiese oorwinnaars - onthou jy die bakleierige Willem die Veroweraar se bedrywighede van 1066? - nog die heersersklas. Hulle voer 'n skrikbewind oor die Saksiese adelstand en peasants. Die Engelse mag hul landgoedere bewoon, maar hulle besit dit nie meer nie. En die armes word uitgebuit deur hul Normandiese en Saksiese meesters. (Klink bekend, nê?) Destyds was daar geen Amnesty International of bourgeois liberale om protes aan te teken teen

Frances McDormand in *Hidden Agenda*

20 YLLE
ON
ANNUÏRE
WILL
KILLING
KIDS
BRITISH
COM

dié week by die MARK-TEATER

UPSTAIRS BY DIE MARK

STRUTS AND FRETS

Starring Fiona Ramsay, Kate Edwards & Tony Bentel
Directed by Vanessa Cooke

Ma - Vr 8.15nm, Sa 6.15nm & 9.15nm

Theatre for Africa bied aan

GATHERING OF THE BEASTS

Nuwe musiekspel
deur Nicholas Ellenbogen en Neil Solomon
"Brilliant..." - Evening Post

Met Michael Atkinson, Natalia de Rocha, Seputla Sebogodi en Kurt Egelhof
Ma - Vr 8nm, Sa 6nm & 9nm

MARK-GALERIE

Mark-versameling

KIPPIS BY DIE MARK

TOWNSHIP FEVER BAND

Last Three Days
Admission: Tues - Thurs R 10.00
Fri - Sun R 12.00

DIE LAAGER

SOLI PHILANDER se TAKE TWO
Regie deur Andrew Buckland
Ma - Vr 8.15nm, Sa 6.15nm & 9.15nm

VLOOIMARK

Oop van 9vm tot 4nm

TELEFOON 832-1641

Bespreek by enige Computicket, tel 28-3040
Johannesburgse Vlooiemark: Elke Saterdag van 9vm tot 4nm
Nuwe mark in Pimstraat van 9vm tot 4nm. Sondag by die Mary Fitzgeraldplein van 9vm tot 4nm.

wrede invallers nie. As jy met die swaard gewen het, is jy die oorwinnaar. Maar sir Robert Hode, die Graaf van Huntingdon, is lewewat van 'n liberal.

Dit is 'n fassinerende uitgangspunt vir 'n prent oor Robin Hood. Volgens die skrywers was Hood 'n uitgeweke edelman wat hom by 'n klomp voelvryes in die Sherwood-woud aangesluit het nadat hy hom die gramskap van ene sir Roger Daguerre (Jeroen Krabbe) op die hals gehaal het. Hy het natuurlik verlief geraak op Marianne (Uma Thurman), Daguerre se broerskind en die verloofde van die nare sir Miles Falconet (Jurgen Prochnow).

Tot sover goed. Ons maak heelwat aksie mee wanneer Robin en Will kennis maak met Little John, Friar Tuck en die ander merry men, wat in dié verhaal nie so vrolik is nie.

Dat die legende gegrond is op 'n "mundane reality", soos Bergin dit stel, sorg aanvanklik vir aangrypende kykstof. Die bloeddorstigheid van die koloniale magte, die onverskilligheid van die heersersklas en die onaangenaamheid van die mense se fisieke werklikheid (o, die modder) doen heelwat meer realities aan as die feëverhale wat ons in die verlede gesien het.

In die middel van die prent verander die draaiboekskrywers dramas van koers. Skielik word Robin Hood 'n liefdesverhaal. Die dae waarvoor die legendariese held berug en bemind was, word skaars genoem.

'n Mens verstaan dat die skrywers die geweld wou afwissel met iets

positiefs. Die probleem is dat dit, as jy daaraan dink, nie vir die kerele in die Sherwood-woud baie lekker kon gewees het nie.

Die prent se aanslag is modern. Dit pla nie, maar dit skep wel verwagtinge by die kyker. Die karakters praat sulke hip moviespeak en bly ongelukkig eendimensionaal. Bergin se Robin Hood is 'n vervelige romantiese held en dis nie sy skuld nie.

Baie eeue later sukkel die Engelse nog. Hulle het baie by hul Normandiese heersers geleer. In *Hidden Agenda* is hulle die skurke. Die geskiedenis, seker omdat dit meer onlangs is, word in dié hoog aangeprese prent met die uiterste erns benader.

Hidden Agenda, wat op drie ware voorvalle gegrond is, is 'n meesleurende politieke riller. 'n Mens haal jou hoed af vir John Daly van Hemdale vir sy moed - hy het ook Oliver Stone se *Salvador* vervaardig, toe *Salvador* 'n ongewilde onderwerp was. *Hidden Agenda* is die soort projek wat pryse wen en geld verloor.

Die prent speel in die vroeë tagtigerjare in Belfast, Noord-Ierland. Paul Sullivan (Brad Dourif), 'n lid van die International League for Civil Liberties, word in 'n skietvooral gedood. Gewoonlik kan die Britse veiligheidsmagte in Noord-Ierland sulke voorvalle regverdig, maar omdat Sullivan 'n Amerikaner is, word die Britse regering gedwing om 'n ondersoek in te stel.

Die idealistiese ondersoekbeampte, Peter Kenigan (Brian Cox), se vertrouwe in sy regering se opregtheid word mettertyd on-

dennyn. Hy is 'n eerlike beroepspoliseman wat glo in die toepassing van reg en geregtigheid. Met elke onthulling van korrupsie, raak hy meer oortuig van sy regering se skuld. Die wyer implikasies van hoe die Britse intelligensie-diens oral in Brittanje optree, is vir hom skokkend. Die prent handel nie oor die droë feite van die saak nie, maar oor Kerrigan se ontugtering.

Dié prent het baie gemeen met die Suid-Afrikaanse situasie waar die "amptelike beskouing" van die werklikheid ten koste van die waarheid seëvier. As die verhaal van die Suid-Afrikaanse moordbendes die dag gemaak word, is *Hidden Agenda* 'n goeie model. Geloofwaardigheid word aan dié verhaal verleen omdat dit uit 'n Britse veiligheidsbeampte se poppunt vertel word.

Ondanks die visuele en selfs dramatiese beperkings van die verhaal, is *Hidden Agenda* 'n spannende riller. Die regisseur, Ken Loach, hou 'n pittige dokumentêre realisme vol. (Loach is bekend vir sy omstrede werk. Vier van sy dokumentêre prente is in Engeland verbied.) Ter wille van 'n outentieke stemming het Loach verskeie nie-akteurs gekies om hulself te speel en van die karakters improviseer selfs van hul dialoog. Die innigheid en spontaneïteit van die prent gryp 'n mens dadelik aan. Daar is min aksie en tog slaag die regisseur daarin om jou deurgaans te boei. Dit wil gedoen word.

Nog 'n interessante besonderheid: Stewart Copeland, wat vir die klankbaan gesorg het, het die popgroep The Police gestig.

Is anybody there?

FILM: MR & MRS BRIDGE

With Paul Newman, Joanne Woodward, Blythe Danner, Robert Sean Leonard
Director: James Ivory

ANDREA VINASSA

IN *The Future of an Illusion: Film, Feminism and Psychoanalysis*, Constance Penley describes a bachelor machine as a "typically closed, self-sufficient system. Its common themes include frictionless, sometimes perpetual motion, an ideal time and the magical possibility of its reversal (the time machine is an exemplary bachelor machine), electrification, voyeurism and masturbatory eroticism, the dream of the mechanical reproduction of art, and artificial birth or reanimation."

"Bachelor machine" is the term Marcel Duchamp used to designate the lower part of his *Large Glass: The Bride Stripped Bare by her Bachelors*. Even and was borrowed by many artists, writers and scientists to represent the relation of the sexes to each other. Although evidently made of flesh and blood, the Mr Bridge of this film so aptly fits Penley's description of the bachelor machine that he may as well be fashioned from iron and steel. And his relationship to Mrs Bridge is that of bachelor to bride.

However, when Evan S Connell wrote two novels (ten years apart) charting the exquisite agony of a life of upper-middle-class conformity, he was not expounding some feminist theory or kabbalistic precept. The novels are thinly disguised accounts of his upbringing in Kansas City, a place he left as soon as he could to become a flying instructor in World War II. Connell writes from the heart about the gulf between man and woman. Set in a time when Freudian psycho-analysis still had revolution-

ary possibilities, Mr & Mrs Bridge portrays the American family as microcosm of a repressed society. The film unfolds in the twenty years before Betty Friedan, in *The Feminine Mystique* wrote: "For over fifteen years there was no word of this yearning in the millions of words written about women, for women, in all the columns, books and articles by experts telling women their role was to seek fulfillment as wives and mothers. Over and over women heard in voices of tradition and of Freudian sophistication that they could desire no greater destiny than to glory in their own femininity... They were taught to pity the neurotic, unfeminine, unhappy women who wanted to be poets or physicists or presidents."

The film is almost anachronistic - although one suspects not so alien to present-day Calvinistic, white South Africa - in an age when women at the pinnacle of their successful careers are also asking the silent question: "Is this all?" Connell evokes what Friedan called "The problem that has no name", the excruciating, unspoken loneliness of the healthy, beautiful, educated woman who has everything.

At first the problem of the dissatisfied housewife was blamed on too much education, the loss of femininity or the demands of domesticity. Friedan wrote: "It is easy to see the concrete details that trap the suburban housewife, the continual demands on her time. But the chains that bind her in her trap are chains made up of mistaken ideas and misinterpreted facts, of incomplete truths and unreal choices. They are not easily seen and not easily shaken off."

Mrs Bridge is one of those rarified creatures whose position of privilege as the wife of an affluent Kansas City lawyer affords her no

identity except as a decorative wife and mother. Like all her perfumed peers she waits all day for her husband to come home at night to make her feel alive. The end of the film, in which she is trapped in her shining Lincoln, is a striking metaphor for her predicament. "Is anybody there?" comes her pathetic call. Although Mr Bridge eventually frees her from imprisonment behind the polished windshield, we all know there really is nobody out there. Visually director James Ivory translates the chains that bind Mrs Bridge in mirrors and shiny glass surfaces: her dressing table mirror, the mirrors in the Paris hotel, her kitchen cupboards are con-

all cost. Neither did Connell attempt to psycho-analyse his characters (his mother and father presumably). But his succinct observations of the minutiae of their material existence throw light on the oppressive nature of bourgeois civilisation.

Significantly, the symptoms of the twin maladies - those of socio-economic and psychosexual repression - afflicting the class which most benefits from the capitalistic order, are articulated in the behaviour of the women. It is the sheltered wives of the men who are fulfilled in their careers who are most desperate. Though they are the ones who seem more fragile and in need of nurturing, it

veyors of the illusion of substance. Mrs Bridge's life appears to have substance, but has none. She exudes a madonna-like mystique which Mr Bridge is content merely to observe as a reflection of reality and one with which he refuses to engage.

In filming the two Bridge biographies, expertly woven together by screenwriter Ruth Prawer Jhabvala, Ivory understands the importance of appearances. Mr and Mrs Bridge were required by the laws of propriety to preserve the appearance of contentment at

is they who display the courage to defy the rules of proper society. Psychologist Wilhelm Reich gives reasons for the oppression of women within the familial system: "In the pre-capitalistic phase of home industry and in early industrial capitalism, the family had immediate roots in the familial economy... With the development of the means of production and the collectivization of the work process, however, there occurred a change in the function of the family. Its immediate economic basis became less significant to

the extent to which the woman was included in the productive process; its place was taken by the political function which the family now began to assume. Its cardinal function, that for which it is mostly supported and defended by conservative science and law, is that of serving as a factory for authoritarian ideologies and conservative (mental) structures."

Mrs Bridge's feelings of inadequacy are voiced in her constant need for affirmation from the male members of her family (her husband and son). Her exclusion from meaningful pursuits beyond procreation result in a profound dependency. Her occasional outbursts of emotion indicate an unfulfilled desire to overthrow the stifling system.

Mrs Bridge takes the first steps towards investigating her own inner life, but does not have the courage to defy her husband's wishes. He has only scorn for psycho-analysis, in fact, for her search for enlightenment. Mrs Bridge's best friend commits the ultimate impropriety, metes out the ultimate insult, by committing suicide.

Connell's own view of the benefits of psycho-analysis are ambivalent and the co-option of the discipline as a tool of repression is embodied in the character of the analyst, a pompous social climber. The figure of the benign patriarch - and a member of the institutionalised judiciary - represents in Marx's socio-economic terms, the lasting symbol of the traditional values of bourgeois society. His wife's inexplicable (to him) interest in possible pathways to emancipation presents him with a terrible threat. He is so repressed that he is not even aware of his repression. Without knowing it, he suffers more than his wife does because he is incapable of acknowledging his emotions and he is more dehumanised than she. Ivory and Jhabvala comprise Connell's bleak vision of the future of his characters - obviously a Freudian exorcism for the author. He kills Mr Bridge off at his dictaphone, while Mrs Bridge is left to freeze in the snow. In the film he comes home with a bunch of roses to rescue her from an icy grave.

Though the story is restricted to the private spaces inhabited by the Bridges and their children, a wealth of context is made evident. But the story is afforded its universality and validity in the intimate bedroom scenes which serve eloquently to emphasize their mutual alienation - "the affectionate gulf," as *Sight and Sound* critic Philip Strick puts it.

Not unlike *Avalon*, Barry Levinson's dark musings on the death of the family, Mr & Mrs Bridge is an essay in nostalgia. Only Ivory frequently gives in to sentimentality in the face of life's brutalities. But *Mr & Mrs Bridge* is a far cry from the schmaltz dished out in *Driving Miss Daisy*.

Most critics will not be able to resist the temptation to speculate whether the story of Mr and Mrs Bridge is indeed the story of Mr and Mrs Newman. This is neither here nor there: that Paul Newman and Joanne Woodward give utterly convincing performances is what matters. Mr Bridge's complete insensitivity to his wife's needs, condescension followed by affection, is perfectly expressed, as is Mrs Bridge's charmingly camouflaged despair. [VVI]

NU METRO THEATRES

NOW SHOWING: 7-13 JUNE
BOOK AT COMPUTICKET

NU METRO 1-6 HYDE PARK 447-3091	NU METRO 1-6 BEDFORDVIEW 616-6828
FILOFAX James Belushi, Charles Grodin (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	PERFECT WEAPON Jeff Speakman, Mako (2-10) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NUNS ON THE RUN Eric Idle, Robbie Coltrane (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	WAITING FOR THE LIGHT Shirley Maclaine, Teri Garr (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
ONCE AROUND Richard Dreyfuss, Holly Hunter (2-14) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	PACIFIC HEIGHTS Michael Keaton, Melanie Griffith (2-12) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
WHITE PALACE James Spader, Susan Sarandon (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	ONCE AROUND Richard Dreyfuss, Holly Hunter (2-14) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
WAITING FOR THE LIGHT Shirley Maclaine, Teri Garr (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	WHITE PALACE James Spader, Susan Sarandon (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
THE SILENCE OF THE LAMBS Jodie Foster, Anthony Hopkins (2-18) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	WELCOME HOME ROXY CARMICHAEL Winona Ryder, Jeff Daniels (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NU METRO CITY 1-8 (Formerly Star City) Cnr. CLAIM/PLEIN ST. 337-3033/23/5871 Parking at Jack Mincer	NU METRO 1-7 HILLBROW 725-1095
PERFECT WEAPON Jeff Speakman, Mako (2-10) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	NUNS ON THE RUN Eric Idle, Robbie Coltrane (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
WELCOME HOME ROXY CARMICHAEL Winona Ryder, Jeff Daniels (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	WHITE PALACE James Spader, Susan Sarandon (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
FLIGHT OF THE INTRUDER Danny Glover, Brad Johnson (2-12) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	ONCE AROUND Richard Dreyfuss, Holly Hunter (2-14) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
KINDERGARTEN COP Arnold Schwarzenegger (PG 2-8) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	WAITING FOR THE LIGHT Shirley Maclaine, Teri Garr (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
WILD ORCHID Mickey Rourke, Jacqueline Bisset (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	FLIGHT OF THE INTRUDER Danny Glover, Brad Johnson (2-12) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
HENRY AND JUNE Fred Ward, Uma Thurman (2-21) DAILY: 10.00, 2.15, 5.15, 8.00, 10.30	WELCOME HOME ROXY CARMICHAEL Winona Ryder, Jeff Daniels (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
DARK ANGEL Dolph Lundgren, Brian Benben (2-16) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	NU METRO RANDBURG 787-0340
ONCE AROUND Richard Dreyfuss, Holly Hunter (2-14) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	WAITING FOR THE LIGHT Shirley Maclaine, Teri Garr (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NU METRO 1-2 BALFOUR PARK 887-8548	GOING PLACES Gerard Depardieu (2-19) MON-THURS: 12.30, 2.30, 5.45, 8.00 FRI-SAT: 12.00, 2.15, 5.30, 7.45, 10.00
NUNS ON THE RUN Eric Idle, Robbie Coltrane (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	NU WORLD CENTRE 1-8 494-3001 BARAGWANATH ROAD ALL ADMISSIONS R4.00
CLASS ACTION Gene Hackman (2-10 PG) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	PLEASE NOTE NEW SCREENING TIMES MON-THURS: 2.30, 5.15, 7.45 FRI-SAT: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NU METRO 1-2 ALBERTON 907-2362	FLIGHT OF THE INTRUDER Danny Glover, Brad Johnson (2-12)
PERFECT WEAPON Jeff Speakman, Mako (2-10) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	KINDERGARTEN COP Arnold Schwarzenegger (PG 2-8)
NUNS ON THE RUN Eric Idle, Robbie Coltrane (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	RUNNING ON EMPTY Judd Hirsch, River Phoenix (2-14)
LEBA KLERKSDORP (018) 24564	CHILD'S PLAY Chris Sarandon, Catherine Hicks (2-18)
ONCE AROUND Richard Dreyfuss, Holly Hunter (2-14) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	COUPE DE VILLE Patrick Dempsey, Alan Arkin (2-14)
COUPE DE VILLE Patrick Dempsey, Alan Arkin (2-14) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	LAST EXIT TO BROOKLYN Stephen Lang, Jennifer Jason Leigh (2-19)
VAAL VEREENIGING (016) 21-1339	MISSISSIPPI BURNING Gene Hackman (2-19)
NUNS ON THE RUN Eric Idle, Robbie Coltrane (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	LOCK-UP Sylvester Stallone (2-18)
LAST EXIT TO BROOKLYN Stephen Lang, Jennifer Jason Leigh (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	MEGACITY NU METRO MMABATHO (0140) 2-3553
MIDRAND CONSTANTIA (011) 805-4266	KINDERGARTEN COP Arnold Schwarzenegger (PG 2-8)
THE RUSSIA HOUSE Sean Connery, Michelle Pfeiffer (2-16) MON-FRI: 7.00, 9.00, SAT: 5.00, 7.00, 9.00	FIRE BIRDS Nicholas Cage, Thomas Lee Jones (A)
GREEN CARD Gerard Depardieu, Andie MacDowell (A) MON-FRI: 7.00, 9.00, SAT: 5.00, 7.00, 9.00	GREEN CARD Gerard Depardieu, Andie MacDowell (A)
NU METRO 1-2 CINE MMABATHO SUN HOTEL (0140) 2-1144 EXT. 2830	FLIGHT OF THE INTRUDER Danny Glover, Brad Johnson (2-12)
NOW SHOWING: Glen Close, Jeremy Irons	REVERSAL OF FORTUNE (2-13)

OM 'N ADVERTENSIE IN HIERDIE KOLOMME TE PLAAS, BEL VIR PEPPY OF CATHY (011) 836-2151, FAKS (011) 838-5901, OF SKRYF AAN KLEINADVERTENSIES, POSBUS 177, NEWTOWN 2113. DIE SPERTYD VIR KLEINADVERTENSIES IS 5 NM OP DIE DINSDAG VOOR PUBLIKASIE.

TARIEF: R15 VIR 25 WOORDE OF 'N GEDEELTE DAARVAN

NU METRO THEATRES PRETORIA

NOW SHOWING 7-13 JUNE
BOOK AT COMPUTICKET

NU METRO OSCAR
Jeppe Street, Sunnyside 341-7682

Waiting For The Light
A Heart-warming Comedy (A)
Shirley Maclaine, Teri Garr
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO SUNNYSIDE
Esselen Street 44-9867

PERFECT WEAPON
Action (2-10)
Jeff Speakman, Mako
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO VILLAGE 1-2
Sunnyside 44-6096

White Palace
A Sexy Comedy Drama (2-18)
James Spader, Susan Sarandon
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

THE STICK
Action (2-19)
Greg Kinnear, Sean Taylor
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO 1-7
Menlyn Park 47-4568

NUNS ON THE RUN
Comedy (A)
Eric Idle, Robbie Coltrane
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

PERFECT WEAPON
Action (2-10)
Jeff Speakman, Mako
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Green Card
Award-Winning Romantic Comedy (A)
Gerard Depardieu, Andie MacDowell
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

Sibling Rivalry
Comedy (2-14)
Kirstie Alley, Carrie Fisher
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Once Around
Comedy Drama (2-14)
Richard Dreyfuss, Holly Hunter
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Waiting For The Light
A Heart-warming Comedy (A)
Shirley Maclaine, Teri Garr
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Filofax
Comedy (A)
James Belushi, Charles Grodin
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

MIDRAND CONSTANTIA (011) 805-4266

THE RUSSIA HOUSE
A Romantic Spy Thriller (2-16)
Sean Connery, Michelle Pfeiffer
MON-FRI: 7.00, 9.00, SAT: 5.00, 7.00, 9.00

Green Card
Award-Winning Romantic Comedy (A)
Gerard Depardieu, Andie MacDowell
MON-FRI: 7.00, 9.00, SAT: 5.00, 7.00, 9.00

NU METRO NELSPRUIT 1-3
The Promenade (01311) 25767

PACIFIC HEIGHTS
A Suspense Thriller (2-12)
Michael Keaton, Melanie Griffith
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Flight of the Intruder
High Flying Action (2-12)
Danny Glover, Brad Johnson
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Impulse
Suspense Thriller (2-18)
Theresa Russell, Jeff Fahey
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

ONAFHANKLIKE ROLPRENTTEATERS

JOHANNESBURG

MINI CINE - PRETORIASTRAAT 49, HILLBROW. (011) 642-8915:
VANDAG TOT SONDAG: THE LORD OF THE RINGS
MAANDAG: CRIMES OF THE HEART
DINSdag TOT SATERDAG: THE UNBEARABLE LIGHTNESS OF BENG
VERTONINGS OM 3NM, 6NM EN 9NM.
SEVEN ARTS: GRANTLAAN, NORWOOD. (011) 483-1680: GOING PLACES
VERTONINGS OM 12NM, 2NM, 6NM EN 8NM. VRYDAE EN SATERDAE OM 12NM, 2NM, 4NM, 6NM, 8NM EN 10NM.
CINE CORLETT: BRAMLEY, (011) 786-0324.
CINE 1: STANNO TUTTI BENE
CINE 2: WILD ORCHID
MAANDAE TOT VRYDAE: 8NM
SATERDAE: 2.30NM, 6NM EN 9NM.

KAAPSTAD

LABIA - ORANJESTRAAT 68. (021) 245-927
'N KEUR VAN ROLPRENTE - ONDER MEER LAST EXIT TO BROOKLYN, GOODFELAS, VENETIAN WOMAN EN HEART OF THE STAG. BEL GERUS, HULLE IS VRIENDELIKE MENSE.

NU METRO THEATRES

NOW SHOWING: 7-13 JUNE
BOOK AT COMPUTICKET
(EXCEPT MITCHELL'S PLAIN)

NU METRO CLAREMONT 1-6
THE ATRIUM 683-1123

NU METRO STUTTAFORDS 1-3
TOWN SQUARE 26-1818

NUNS ON THE RUN
Eric Idle, Robbie Coltrane (A)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

PERFECT WEAPON
Jeff Speakman, Mako (2-10)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

FIRE BIRDS
Nicholas Cage, Tommie Lee Jones (A)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

THE BONFIRE OF THE VANITIES
Bruce Willis, Melanie Griffith (2-18)
DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

FILOFAX
James Belushi, Charles Grodin (A)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

WHITE PALACE
James Spader, Susan Sarandon (2-18)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO SEA POINT 1-4
MAIN ROAD 434-7951

NUNS ON THE RUN
Eric Idle, Robbie Coltrane (A)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

FILOFAX
James Belushi, Charles Grodin (A)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

THE DOORS
Val Kilmer, Meg Ryan (2-19)
DAILY: 10.00, 2.15, 5.30, 8.30

ONCE AROUND
Richard Dreyfuss, Holly Hunter (2-14)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO OSCAR
ADDERLEY STREET 45-2585

GREEN CARD
Gerard Depardieu, Andie MacDowell (A)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO RONDEBOSCH
MAIN ROAD 685-4569

WARM SUMMER RAIN
Kelly Lynch, Barry Tubb (2-18)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO 1-2
MITCHELL'S PLAIN 32-2040

GHOST
Patrick Swayze, Demi Moore (2-14)
PLUS

PERFECT WEAPON
Jeff Speakman, Mako (2-10)
MON-FRI: 9.30, 2.00, 7.30, SAT: 11.00, 3.30, 8.00

SLEEPING WITH THE ENEMY
Julia Roberts, Patrick Bergin (2-18)
PLUS

CLASS ACTION
Gene Hackman (2-10 PG)
MON-FRI: 9.30, 2.00, 7.30, SAT: 11.00, 3.30, 8.00

NU METRO 1-6
TOWN SQUARE 82-2404

NUNS ON THE RUN
Eric Idle, Robbie Coltrane (A)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

PERFECT WEAPON
Jeff Speakman, Mako (2-10)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

WHITE PALACE
James Spader, Susan Sarandon (2-18)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO BRACKENFELL 1-4
CHECKERS CENTRE 981-8100

PERFECT WEAPON
Jeff Speakman, Mako (2-10)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NUNS ON THE RUN
Eric Idle, Robbie Coltrane (A)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

FIRE BIRDS
Nicholas Cage, Tommie Lee Jones (A)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

WHITE PALACE
James Spader, Susan Sarandon (2-18)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO 1-7 NT CITY
STARNET 1-7 NT CITY
GOODWOOD 595-1820

PERFECT WEAPON
Jeff Speakman, Mako (2-10)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

WHITE PALACE
James Spader, Susan Sarandon (2-18)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NUNS ON THE RUN
Eric Idle, Robbie Coltrane (A)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

KINDERGARTEN COP
Arnold Schwarzenegger (PG 2-8)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

HENRY AND JUNE
Fred Ward, Uma Thurman (2-21)
DAILY: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30

FIRE BIRDS
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

CLASS ACTION
Gene Hackman (2-10 PG)
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

DANCES WITH WOLVES
Kevin Costner (2-12)
DAILY: 10.00, 1.30, 5.00, 8.30

DIENSTE

Proeflees, Vertaling, Redigering - Skakel (012) 343-9370 (nature)

CITY COLLEGE
7th Floor Charleston House, 161 Commissioner Street (between Delters and Von Wielligh Street.)
Johannesburg 2001

- Computer courses
- Secretarial courses
- English
- Enrolments accepted throughout the year
- Accommodation available
- Free job placement advice given

ENROL NOW
TEL: (011) 29-4116/7
The future is yours through education

DRESSMAKING & DESIGN
BE QUALIFIED TO START YOUR OWN BUSINESS
ENQUIRIES
CITY DRESSMAKING & DESIGN SCHOOL
7th Floor Charleston House
161 Commissioner Street (between Von Wielligh and Delters Street)
Johannesburg 2001.
Tel (011) 29-4116/7

TIK- EN VERTAALWERK
Bel Louise by (012) 46-6577

DIENSPLIG ADVIESDIENS
Vir gratis en onafhanklike advies op enige navrae oor diensplig, skakel:
Durban - (031) 301-5663 Richard (w)
Pietermaritzburg - (0331) 944079 Mark (h)
Kaapstad - (021) 689-1194 (5:30nm tot 7:30nm)
Grahamstad - (0461) 26067 Rudi (h) of gaan na die Metodistekerk, Pritchardstraat 79 op Dinsdae vanaf 4:30nm tot 7:00nm

POWA (People Opposing Women Abuse) is 'n ondersteuning- en inligtingsdiens vir mishandelde en verkragte vroue. Ons bied ook werkwinkels en opleidingsprogramme aan oor geweld teen

GEBOURE

THE 40 WATT CLUB
Africa's first Cyberpunk club, the 40 Watt Club (cnr Twist & De Villiers), open every Wed, Fri, Sat night. Doors open at approximately 10pm. PS: The club is also available on Sun, Mon, Tues for New Music bands who need a venue for jamming - contact Simon for details.

MARK

PHAMBILI BOOKS:
Huge selection of Academic Titles
22 Plein Street
Tel: (011) 29-4944
WANTED: Second-hand, Left Wing Books in good condition. Phambili is buying
Open:
Mon-Fri 9h00-17h30
Saturday 9h00-13h00
Sundays 13h00-17h00

STET STET STET
Steek in die wiele by Bloedrivier! Stet (6:4) het 'n (hele) rukkie gelede verskyn. Stuur 'n tjeek of posorder van R6 aan: Stet, Posbus 39400, Bramley 2081

Kashgar
Handgeweepte dummies (gestrepte katoensakke) en silwer juwelersware van Nepal, Indië en Thailand te koop. Winkel 68, The Firs, Rosabank. Tel: (011) 880-3566

Catch the EXCITEMENT
Catch the ADVENTURE
Bruce Willis in HUDSON HAWK
OPENS
FRIDAY
JUNE 14th

ADVANCED BOOKING AT COMPUTICKET - TEL: 21-4715

KINE ENTERTAINMENT CENTRE 331-3841/2/3

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE HOT SPOT (2-19)
N'EROTIESE RILLER MET DON JOHNSON.

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

A PERFECT WEAPON (2-10)
N'AKSIE-BELAANDE RILLER MET JEFF SPEAKMAN

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

STATE OF GRACE (2-18)

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

ROBIN HOOD (A)

NUNS ON THE RUN (A)

CLASS ACTION (VV2-10)

THE BEST OF THE MARTIAL ARTS FILMS (A)

WHITE PALACE (2-18)

THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)

SLEEPING WITH THE ENEMY (2-18)

VOLGENDE AANBIEDINGS
14 Jun - HUDSON HAWK (2-16)
ONDERDAK PARKERING BESKIKBAAR BY VOORSTAP INGAANG NA KINE CENTRE NA 4 NM MAAN-VRY, SAT, HELE DAG

SANDTON CITY 1-9 783-4430/1

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE HOT SPOT (2-19)
N'EROTIESE RILLER MET DON JOHNSON.

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

ROBIN HOOD (A)

Son 9 Jun: BURGEMEESTER SE LIEFDADIGHEIDSVERTONING
TEENAGER MUTANT NINJA TURTLES 2 (A)

FILOFAX (A)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

NUNS ON THE RUN (A)

STATE OF GRACE (2-18)

THE DOORS (2-19)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

CLASS ACTION (VV2-10)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)

Sat 8 Jun: 10.00 & 12.15
DUCKTALES - THE MOVIE (A)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

MERMAIDS (2-14)

Daaglik: 12.15, 3.00, 10.00 nm

JACOB'S LADDER (2-18)

VOLGENDE AANBIEDINGS
14 Jun - HUDSON HAWK (2-16)
14 Jun - WINTER PEOPLE (2-14)

GOLDEN WALK 1-4 GERMISTON 825-8326

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

A PERFECT WEAPON (2-10)
N'AKSIE-BELAANDE RILLER MET JEFF SPEAKMAN

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

ROBIN HOOD (A)

DIE AVONTUUR, DIE ROMANSE, DIE LEGENDE!
MET PATRICK BERGEN!

THE DOORS (2-19)

Sat 8 Jun: 10.00 & 12.15
KINDERGARTEN COP (VV2-8)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

JACOB'S LADDER (2-18)

VOLGENDE AANBIEDINGS
14 Jun - HUDSON HAWK (2-16)
14 Jun - MIAMI BLUES (2-19)

WESTGATE 1-6 764-2530

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE HOT SPOT (2-19)
N'EROTIESE RILLER MET DON JOHNSON.

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

ROBIN HOOD (A)

DIE AVONTUUR, DIE ROMANSE, DIE LEGENDE!
MET PATRICK BERGEN!

FILOFAX (A)

NUNS ON THE RUN (A)

THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE DOORS (2-19)

VOLGENDE AANBIEDINGS
14 Jun - HUDSON HAWK (2-16)

STERLAND 1-13 341-7568/9

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE HOT SPOT (2-19)
N'EROTIESE RILLER MET DON JOHNSON.

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

FILOFAX (A)

ROBIN HOOD (A)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

STATE OF GRACE (2-18)

Sat 8 Jun: 10.00, 12.15, 2.30 nm
THE LITTLE MERMAID (A)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE DOORS (2-19)

Sat 8 Jun: 10.00, 12.15, 2.30 nm
THE FOX & THE HOUND (A)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

JACOB'S LADDER (2-18)

SIBLING RIVALRY (2-14)

GREEN CARD (A)

MISERY (2-16)

Sat 8 Jun: 10.00, 12.15, 2.30 nm
ALL DOGS GO TO HEAVEN (A)

THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)

SLEEPING WITH THE ENEMY (2-18)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

HENRY & JUNE (2-21)

ID moet getoon word by die teater
Sat 8 Jun: 10.00, 12.15, 2.30 nm
LOOK WHO'S TALKING TOO (A)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00 nm

DANCES WITH WOLVES (2-12)

CINE CARLTON 1-5 331-2332

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.00 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

FILOFAX (A)

N'LAGWENKEND KOMEDE!

JACOB'S LADDER (2-18)

Sat 8 Jun: 10.00, 12.15, 2.30 nm
KINDERGARTEN COP (VV2-8)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE DOORS (2-19)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

HENRY & JUNE (2-21)

ID moet getoon word by die teater

DANCES WITH WOLVES (2-12)

Daaglik: 10.00, 1.30, 5.30, 8.30 nm

VOLGENDE AANBIEDINGS
14 Jun - MIAMI BLUES (2-19)
14 Jun - WINTER PEOPLE (2-14)

ONDERDAK PARKERING BESKIKBAAR

CRESTA RANDBURG 476-3802

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm

FILOFAX (A)

ROBIN HOOD (A)

NUNS ON THE RUN (A)

CLASS ACTION (VV2-10)

Daaglik: 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE DOORS (2-19)

KINE RANDBURG 1 & 2 787-5446

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

NUNS ON THE RUN (A)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

HENRY & JUNE (2-21)

ID moet getoon word by die teater

ONDERDAK PARKERING BESKIKBAAR

EASTGATE 1-6 622-3617/8

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.15 nm

ROBIN HOOD (A)

DIE AVONTUUR, DIE ROMANSE, DIE LEGENDE!
MET PATRICK BERGEN!

FILOFAX (A)

N'LAGWENKEND KOMEDE MET JAMES BELUSHI EN CHARLES GRODIN!

NUNS ON THE RUN (A)

N'PRET-BELAANDE LAGWENKEND KOMEDE!

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE DOORS (2-19)

VOLGENDE AANBIEDINGS
14 Jun - HUDSON HAWK (2-16)
14 Jun - WINTER PEOPLE (2-14)

KINE FLORA 1 & 2 472-1658

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)

N' SPANNINGVOLLE RILLER MET JOEIE FOSTER EN ANTHONY HOPKINS!

Daaglik: 10.00, 1.30, 5.30, 8.30 nm

DANCES WITH WOLVES (2-12)

FINALE DAE!

VOLGENDE AANBIEDING
14 Jun - MIAMI BLUES (2-19)

VEILIGE PARKERING BESKIKBAAR TOT NA LAAT VERTONINGS

SUNNYPARK 1-3 44-4069

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

MR & MRS BRIDGE (A)

NUNS ON THE RUN (A)

Daaglik: 10.00, 2.30, 7.45 nm

MERMAIDS (2-14)

CLASS ACTION (VV2-10)

KINE HILLBROW 1-3 725-3134/725-2067

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE HOT SPOT (2-19)
N'EROTIESE RILLER MET DON JOHNSON.

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

ROBIN HOOD (A)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

STATE OF GRACE (2-18)

VOLGENDE AANBIEDINGS
14 Jun - HUDSON HAWK (2-16)

NORTHCLIFF 1 & 2 782-6816

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

FILOFAX (A)

N'LAGWENKEND KOMEDE!

WILT (2-18)

THE MALL ROSEBANK 880-2886/7

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 nm

MR & MRS BRIDGE (A)

HENRY & JUNE (2-21)

ID moet getoon word by die teater

HIDDEN AGENDA (2-19)

VAAL (A)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)

VAAL (A)

CONSTANTIA BENONI 422-3305

Maan-Don: 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

NUNS ON THE RUN (A)

N'PRET-BELAANDE LAGWENKEND KOMEDE!
MET ERIC IDLE & ROBBIE COLTRANE!

VOLGENDE AANBIEDING
14 Jun - HUDSON HAWK (2-16)

PALM SPRINGS 1 & 2 56-3223

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

ROBIN HOOD (A)

DIE AVONTUUR, DIE ROMANSE, DIE LEGENDE!

FILOFAX (A)

N'LAGWENKEND KOMEDE MET JAMES BELUSHI EN CHARLES GRODIN!

VOLGENDE AANBIEDING
14 Jun - WINTER PEOPLE (2-14)

KINE KRUGERSDORP 665-5330

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

WHITE PALACE (2-18)

Sat 8 Jun: 10.00 nm
ALL DOGS GO TO HEAVEN (A)

CLASS ACTION (VV2-10)

21 Jun - EDWARD SCISSORHANDS (VV2-10)

VOLGENDE AANBIEDING
14 Jun - HUDSON HAWK (2-16)
14 Jun - MIAMI BLUES (2-19)

VERWOERBURGSTAD 663-2034

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 7.45, 10.30 nm

HENRY & JUNE (2-21)

ID moet getoon word by die teater

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

ROBIN HOOD (A)

FILOFAX (A)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30 nm

THE BEST OF MARTIAL ARTS FILMS (A)

Daaglik: 5.30, 8.00 nm

DANCES WITH WOLVES (2-12)

Sat 8 Jun: 10.00, 12.15, 2.30 nm
KINDERGARTEN COP (VV2-8)

SUID

SOUTHGATE MALL 1-7 942-2036/7

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE HOT SPOT (2-19)
N'EROTIESE RILLER MET DON JOHNSON.

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

ROBIN HOOD (A)

FILOFAX (A)

NUNS ON THE RUN (A)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

STATE OF GRACE (2-18)

DUCKTALES - THE MOVIE (A)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

CLASS ACTION (VV2-10)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30 nm

MERMAIDS (2-14)

THE DOORS (2-19)

VOLGENDE AANBIEDINGS
14 Jun - HUDSON HAWK (2-16)
14 Jun - WINTER PEOPLE (2-14)

THE MALL ROSEBANK 880-2886/7

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 nm

MR & MRS BRIDGE (A)

HENRY & JUNE (2-21)

ID moet getoon word by die teater

HIDDEN AGENDA (2-19)

HANDMAID'S TALE (2-19)

ID moet getoon word by die teater

THE FIELD (VV2-10)

Daaglik: 10.00, 1.30, 5.30, 8.30 nm

DANCES WITH WOLVES (2-12)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm

LAMBARENE (VV2-10)

AVALON (A)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm

IMPROMPTU (2-19)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30 nm

ATTENTION BANDITS (A)

Daaglik: 5.15, 8.00, 10.30 nm

CYRANO DE BERGERAC (A)

CONSTANTIA ROSEBANK 788-4300

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm

WILT (2-18)

GREEN CARD (A)

POTCH

KINE POTCHEFSTROOM 930378

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.15, 7.30, 9.45 nm

ROBIN HOOD (A)

DIE AVONTUUR, DIE ROMANSE, DIE LEGENDE!
MET PATRICK BERGEN!

THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)

MERMAIDS (2-14)

CLASS ACTION (VV2-10)

KINDERGARTEN COP (VV2-8)

VOLGENDE AANBIEDINGS
14 Jun - HUDSON HAWK (2-16)
14 Jun - WINTER PEOPLE (2-14)

VAAL (A)

RIVERSQUARE VEREENIGING 016-46928

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

ROBIN HOOD (A)

DIE AVONTUUR, DIE ROMANSE, DIE LEGENDE!

FILOFAX (A)

VOLGENDE AANBIEDINGS
14 Jun - HUDSON HAWK (2-16)
14 Jun - MIAMI BLUES (2-19)

KINE VANDERBIJLPARK 016-330072

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm

THE HOT SPOT (2-19)

Sat 8 Jun: 10.00 & 12.15
THE NEW ADVENTURES OF PIPPI LONGSTOCKING (A)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm

SIBLING RIVALRY (2-14)

VOLGENDE AANBIEDING
21 Jun - EDWARD SCISSORHANDS (VV2-10)

ICE-RINK 44-5253

PUBLIEKE SKAATS
Maan-Sat: 10 vm, 2 nm, 7 nm

Sun City Teaters 016651-2174

WORD TANS VERTOON:
OOP 7 DAE PER WEEK

CINE 3

2 SPLINTERNUWE VOLWASSE ROLPRENTE:
MELODY OF PASSION (Volwasse)
VISTA VALLEY P.T.A. (Volwasse)

WITWATERSRAND INRYE 7 JUNIE - 13 JUNIE

TOP STAR 493-8877	(STAD)	VELSKOEN 793-2612	(RANDBURG)	ATLAS 873-1017	(BRENTWOOD PARK)
SCHWARZENEGGER! KINDERGARTEN COP (VV2-8) ROCKY 5 (2-10) Vry 14: THE SILENCE OF THE LAMBS/NARROW MARGIN		DIE AVONTUUR, DIE ROMANSE, DIE LEGENDE! MET PATRICK BERGEN! ROBIN HOOD (A) LOOK WHO'S TALKING TOO (A) Vry 14: THE SILENCE OF THE LAMBS/NARROW MARGIN		KEVIN COSTNER SE... THE RUTANGA TAPES (A) Vry 14: ROBIN HOOD, LOOK WHO'S TALKING TOO	
SPEEDYS (SOUTH HILLS) 613-4129	5-STAR 794-1385	(HONEYDEW)	KEMPTON PARK 976-4905		
KATHY BATES IN DIE SPANNINGVOLLE DRAMA VAN STEPHEN KING! MISERY (2-16) A NIGHTMARE ON ELM STREET 4 Vry 14: BONFIRE OF THE VANITIES/GOODFELLAS		MELANIE GRIFFITHS, TOM HANKS EN BRUCE WILLIS! THE BONFIRE OF THE VANITIES (2-16) PRESUMED INNOCENT (2-18) Vry 14: THE RUSSIA HOUSE/GHOST		JAMES SPADER & SUSAN SARANDON IN DIE ROMANTIESE DRAMA! WHITE PALACE (2-16) DARKMAN (2-16) Vry 14: BEST OF THE MARTIAL ARTS FILMS/MISERY	
GERMISTON 802-1807	VEREENIGING (018) 630211	STERLIG (ROODEPOORT) 784-2468	BRAKPAN 915-3907		
JAMES SPADER & SUSAN SARANDON IN DIE ROMANTIESE DRAMA! WHITE PALACE (2-16) THE RUSSIA HOUSE (2-16) Vry 14: MISERY, A NIGHTMARE ON ELM STREET 4		WILLEM DAFOE EN DANNY GLOVER IN DIE AKSIE RILLER! FLIGHT OF THE INTRUDER (2-12) GHOST (2-14) Vry 14: DANCES WITH WOLVES/DAMNED RIVER		JAMES SPADER & SUSAN SARANDON! WHITE PALACE (2-16) DARKMAN (2-16) Vry 14: BEST OF THE MARTIAL ARTS FILMS/BLACK EAGLE	
PANORAMA (MONDEOR) 682-3411	MEIRINGSPARK (KLERKSDORP) (019) 91060	HILLFOX (FLORIDA) 678-1212	SPRINGBOK (SPRINGS) 613-4138		
N'ROMANTIESE KOMEDE! GREEN CARD (A) DICK TRACY (VV2-8) Vry 14: THE RUSSIA HOUSE/GHOST		WILLEM DAFOE EN DANNY GLOVER IN DIE AKSIE RILLER! FLIGHT OF THE INTRUDER (2-12) GHOST (2-14) Vry 14: MISERY, A NIGHTMARE ON ELM STREET 4		JAMES SPADER & SUSAN SARANDON! WHITE PALACE (2-16) DARKMAN (2-16) Vry 14: BEST OF THE MARTIAL ARTS FILMS/BLACK EAGLE	
STADIUM (MALVERN) 615-1131	KINANDER (EVANDER) 24117	KRUGERSDORP 953-1959	NIGEL 739-6816		
SUPER AKSIE-BELAANDE DUBBEL! THE BEST OF THE MARTIAL ARTS FILMS (A) BLACK EAGLE (A) Vry 14: WHITE PALACE/THE RUSSIA HOUSE		WILLEM DAFOE EN DANNY GLOVER IN DIE AKSIE RILLER! FLIGHT OF THE INTRUDER (2-12) GHOST (2-14) Vry 14: MISERY, A NIGHTMARE ON ELM STREET 4		KATHY BATES IN DIE SPANNINGVOLLE DRAMA! MISERY (2-16) A NIGHTMARE ON ELM STREET 4 (2-16) Vry 14: DANCES WITH WOLVES/BLACK EAGLE	
		KATHY BATES IN DIE SPANNINGVOLLE DRAMA! MISERY (2-16) A NIGHTMARE ON ELM STREET 4 (2-16) Vry 14: DANCES WITH WOLVES/BLACK EAGLE		KATHY BATES IN DIE SPANNINGVOLLE DRAMA VAN STEPHEN KING! MISERY (2-16) A NIGHTMARE ON ELM STREET 4 (2-16) Vry 14: DANCES WITH WOLVES/BLACK EAGLE	

Altyd beter op die groot skerm!

Golden Acre
CITY, TEL: 25-2720
DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
* PATRICK BERGEN *

Constantia Rosebank
MAIN ROAD, TEL: 686-6649
DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.15 pm
* RICHARD HARRIS *

THE FIELD
MEMORABLE AWARD WINNING DRAMA (PG-13)
DAILY: 10.00 am, 2.15, 5.00, 7.45, 10.15 pm
* JODIE FOSTER & ANTHONY HOPKINS *

HENRY AND JUNE (2-21)
Cockney low budget hit!
DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.00 pm
* BARBARA HENDRIX in
* JAMES BELUSHI & CHARLES IRODIN *

LA BOHEME
AN UNFORGETTABLE FILM-OPERA (AII)
DAILY: 12.00, 5.15, 10.30 pm
* Malcolm McDowell in Albert Schweitzer in
LAMBARENE (PG 2/10)

Monte Carlo
FORESHORE, TEL: 25-3052
DAILY: 10.00 am, 2.15, 5.00, 7.45, 10.15 pm
* SEAN PENN & GARY OLDFHAM
STATE OF GRACE
POWERFUL - COMPELLING DRAMA (2-18)
DAILY: 10.00 am, 1.30, 5.00 and 8.30 pm
* KEVIN COSTNER *

DANCES WITH WOLVES
Winner 7 Oscars including Best Picture (2-12)
* Val Kilmer as Jim Morrison

Protea Claremont
MAIN ROAD, TEL: 61-7979
DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
* GRIFF RHYS J

DIE MEDIA

MAX DU PREEZ

MET dié nuwe rubriek wil ek graag probeer om die debatte en menings in Suid-Afrika se koerante en elektroniese media aan te raak en daarop kommentaar te lewer. Van tyd tot tyd sal ek seker ook lus wees om te reageer op verwickelinge en tendensies in die media-wêreld. Kort-om, daar is geen formule of vorm nie en as ek die week niks het om te sê nie, belowe ek ek sal dit nie hier sê nie.

Laat ek wegspring met my goeie vriend Piet Muller se meningsartikel in Rapport laas Sondag onder die opskrif "Zoeloe-mag groei as politieke faktor", want ek dink hy dink namens baie ander witmense, veral Afrikaners. Dalk neem hy my kwalik, maar ek vermoed tog hy praat 'n bietjie van homself ook as hy verklaar: "In blanke kringe word soms gereken dat die Zoeloes die ideale vennote is om die nuwe Suid-Afrika mee binne te gaan." Dalk 'n skaduweetjie van Piet Retief-paranoia?

"Die Zoeloes is weer 'n faktor om mee rekening te hou in die Suid-Afrikaanse politiek," skryf Muller. Toe Nelson Mandela laasjaar vrygelaat is, het dit gelyk "asof die Zoeloes as politieke faktor verswelg gaan word deur 'n vloedgolf van ANC-simpatie". Dit het egter anders verloop, en dis deels die ANC self se skuld, sê Muller. "Die ANC wou die "Suid-Afrikaanse politiek kaap met 'n magsvertoon van swart politieke eenheid" en het toe "gewelddadig gebots met politieke teenstanders".

Ek het 'n vermoede Muller bedoel "Inkatha" wanneer hy sê "Zoeloes". Al die Zoeloes is tog nie lede van Inkatha nie. Muller sou tog nooit daaraan dink om te skryf oor die "Afrikaners se politieke mag" as hy bedoel die Konserwatiewe Party nie, en tog steun meer as die helfte van die Afrikaners waarskynlik die KP.

Dan sê Muller: "Die geweld wat toe al jare in Natal geduur

het, het 'n bloedige magstryd geword." En: "Pogings om vrede te bewerkstellig, is konsekwent gesystap deur die ANC, wat veral nie wou hê dat mnr Mandela in die openbaar dr Buthelezi se hand moet skud nie. Toe die twee leiers mekaar uiteindelik, 'n jaar ná mnr Mandela se vrylating, ontmoet, het die stryd lankal oorgespoel Transvaal toe."

Hier het Muller nie feite onder sy voete nie. Buthelezi het minstens eweveel "gesystap", en die vertraging van die Mandela-Buthelezi-ontmoeting draai om ander, komplekse kwessies.

Maar bowenal het die stryd nie "oorgespoel" Transvaal toe nie. Inkatha het dit oorgevat Transvaal toe. Gaan kyk maar na die kalender: die week toe die geweld in Natal begin afneem het en net 'n week nadat Buthelezi en van sy krygshere gewaarsku het dat die Natal-tipe geweld na die Rand kon uitbrei, het dit in Sebokeng losgebars.

'n Ent verder af sê Muller: "Hy (die ANC) het altyd voorgegee dat Inkatha 'n onbeduidende politieke groepie is wat skaars kan reken op die steun van 2 persent van alle swartes. Nou moes hy verduidelik hoe 'n 'klein' groepie dit regkry om soveel skade aan te rig."

Al gedink daaraan hoeveel "skade" 'n miniskule splintergroepie soos die AWB of Piet Skiet se vorige kamerade kon aanrig, Piet?

Eienaardig genoeg kom Muller self half agter die kap van die byl, maar so half of hy dit nie besef nie: "Die geweld het Inkatha heelwat meer politieke inspraak gegee as wat hy ooit rondom 'n onderhandelingsstafel kon beding."

Dis mos die punt. Hoekom kan ons nie die ding by sy naam begin noem nie? Nie 'n enkele opname het ooit vir Buthelezi en Inkatha meer as 'n paar persent steun gegee nie. En tog sien ons hom byna elke aand op TV, oorheers Inkatha die regering se vredesberaad, bestempel meeste koerante Buthelezi as een van die voorste nasionale leiers. Hoe kry hy dit reg anders as om te wys dat hy en sy magte duisende mense kan doodmaak as hulle nie dié soort behandeling kry nie? As Eugene TerreBlanche sy dreigemente uitvoer en ook duisende mense begin doodmaak, gaan ons hom ook soos 'n klein godjie behandel?

Genoeg van Piet en Inkatha. Twee van die mees uitgesproke liberales in Suid-Afrika, Ken Owen van die Sunday Times en Denis Beckett van die Sunday Star, het ook dié week weer eens die pen opgeneem oor hul gunsteling-onderwerp: liberales.

Beckett: "The righties, who in those days were about 98 percent of the white population, considered the liberals wets and sissies. The lefties saw liberalism as something half-baked, capitalism with Christmas presents."

Haai, Denis, dis mooi saamgevat. Ek weet nou nie of jy my as 'n leftie of 'n rightie gaan klassifiseer nie, maar dis wat

ek nog altyd van die liberals gedink het: wets, sissies, halfgebak, kapitaliste met Krismisprente.

Beckett skryf daar is nou skielik 'n oplewing in liberalisme in Suid-Afrika, with "amazing potential" nogal. Hy noem die nuwe liberals die Woken-Ups en sê hulle is anders as die ou liberals, die Slows, want "they're finished with the guilt load... That's ancient history by now," sê Beckett.

"A genuine Woken-Up gives an outright thumbs-down to the we-blacks-are-suffering philosophy, along with the legacy-of-apartheid-has-incapacitated-us and all the related whines and groans. Compared to where? Ethiopia, Liberia, the only two wholly never-apartheid countries on the continent? Ghana, Zambia, Uganda? Hah!"

Lyk my wat Denis eintlik vir ons wil sê, is dat FW de Klerk en sy hele kabinet nou Woken-Up liberals geword het. Eienaardig hoe die meeste Suid-Afrikaanse liberals nou so 'n stukkie reaksionêr in hulle het noudat Auntie Helen nie meer die enigste witte in die Parlement is wat namens die swartmense praat nie.

Eendag wil ek die hele ding van liberalisme alhier heel ontrafel. Want al het ek self so 'n skyt in Suid-Afrikaanse liberals, glo ek sterk in elkeen van die klassieke liberale waardes: respek vir die individu, basiese menseregte en verdraagsaamheid.

So gepraat van Auntie Helen. Ken Owen skryf in sy Sondagrubriek: "In retrospect, the Progressive Party was never so great as when Helen Suzman, standing alone in Parliament, was the voice of liberal conscience. She had no hope of power, and she felt free to raise her trumpet and blow a clear, unsullied note that went around the world." Haai, dis mooi.

Owen skryf eintlik oor die boek van die Wêreld se Vaalste Liberal Ooit, Ray Swart, wat pas uitgekome het, *Progressive Odyssey*.

Oor die Progs en die Sappe skryf Owen: "The underlying force that drove both parties to disaster was the realisation that an English electoral minority could not aspire, under the 1910 constitution, to any kind of power unless it formed an alliance with the Afrikaner majority."

Nou watse ander grondwet sou Owen in 1910 wou sien wat dié werklikheid anders gemaak het? Dit laat 'n mens dink, nè?

Ek wou nog skryf oor Dominee Izak se Rapport-rubriek oor regsowereniteit (dis die Afrikaanse vertaling van rule of law, dominee), maar daar was nie eintlik iets in om oor te skryf nie.

Volgende week meer oor Agenda en Carte Blanche en die dagkoerante.

Naskrif. Ek moes seker aan die begin gewaarsku het: dié rubriek is arrogant, opinionated, betersweterig. As dit jou te veel pla, slaan dit liever oor.

JACQUES PAUW

Die Boer-ding steek dwars in my krop

Max du Preez het verlede week in sy rubriek sy "Boer"-skap bely en gesê hy gee glad nie om om 'n "Boer" of 'n "Boerseun" genoem te word nie. Hy meen dis maar bloot 'n los, soms informele naam vir alle Afrikaners. **JACQUES PAUW** verskil van hom

Ek, 'n "Boer"?

Se moer.

Ek assosieer my beslis nie met dié sub-spesie wit Afrikaanssprekende rassiste nie.

Ek dink ook nie Max du Preez kan werklik nie, maar dit het ongelukkig hoogmode vir linksgesinde Afrikaners geword om hulself na dekades weer "Boere" te noem. Daai ding van terug na die wortels, sien.

Veral as die Afrikaner-lefties in die *Yard of Ale* by die Markteater saam met hulle kamerade van die ANC-kantoor in Sauerstraat sit en draught afsluk, hang dié "Boer"-ding soms lelik uit.

Want as die keelgate eers goed geolie is en die rewolusie volvoer is, is dit 'n aardigheid om te sien hoe die klomp mekaar "Boer" en "kaffer" asof dit nuwe modewoorde in Suid-Afrika is. En kort voor lank is daar sommer nog 'n ding soos 'n "Boerkaffer" ook. Ek het selfs al gehoor hoe iemand laatnag homself as 'n "Boerekoelie" herdoop.

Ja dis in sulke tye wat die linkse "Boere" so lief is om hulle dik gewrigte voor die kamerade rond te swaai en hul familie se verre verbintenisse met die Ossewa-Brandwag uithaal om hul "Boer"-skap te bewys.

Behalwe dat ek die assosiasie tussen hul gewrigte en status as "Boer" nie altyd mooi verstaan nie, vind ek dit maar taamlik absurd.

Wat is 'n "Boer"?

Goed, hy's Afrikaanssprekend, en beslis wit. Dis mos onmoontlik om in mens se wildste drome te kan dink dat Alan Boesak of Cheryl Carolis of selfs Allan Hendrickse "Boere" kan wees. Hulle sal dink dis 'n belediging.

Max, dis absolute twak dat die woord "Boer" 'n los, informele naam geword het vir alle Afrikaners. Bruinmense kan mos ook Afrikaners wees, en sou vandag heel moontlik dié term gebruik het as dit nie vir apartheid was nie. Dink jy werklik bruin Afrikaners wil "Boere" wees?

Die feit dat "Boer"-wees eksklusief wit is, gee dit 'n rassebetekenis, en dis net hier waar my probleem met "Boer"-wees begin. Die groot voorvereiste vir "Boer"-wees is om wit te wees.

Dis dan wanneer mens by die goggas in ons samelewing uitkom: die Afrikaner-Weerstandsbeweging wat bestaan uit "Boermense" en Eugene TerreBlanche het al 'n slag gesê: "Die suiwerste vorm van menswees is Boerwees."

Dan is daar nog ander bewegings soos die Boere Vryheidsparty, die Boere Bevrydingsbeweging, die Boere-staat Party en ek hoor selfs van iets soos die Boere vir Apartheid. Ek is nie eens seker of lede van die Konserwatiewe Party hulself nog "Boere" wil noem nie.

Gaan vra vir enige swart Suid-Afrikaner wat hy verstaan onder die begrip "Boer", en hy sal vir jou sê dis 'n lid van die AWB of 'n wit rassie.

Ek is, soos Max du Preez, ook nie skaam om 'n Afrikaner genoem te word nie, maar is beslis geen "Boer" nie.

My oupa-grootjie, stamvader van die Pauw-familie in Suid-Afrika, het 150 jaar gelede as sendeling in Suid-Afrika aangekom. Hy het hom hier gevestig, 'n stuk of tien seuns in die wêreld gebring en Suid-Afrika het ons huis geword. Dit maak my 'n Suid-Afrikaner. Ek praat Afrikaans, maar soms Engels, en ek skryf in beide landstale. Ek het geen hang-up oor my Afrikanerskap nie, maar dis ook vir my glad nie belangrik nie.

My ma was 'n nooi Van Rensburg, en haar mense was deel van die klomp wat oor die berge gevoetslaan het Transvaal toe. So ek is seker ek het bloed van mense wat hulself 'n eeu gelede "Boere" genoem het, die Boere-Republieke gestig het, aan die Boere-oorlog deelgeneem het, die Rebelle van 1914 help stook het, die Ossewa-Brandwag help stig het en apartheid gevestig het.

Maar so what? Maak dit my 'n "Boer"? Ek weet nie of ek die Afrikaanse kultuur leef of beleef nie

want ek weet nie mooi wat is die Afrikaner-kultuur nie.

En braai vleis (as daar *blitzis* om die vuur mee aan te steek), ek hou van Noord-Transvaal se manier van rugby speel en êrens in 'n boks lê my sondagskool-sertifikaat van die NG-kerk.

Maar maak dit my nou 'n "Boer"?

En as daar bruin Afrikaners is wat ook van vleisbraai hou en vir Weepee skreeu en ook 'n sondagskoolsertifikaat het (weliswaar van 'n ander tak van die kerk, maar tog)? Is hulle ook "Boere"?

Ek is geen "dtribalised" Afrikaner wat weghardloop van my Afrikanerskap of "Boerskap" nie.

Daar is niks om van weg te hardloop nie.

Max du Preez sê ons moenie toelaat dat die ver-regses die term "Boer" vir hulself toe-eien nie.

Nou wat moet ek nou doen? Ook in die *Yard of Ale* sit en vir die kamerade vertel dat êrens in my familiegeskiedenis was 'n Langhans van Rensburg wat 'n trek oor die Drakensberge geleidelik het en ek daarom 'n "Boer" is?

Ek het in elk geval min sin aan die geskiedenis van die "Boere" en vind dit hoegenaamd nie aangrypend nie. Ek het eers na skool uitgevind dat die geskiedenis van die Boere ook maar deurtrek is van verowering, vraatsug en imperialisme. Piet Retief was g'n heilig nie, man, hy't Dingaan bedonner en heel moontlik sy verdiende loon gekry!

Die AWB en die Boerestaat Party hét die reg om hulself "Boere" te noem, want dis waar hulle mentaliteit, politieke filosofie en vermoë tot kreatiewe denke bly vassteek het. Enigiemand wat hulle beywer vir die herstel van die ou Boere Republieke kan hulself seker maar "Boere" noem. Ek het geen probleme daarmee nie, maar ek het wel probleme met leftie-Afrikaners wat hulself skielik "Boere" noem omdat dit goed op die oor val en die kamerade oor 'n draught bier beïndruk.

LOSPRAATJIES

Biddag in die Karoo

FANIE OLIVIER

UIT my agterkop rol die ope ningsreëls van een van die afdelings van CJ Langenhoven se "Die Pad van Suid-Afrika" soos 'n slordige ossewa my binne:

Dis die derde jaar van droogte en dis vaal in die Karoo. Uit 'n wolkelose hemel skroei die helder son van bo, of so iets.

Eintlik sou iemand wat kan skryf, van hierdie droogte en van hierdie stof en van 'n blinkende Heilige Gees tussen die dansende kerkgangers, 'n kortverhaal kon maak. Of minstens 'n essay. Want dit verdien om meer as net 'n praatjie op die ry te wees.

Hoe kwaai die droogte aan hierdie kontrei vreet, weet eers net 'n paar mense, want ou boere praat nie sommer met iemand anders as God nie.

Daarna, een nag, as die wind vir die soveelste keer nie eens die windpomp roer nie, vat hy sy vrou in sy arms en begin huil. Dan ry hy dorp toe en, vertel sy bankbestuurder, drink tee by die kafee sodat hy vir Mevrou by die Pastorie in die oë kan kyk.

Eers daarna, in die studeerkamer, hoor die jongerige predikant. Dis sy eerste gemeente - vroeër het hy in die immernat Nederland studeer; daarna was hy dosent by 'n universiteit waar die subtropiese groen nie weggraak nie.

So praat hulle dan: die kontreiboer van die soveelste geslag en die dominee wat stadig leer om ook boer te wees op hierdie plaas: die dorp met sy wittingkerk en hoë preekstoel en twee lokasies.

En dan bid hy vir reën en genade en begrip. Vat die boer se hande wat ruik na geslagte skaap op so 'n manier dat hy weet die man van God gee om en probeer verstaan.

Maar die reën bly uit. Hoed in die hand kom seek die boer werk in die dorp, sluit later sy plaas toe en ry stad toe vir uitkoms. Bankrotveulings van familieplase beteken dat sakemense wat nooit hier gaan kom woon nie,

GREENTALK

Where is that elusive butterfly of love?

MIKE KANTEY

IN this article, written while "under observation" at Valkenberg (oh, free bird that soars above all strife yet strikes with death on the unsuspecting beasties below), I find myself meditating on a Green perspective on spiritual and mental health.

At an Earthlife congress I went to recently, the one item that escaped the agenda was health. Seldom did I hear someone say, "How are you feeling

today?" All I saw were white middle-class intellectuals (like myself) "observing" other white middle-class intellectuals. And just to liven things up, we had some tokens.

* Token 1: a group of Indian students from Pretoria who hitched a ride with another intellectual.

* Token 2: The father of deep trenching in South Africa who confessed to having received his first invitation in 80-plus years from white people.

* Token 3: An itinerant intellectual from the Sudan, a deputy director from the Institute for African Alternatives and a firm believer in the international Green movement.

The most beautiful sight for me in our soul-searching pursuit was the way in which Tata Robert Mazibuko deferred to Chris Albertyn in his speech.

Second prize went to Raymond Auerbach of the Institute for Natural Resources who gave generously of his allotted time to Stuart Thomson of Earthlife Africa.

Third prize went to Henk Coetzee. Thank you, Henk. When I returned somewhat deranged to Cape Town, I received an urgent phone-call to say that all hell had broken loose in the country.

Cry havoc! and let slip the dogs of war.

Like King Lear I sit alone and meditate on a kingdom divided.

Where is that elusive butterfly of love?

Who holds the net to capture it?

grond van die gemeenskap vervreem. Arbeiders trek noodgedwonge dorp toe, waar die toue na die waterpunte aldag langer word. Die stof weer meer, sodat sonop en sononder ewe rooi hang. Op hierdie Karoodorp word die nuwe Suid-Afrika swaar gebore. Want as dit tot aan die been sukkel, word elke venster waarby ingebreek word met ander betekenis gelaai. Word die baie mense die oorsaak vir die min water of die stukkie groen gras iets om te haat.

Maar die predikant baklei vir die oop deure van sy kerk, vertel weer en weer en weer vir sy ongelowige gemeente van die gemeenskap van die heiliges. Sodat Pinkster ten minste in die teken daarvan kom staan en hy dankbaar sien hoe die groot kerk volstrom met mense wat seek na troos.

Op 'n Maandag kort daarna word 'n biddag om reën gehou. Op die uur maak alles toe, behalwe die vulstasies en 'n kafee of twee op die hoek. Nog nooit was daar soveel mense in die kerk nie, en nog nooit so uiteenlopend nie.

Toe hy binnekom en dit sien, gryp God hom so in die hart dat hy steun seek teen die muur. En hy begryp waarom hy wakker gehou is om weer sy boodskap te herskryf. En weer. Totdat hy moedeloos geword het.

Soos in 'n ou slawegalei sit die skip van hierdie groot ou

kerk volgepak met veral die donkerder mense van die dorp, die galerye weer, in 'n ommekeer van die fliet waarmee hy grootgeword, loop oor met wit skoolkinders.

So werk die Here om dekades se droogte te breek, weet hy skielik helder soos die ryp nou die oggend. En daarom gee hy sy hart oor, sonder skaamte, dat die woorde oop en opborrel.

Naas die opgegewe liturgiese liedere, gee die dominee kans vir vry sang. Veral sodat die harmonieë van Afrika kan volloop in hierdie kerk. En soos die drif en die glorie van die onbekende liedere styg, voel hy soos die psalmdigters hoe God sy voete roer.

En die NG-predikant staan op en begin voor in sy historiese monument-kerk dans in 'n ou-ou dans waarmee God geprys word. Die swart kerkgangers val uit die banke die paadjies binne en dans sodat die houtplankvloere bewe en die stof stadig opstyg. God is hier! God is hier! weet hy, en hy sien God se gesig blink in die son se strale wat deur die lang vensters inspeel op die fyn stof van jare se vooroordeel wat vandag losgesing, losgebied, losgedans is.

Soos wolke wat swaar begin saampak teen die wind in en jy reeds kan ruik hoe dit weer gaan wees na die eerste van die baie reëns.

GELOOFSpraatjies

Die SARK word ook verdink

TAKATSO MOFOKENG

POLITIEKE geweld en pogings tot vrede (soos baie mense dit noem), of strewende na versoening (soos dit in kerklike taal gestel word), is deesdae die hoofopskrif in baie koerante. Die regering het al pogings aangewend om politieke en ander invloedryke leiers van die strydende swartmense bymekaar te bring, maar dit het klaarblyklik nie geslaag nie.

Die ANC, Azapo en die PAC het die uitnodiging van die hand gewys omdat hulle onder andere sterk vermoedens het dat die regering belang het in die voortsetting van politieke geweld in die townships. Of dit werklik die geval is, is hier nie ter sprake nie. Wat wel ter sprake is, is die feit dat hulle die geloofwaardigheid van die regering as 'n neutrale gasheer in twyfel trek.

Nou wil die Suid-Afrikaanse Raad van Kerke (SARK) as 'n verteenwoordiger van baie kerke ook van haar kant 'n poging aanwend om die vlag van politieke geweld te stop en 'n stemming van politieke toleransie te skep deur middel van 'n vredeskongres. Dit is 'n goeie stap wat al lankal geneem moes gewees het.

Maar soos ons in die geval van die regering met sy moedige poging gesien het, is dit eenmaal so dat nie alle goeie dinge outomaties slaag nie. Nou reeds begin struikelblokke op die weg na die SARK se vredeskongres sigbaar word, en daaroor wil ons vandag praat.

In 'n vorige rubriek het dit gegaan oor die feit dat sommige kerke en -organisasies begin het om hulle teologiese posisie van die keuse vir die onderdrukte te weerspreek deur, sonder om nuwe teologiese argumente daarvoor te gee, kant te kies vir sommige politieke partye, wat nie vir alle politieke partye van die onderdrukte aanvaarbaar is nie.

Dié stap het ons saggies en versigtig gekritiseer omdat ons gemeen het dit sou die betrokke kerklike liggaam in diskrediet bring. Blykbaar was dit reeds te laat, want die skade was gedaan.

Duidelikhedshalwe wil ons sê dat die skade waarna ons verwys, die feit is dat sommige politieke partye van die onderdrukte nou al sê dat hulle nie te vinde is vir 'n vredeskongres van die SARK nie.

Dit is merkwaardig dat die redes wat verskaf word identies is aan dié wat gelei het tot die boikot van pres FW de Klerk se konferensie, naamlik die kwessie van geloofwaardigheid. Daarom het die SARK met 'n pendel-diplomasie begin om steun vir sy projek te werf. Volgens koerantberigte het hulle Azapo reeds besoek, en nou is dit Mangosuthu Buthelezi, die president van IFP, se beurt.

Of dié pendel-diplomasie sal slaag, bly 'n ope vraag.

Ons hoop dit werp goeie vrugte af, want soveel lyding en pyn net voor die geboorte van die sogenaamde nuwe Suid-Afrika moet vir geen oomblik langer geduld word nie.

Aangesien die kerke in die verlede klaarblyklik foute begaan het - dis tog wat by Rustenburg bely is - bly die vraag hoe die kerke dié foute moet regstel.

Afrikaansspreekende wit kerke het bely dat hulle aan die kant van die magtige staan, en die Engelssprekende kerke en andere dat hulle aan die kant van 'n deel van die onderdrukte staan.

Hoe moet die kerke te werk gaan om hulle verlore geloofwaardigheid by verskeie politieke bewegings te herwin? Die pad na die vredeskongres vir albei vleuels van die kerk begin by Rustenburg, waar albei vleuels saam hul skuld bely het oor hulle aandeel aan allerlei sondes. Die Rustenburg-deklarasie behoort aan die betrokke bewegings en ander belanghebbende partye gestuur te word, as dit nog nie gedoen is nie, om as die kerk se standpunt te dien.

Op bladsy 3, paragraaf 2.7 van die Engelse eksemplaar van die Rustenburg-deklarasie staan die volgende:

"Some of us have failed to be instruments of peace in a situation of growing intolerance of ideological differences." Dié belangrike sin moet onderstreep word en die bedoeling daarin verrat moet verdiep en verbreed word, want in die huidige situasie van gewapende politieke konflik sal dit nie genoeg wees nie. Die genoemde sin bely nie alles nie. Dit bely uitsluitlik die versuim van die kerk om te handel en nie wat die kerk daadwerklik verkeerd gedoen het nie. Dit sê nie dat die kerk 'n aandeel het in die bevordering van die onverdraagsaamheid deur sommige politieke bewegings van die onderdrukte nie.

Verder lui die klag so dat die SARK in sy openbare uitlatings die ANC se ideologiese belange bo dié van die ander swart politieke bewegings plaas en daadwerklik bevorder. Hieroor het Azapo en die PAC en ander swart politieke organisasies telkemale gekla, maar sonder enige gevolg.

As dit inderdaad die geval is, is dit nou logies dat die vraag aan die orde kom wat De Klerk in die gesig gestaar het, naamlik hoe die Raad wat tot nou toe ideologies partydig was, skielik kan dink dat haar optrede deur die slagoffer-organisasies sonder meer vertrou kan word? Hoe kan die Raad verwag dat haar beoogde onpartydige optrede vertrou sal word? In plaas van onvoorwaardelike vertrou sal sy daarvan verdink word dat sy weer besig is om die belange van haar liefing-organisasie deur die strewende na vrede te bevorder.

Enige Raad van Kerke wat so handel soos hierbo beweer, behoort die verkeerdheid van so 'n optrede te bely ten einde haar geloofwaardigheid te herwin en die weg oop te maak na die beoogde vredeskongres. Dit is ook ons hoop dat die benadeelde organisasies ook 'n oop hart sal hê om die versoek om vergifnis aan te hoor en te aanvaar en die konferensie met 'n positiewe gees sal benader. Swartmense van dié land wat ook in die SARK verteenwoordig is, het al te veel gely om 'n dag langer op vrede en bevryding te wag.

(Dr Mofokeng is verbonde aan die departement van Sistematiese Teologie, Unisa)

'n Teer oomblik tussen Depardieu en Dewaere in Les Valseuses

AANGENAAM SOOS 'N ORGASME

FILM: LES VALSEUSES
Met Gérard Depardieu en Patrick Dewaere
Regie: Bertrand Blier

ANDREA VINASSA

Die genotvolste prent wat nou draai, is een wat in 1974 gemaak is: Bertrand Blier se anargistiese komedie oor hoe twee kleindiewe sukkel met hul testosteroonvlakke is nou nog in Engeland verbied. Dis genoeg rede om Les Valseuses somer twee keer te sien.

Les Valseuses (*Going Places*, *Getting It Up of Ballas* op Afrikaans) is die prent wat die 25-jarige Gérard Depardieu as 'n ster gevestig het. 'n Mens verstaan waarom dié gevoelvolle lomperd daarna byna elke belangrike rol in die Franse rolprentwese opgeraap het.

Blier se draaiboek is kru en vulgêr en sal die feministe dwars in die krop steek... nog redes om die prent te sien. Dis nogal nostalgies om terug te kyk op 'n tydperk voor kondome.

Die seksuele revolusie word uit 'n manlike oogpunt bekyk. Depardieu en Dewaere speel twee nogal dom kêrels wat tydens 'n sinlose landelike avontuur vrye teuels gee aan hul luste. Hulle behoeftes is eenvoudig: hulle het nie eintlik veel meer nodig as seks en gesteelde motors nie.

Die prent is 'n skreusnaakse parodie op manlike seksualiteit waarin banaliteit seëvier. Dis amper so aangenaam soos 'n goeie orgasme.

* Les Valseuses draai in die Seven Arts, Grantlaan, Norwood

DWELMS IS OOK LEKKER

FILM: DRUGSTORE COWBOY
Met Matt Dillon, Kelly Lynch, William S Burroughs
Regie: Gus van Sant

ANDREA VINASSA

Wat instant gratification betref, is drugs naas orgasmes hoog op die lys. In Drugstore Cowboy wys die regisseur vir ons waarom dwelms (en die feit dat hulle onwettig is) so lekker is. In die meeste prente oor dwelmverslaafdes sien ons tonele van wanhoop en fisieke aftakeling. Maar dié prente sê nooit vir 'n mens waarom dwelms mense so aantrek nie.

Drugstore Cowboy is nie 'n vervelige ou moralistiese verhaal soos Christiane F nie. Dis 'n visueel boeiende drama vol wrang humor wat die ekstase en die ang van dwelmverslawing illustreer. Stillisties is die prent ook imposant.

Daarby speel die ou aarts-weirdo William Burroughs 'n priester. Dís nou ironie.

film

***** VOORTREFLIK
**** STERK AANBEVEEL
*** SIEN GERUS
** SO-SO
* VERMY AS JY NUGTER IS

*** WELCOME HOME ROXY CARMICHAEL

Die bittersoet verhaal van 'n weeskind wat haar nie juis tuisvoel in kleindorpse Amerika nie. Soos dikwels die geval is, gee Winona Ryder se spel die deurslag. Soos byvoorbeeld *Mermaids*, is dié 'n middelmatige prent wat opgehef word deur Ryder se kragtige teenwoordigheid. *Welcome Home Roxy Carmichael* is eintlik 'n verrassing: dis 'n ligte satire op non-konformisme en werk ook op 'n allegoriese vlak. Winona speel 'n tiener wie se behoefte aan "die volmaakte ma" haar dryf om 'n pienk rok te koop.

ANDREA VINASSA

*** FILOFAX

In *Bonfire of the Vanities* het ons met groot genot die ondergang en oorlewing van die tipiese anale yuppie ofte wel Master of the Universe aanskou. Filofax is 'n komedie - dis nie so skerpsinnig of sinies soos Tom Wolf s'n nie - oor min of meer dieselfde onderwerp. Jim Belushi, wat deesdae nogal snaaks is, speel 'n tronkvoël wat 'n yuppie se filofax (glorified dagboek) in die hande kry en sy lewe oorneem.

AV

* THE PERFECT WEAPON

Jy hoef nie 'n genie te wees om te weet dis 'n karate-prent nie.

AV

*** THE HOT SPOT

Slegs vir Don Johnson-aanhangers.

AV

**** MR AND MRS BRIDGE

Sien resensie op bladsy 33

**** REPENTANCE

Dié prent is een van die eerste glasnost-prente (en waarskynlik die beste) wat in die Weste vertoon is. Dit is 'n briljante satire op Stalin en ander diktators. Ryk aan simboliek en allegoriese besonderhede. Die wenner van die Cannes Jurie-prys van 1987.

AV

**** ROBIN HOOD

In die pogings om die Robin Hood-legende in die geskiedkundige en alledaagse werklikheid te grond, word dié prent van pret beroof. Omdat dit geen skerpsinnige politieke ontleding bied nie, is dit teleurstellend. Nietemin is daar heelwat aksie, outentieke kastele, Engelse modder en goeie spel. Ongelukkig is die karakters almal karikature en Patrick Bergin se Robin Hood 'n vervelige romantiese held sonder binnegoed of persoonlikheid.

AV

** ONCE AROUND

Die immer-oulike Richard Dreyfuss en die bekkige Holly Hunter is weer verlief, maar anders as in daardie simpel prent oor die vliegtuie. Dié prent is noemenswaardig omdat die regie behartig is deur die Sweedse regisseur Lasse Hallstrom. Hy het

My Life As A Dog gemaak, 'n prent wat weens die kulturele boikot nie hier gesien is nie. *Once Around* is 'n komedie oor 'n oujongnoot wat so desperaat is dat sy met Dreyfuss wil trou - dis desperaat. Dit speel af in die snobistiese Boston.

AV

*** STATE OF GRACE

Nog 'n rampokkerprent. Dié keer is dit die Ierse Mob in Hell's Kitchen. Dit is Phil Joanou se eerste prent, daarom vergewe 'n mens maar sy verknogtheid aan religieuse simboliek (die Iere is skynbaar nog erger as die Italiane wanneer hulle in 'n kerk kom). Joanou vertolk die verbroekeling van die Ierse onderwêreld en hul onderdanigheid aan die Italiaanse Mob as 'n Griekse tragedie. Brilljante vertolkings deur Sean Penn, Ed Harris en Gary Oldman.

ANDREA VINASSA

**** HIDDEN AGENDA

Die Iere kan net nie wen nie ... Dié fiktiewe prent is gegrond op ware feite en handel oor skokkende korrupsie in die Britse regering. Politieke sabotasie teen die Ierse regering, moord, hoogverraad en die aksies van die Britse SAS teen die Ierse Republikeinse Leër is die bestanddele van dié aangrypende riller wat deur Ken Loach ('n pionier van Britse realisme in die sestigerjare) geregisseer is. Hidden Agenda het verlede jaar se Cannes Jurie-prys gewen.

AV

*** COUPE DE VILLE

Nog 'n Cadillac-storie. Dié motor hou vir die Amerikaanse samelewing groot romantiese en simboliese waarde in, daarom kan 'n mens nooit reken op objektiwiteit nie. Drie vervreemde broers leer hoe om mekaar te vergewe wanneer hulle gedwing word om 'n reis van Michigan na Florida te onderneem in 'n 1954 Cadillac. Dit is die soort prent wat Barry Levinson (*Avalon*, *Rain Man*) met diepte en ironie kon skryf. Al is die spel van Patrick Dempsey, Arye Gross en Daniel Stern uit die boonste rakke, kom Coupe net nie die mas op nie.

AV

**** JACOB'S LADDER

Ons ly almal aan 'n graad van vervolgingswaan, veral in dié land. Die jongste prent van Adrian Lyne, die regisseur van Fatal Attraction, is 'n uitdagende drama oor Jacob Singer se waansin. Dié jong New Yorker begin drogbeelde sien. Sy lewe word 'n nagmerrie. Hy weier om te aanvaar dat hy mal is en soek 'n verduideliking. Spannend, verrassend en prikkelend.

AV

*** THE DOORS

As jy die jare sestig onthou, was jy nie daar nie. Oliver Stone verfris jou geheue met 'n stormagtige, luide, eldelange prent waarin hy die popikoon Jim Morrison romantiseer. Dis jammer dat Stone besluit het om bloot die mite te versterk. Hier is geen nuwe ontleding van die Hippie-era nie, ook geen herondersoek van Morrison se psige nie ... net 'n bedwelmdede nabootsing van die tydperk.

AV

*** WILT

Die lokprent vir dié Britse slapstick-komedie draai nou al twee jaar lank.

Nie almal se koppie tee nie. Na die tradisie van Laurel & Hardy en Abbot & Costello,

AV

** NUNS ON THE RUN

Nog Carry On-prent/snert.

AV

*** CLASS ACTION

'n Kragtige prent oor die verhouding tussen 'n pa en 'n dogter. Gene Hackman speel 'n briljante, legendariese burgerregte-prokureur en Mary Elizabeth Mastrantonio sy ewe briljante dogter ... ook 'n prokureur. Die yuppie-waardestelsel van die jare tagtig en negentig in Amerika word gekontrasteer met die lewensstyl van die jare sestig. Dié keer is dié pa die Hippie en waardes soos eerlikheid en regmatigheid seëvier. Uitmuntende spel.

AV

**** MERMAIDS

Nóg vis nóg vlees ... dié een is 'n meermin. Eers lag jy oor die lief en die leed van dié onkonvensionele gesin (drie vroue sonder man), maar mettertyd tref die tragedie van die alledaagse jou. Elke vrou sal haar vereenselwig met Charlotte (Winona Ryder) se emosionele traumas: sy is 15 jaar oud, jags en wil 'n non wees al is sy Joods!

AV

**** THE FIELD

Die stuk veld langs die huis van Bull McCabe (Richard Harris - uiteindelik weer op die doek!) in Ierland is vir hom heilig. Wanneer hy dit vir sy seun probeer koop en deur 'n Amerikaner gefnuik word, ontken hy 'n reeks tragiese gebeurtenisse. Die Amerikaner wil 'n pad oor die veld bou ... maar Bull meen dis sondig. 'n Kleindorpse verhaal oor die Ierse platteland. Vol Ierse hartstog en hardkoppigheid, maar 'n bietjie over the top.

AV

*** Q & A

'n Hardgebakte polisie-storie deur Sidney Lumet. Dis gegrond op die roman van New York se eerste Spaans-Amerikaanse regter, Edwin Torres. Dis 'n siniese maar, volgens Torres, heel eerlike blik op die regstelsel in Amerika waar die baantjies-vir-boeties-metode van regsuitoefening hoogty vier.

AV

*** WHITE PALACE

'n Volslae ongeloofwaardige liefdesverhaal vir mense wat nog in romantiese liefde glo.

AV

** HENRY AND JUNE

Philip Kaufman het een van die gewildste prente gelewer wat nog in Suid-Afrika gedraai het ... *The Unbearable Lightness of Being*. Toe kry hy die verhaal van Henry Miller, Anais Nin en hul maatjies onder oë - maar helaas kon hy nie *Unbearable Lightness* se sukses-resep herhaal nie. Die prent speel hom in 1931 en 1932 in Parys af en is gegrond op van Nin se dagboeke en Miller se outobiografiese romans.

AV

**** MISERY

Kathy Bates is 'n veteraan-karakter-speler, maar niemand het haar raakgesien tot sy die waansinnige groepie in Rob Reiner se gru-prent gespeel het nie. *Misery* is gegrond op 'n

Steven King-roman en die draaiboek is deur William Goldman, die skrywer van onder meer *Adventures in the Screen Trade*. Dié prent is geen gewone riller vol Freddie Krugers nie. Dit handel oor die psigologiese ommeswaai van 'n geestelik versterde vrou.

AV

* LAMBARENE

Dié Suid-Afrikaans vervaardigde prent het verlede jaar se M-Net/Vita-prys gewen. Dit is 'n papbroekige biopic oor Albert Schweitzer met Malcolm McDowell en Susan Strasberg. Albei dié akteurs spesialiseer deesdae in rolprente wat in vreemde plekke soos Swede en Italië verfilm word. Baie stemming, goeie kuns-regie, maar 'n onsamehangende eindprodukt.

AV

**** AVALON

Barry Levinson se outobiografiese familie-sage is soos medisyne: dis goed vir jou, maar jy wil dit nie eintlik sluk nie. Dié skitterende draaiboekskrywer en regisseur skryf oor die verbrokkeling van die familie in die middel van die 20e eeu, oor die koms van die televisie en die verbruikersera. *Avalon* is tegelyk uiters persoonlik en universeel. Dit vermy soetsappigheid en wys jou hoe die wêreld rêrig lyk. Die prent is baie meer Europees (lank, donker, uitdagend, emosioneel uitmergelend) as wat dit Amerikaanse is. Moet dit nie misloop nie.

AV

**** GREEN CARD

Gérard Depardieu se eerste Engelstalige rolprent. Na verneem word, kan dié Franse ster nie Engels praat nie en moes hy alles foneties leer! Hy en Andie McDowell gaan 'n gerieflikheidshuwelik aan, maar word weens 'n regeringsondersoek gedwing om 'n naweek saam deur te bring. Hulle stry oor alles - van die politiek tot koffiemaak - voor hulle mekaar vind.

AV

*** IMPROMPTU

Die komiese verhaal van die boheemse skrywer George Sand en die komponis Fredric Chopin se ontmoeting en Sand se geduldige jag maak op Chopin. Hulle raak ondanks alles smoorverlief. Die liefdesverhaal lees soos 'n Franse klug. Judy Davis speel Sand en Hugh Grant speel Chopin.

LP

teater

JOHANNESBURG

MOVING INTO DANCE - OPEDAG

Sylvia Glasser se dansgeselskap bied Woensdag van 4nm tot 6nm 'n opedag aan in die Braamfontein-saal, Harrisonstraat (tussen Smit- en Jutstraat).

GATHERING OF THE BEASTS

Groen teater par excellence! Met Michael Atkinson as die Olifant.

TAKE TWO

Rosie September is terug in die Mark-Teater se Laager met 'n nuwe wardrobe. Soli Philander se vertolking van grepe uit die lewe in die sogenaamde "Kleurling"-gemeenskap is pittig en skreeusnaaks. Dis van die beste teater in die stad. PDU, pas op vir jou wickets.

AV

PRETORIA

MIDDERNAG-JOL

Amanda Strydom maak 'n imposante comeback. Haar kabaret is vanaand en môre-aand in After Dark, Queenstraat 80, Pretoria, te sien. Moet dit om die dood nie misloop nie.

AV

KAAPSTAD

TOSCA

Puccini se mees omstreden opera. Vol jaloesie, magslus en revolusie met Virginia Davids en Sidwill Hartman.

LOVE, LUST OR GUILT

Die Cape Flats Players in die Nicol Dié familie-sage is gewerkshop en is 'n geskiedkundige gebeurtenis. Dit is van 13 tot 29 Junie in die Arena te sien. Met Sandra Braaf en Bertram Adams.

kuns

JOHANNESBURG

CHABANI MANGANYI

Dié Soweto-kunstenaar se werke is op die oorsigtentoonstelling van Suid-Afrikaanse kuns in die Museum van Moderne Kuns in Oxford ten toon gestel. Sy akriekskilderye is van Sondag te sien in die Cassirer-Gallery, Mutual Square, Oxfordlaan 169, Rosebank. Die tentoonstelling duur tot 15 Junie.

ROMANTIESE AFDRUKKE

Die Johannesburgse Kunsmuseum bied van Dinsdag tot 25 Augustus 'n tentoonstelling van Romantiese afdrucke aan om die Romantiek as 'n geskiedkundige fenomeen in Engeland en Europa uit te beeld. Werke van Blake, Delacroix, Goya, Palmer, Rodin en Turner is te sien.

PRETORIA

VROU-KUNSTENAARS IN SA

Die belangrike rol van vroulike kunstenaars in SA word bevestig in 'n reeks lesings (hulle begin om 8nm) in die Pretoriase Kunsmuseum, Arcadiapark. 19 Junie: Voortsetting van 'n gesonde tradisie; 26 Junie: Individuele Soeke na Identiteit en 3 Julie: Die Hedendaagse Uitdaging. Kunstenaars soos Marion Arnold, Nel Erasmus, Helen Sebidi, Pippa Skotnes, Noria Mabasa, Penny Siopsis en Maud Sumner word deur die kunshistorikus Frieda Harmsen bespreek. Tel: (012) 344-1807

AV

KAAPSTAD

INTERIOR ART

Mark Shagam en sy hond Aramis nooi almal na die eerste verjaardag van sy winkel - die kleinste winkel in Obs. Die vieringe vind net Sondag en Maandag plaas in die Voorkamer, St Cyprians School, Belmontlaan, Oranjezicht. Maeve Parker en Janet Roberts het vir die geleentheid allerlei kleurryke dinge gemaak. Sondag se verrigtinge begin 5.30nm.

musiek

JOHANNESBURG

YARD OF ALE

Almal weet die Yard is dié plek vir 'n koue naweeksaand en hulle het nou al letterlik al wat 'n bier is op Gods aarde. Anton Goosen se herstigde kommissie band speel vanaand om 8.15 en môre saam met die Radiators in Swart om 9.30nm. Toegang R10.

LP

THE COTTON PUB

Dié plekkie in Quartzstraat, Hillbrow (oorkant Highpoint), is die nuwe IN-plek. Shado Twala en lede van Hugh Masekela se band maak kort-kort hul opwagting. Die resident band is Loading Zone. Andersins is daar goeie jazz, sê Audrey Brown, en die deure bly die ganse nag oop.

AV

KAAPSTAD

ROSIE'S AND ALL THAT JAZZ

Die waterkant het nou ampertjies aanvaarbaar geword vir die Kaapstadse locals. Dit lyk nie meer net na 'n tourist trap nie. Maak 'n draai by dié nuwe jazz-klub.

AV

tv

MOORD OP 'N GAY KADET

Die mini-reeks wat vanaand (11:39nm) op TV4 begin, is nie so besonder soos bogenoemde twee reekse nie. Nietemin is dit goed gemaak, met goeie spel en 'n omstreden tema.

Dress Gray speel af teen die agtergrond van Amerika se oorlog in Viëtnam. Die gebeure in Viëtnam het nie net bykomende spanning geplaas op kadette in militêre opleidingskole nie, maar ook op hul offisiere, wat meer as ooit vantevore 'n onaantastbare beeld wou skep van die Amerikaanse militêre uniform. Wanneer die lyk van 'n belowende kadet by een só 'n militêre akademie gevind word en die ondersoekbeambptes agterkom die man was gay en moontlik vermoor, begin 'n grootskaalse verdoeseling van die waarheid. Een van die senior-kadette (Alec Baldwin van *The Hunt for Red October*) vind eger uit wat gebeur het en begin met sy eie ondersoek - wat sy loopbaan en sy lewe in gevaar stel.

Die vierde nuwe reeks op TV4 is *Cyclone Tracy*, wat Woensdagaand om 9:04nm begin. Die reeks is gegrond op die verskriklike ramp wat die noord-Australiese stad Darwin op Kersdag 1974 getref het toe 'n tomado, Cyclone Tracy, die stad teen 'n spoed van 200 km per uur platgevee het. Dit was Australië se grootste natuurramp nog, met 64 mense wat gesterf het, honderde wat beseer is en duisende wat letterlik al hul aardse besittings verloor het.

Die Australiese regisseurs Donald Crombie en Kathy Mueller het die storie op 'n interessante manier aangepak deur te konsentreer op die alledaagse doen en late van 'n paar inwoners van Darwin, 'n ma met twee kinders, 'n ouma, 'n dwelmsmuis en sy meisie, 'n dronklapjoernalis, 'n vermaaklikheidsster wat spesialiseer in vroue-naboetsings, en dit kort-kort te onderbreek met nuus van die aanstormende tomado. Wat so ongelooflik en so tipies is, is dat die inwoners van Darwin vooraf behoorlik ingelig en gewaarsku is oor die gevaar wat op pad was, maar dat die meeste van hulle doelbewus die gedagte uit hulle koppe gesit het ten einde nie hulle Kersfees te bederf nie. Party het selfs grappies gemaak daarvoor. Deur dié hardkoppigheid teenoor die feitlike inligting in die weerberigte en -kaarte te stel, slaag die regisseurs daarin om spanning te skep in 'n storie waarvan die einde reeds vóór die begin bekend is.

Van die hoofspelers is Tracy Mann, Chris Haywood, Nicholas Hammond en Linda Cropper.

fynproe

NETTIE PIKEUR

Loop vang 'n Vis

NEFFENS my ou woonplek in Seepunt is 'n wonderlike tweedehandse boekwinkel ten behoeve van Cafda, die ou Kaapse welsynorganisasie. Hul boeke word geskenk, en dié verkoop hulle dan vir skoon wins. Die kookboekrak is nie waffers nie, maar ek het al juwele daar opgetel, dikwels vir twee of drie rand stuks. (Daar is ook nog steeds twee van my no-good kookboeke wat ek Juniemaand verlede jaar geskenk het.) Gisteroggend koop ek vir 'n volle R6 'n lieflike skoon eksemplaar van James Beard se *New Fish Cookery*. Dis nie 'n vertellende kookboek soos sy ander nie, maar bestaan uit 'n lekker volledige spul resepte vir nie minder nie as 56 soorte seevisse en 17 varswater-soorte, not to mention 'n hoofstuk oor krappe en kreef en so aan.

En voor ons by Omie James (ook nou saliger) se lekkerste resep kom, moet ek weer gripe: Hoekom is ons keuse van vis so beperk? Selfs in goeie viswinkels soos Marpro en Lusitania en by Houtbaai kry jy selde meer as tien of uiters elf soorte vis. Gewoonlik 'n lot minder.

In Kanada, 12 jaar gelede, het ek in die hart van Ottawa (dis 'n dorp nes Pretoria) by die groot vismark nie minder nie as 60 soorte vis en seekosse getel. Is Noord-Atlantiese waters dan soveel beter as ons kuslyn hier onder? 'n Rare raaisel, soos ons neefs altyd sê.

Ewenwel, Omie James se boek is 'n genot. Hy wou eintlik nog kommentaar byskryf en van sy wonderlike staaltjies vertel, maar die boek is geborg deur die Kanadese Visseryraad en hulle het duidelik die laaste sê gehad in die kopie. Die resepte is eger algar bruikbaar: James Beard sê hy het die een of ander tyd in sy lewe al die hele lot uitgeprobeer. Hy was wel baie oud toe hy dood is. Terloops, as jy ooit 'n eksemplaar van *Delights and Prejudices* van James Beard in die hande kry, betaal elke sent wat jy het daarvoor en bewaar dit soos goud. Dis 'n klassieke vertelling oor sy jeugjare in verskeie Amerikaanse state, en wentel om kos-herinneringe. Die eerste stuk wat my in die visboek opgeval het, was oor kuite. Viskuite (dis wyfievise se eierstokke) val nie in almal se smaak nie, en dit kos dus 'n tikkie by jou Portugese of Griekse visman. Amerikaners sê shad roe is die beste. Hiemstra se woordeboek sê shad is eif of pompelmoes, en hiermee gaan ek nie verder visname vertaal nie, dis te verwarrend.

Moenie viskuite oorgaar maak nie, waarsku James. Droog en krummelrig is hulle bykans oneetbaar. Hy gee die heerlike resep vir

GESMOORDE VISKUIE

Vir 2 paar kuite, smelt 12 eetlepels botter in 'n pan. Wanneer die botter gesmelt maar nie kokend is nie, doop die kuite daarin en rangskik in die pan. Maak die pan toe en prut oor 'n lae vlam vir 12-15 minute, en draai een keer om. Geur met sout, peper en gekapte pietersielie.

Sit voor met suurlemoen, die botter uit die pan en brood. Die brood is my byvoegsel: James se bros spek en gekookte aartappels is die regte bykosse by viskuite. Hy praat natuurlik van Kanadese bacon, glad nie die hompe smaaklose oorsout spek wat ons hier aangebied word nie. Dine van Zyl, die Kaapse kok wat so lekker oor afval kan skryf, sê sy rol viskuite in meel, doop hulle in eier, en bak hulle in olie. Dan maak sy 'n roomsous met uie en Franse mosterd en sit die sous met die kuite voor.

Ek het dit self nog nie probeer nie, maar Dine se resepte vertrou ek en net volgende week maak ek kuite op haar manier.

Gepraat van spek, 'n heerlike Skotse resep vir vis noem hulle Vissermanstew. Dit word gemaak op 'n tradisionele manier, gestowe in water met aartappels en dis eintlik 'n baie dik sop wat vissermanne aan boord maak met vars vis en dan uit bekere drink.

VISSERMANSOP (OF STEW)

Smelt 'n groot klont botter in 'n swaar pot en braai 6 repe gekapte ontbytpek daarin. Kap 3 uie fyn en voeg by en laat saggies vir 5 minute braai. Sny 'n kilo of wat aartappels in dun skywe en voeg by die pot, saam met sout en peper na smaak en kook nog 5 minute. Voeg water by om toe te maak en laat stadig kook. Nou kap jy nog 750g visfilette van jou keuse in stukke en plaas bo-op die sop. Kook verder tot die aartappels gaar is - sowat 30 minute. Net voordat jy die sop voorsit, voeg 'n koppie vol room of melk by, met nog 'n klont botter..

Dis 'n wonderlik vullende en eenvoudige vissop, volmaak met volkringbrood en 'n glas yskoue wit wyn.

'n Strooisel pietersielie gee natuurlik kleur en ekstra smaak, maar as jy eg Skots wil wees, sal die wit wyn ook nie deug nie.

TAKHARE
VIR
VREDE
SÊ

mense is belangriker as renosters!

BLESKOPPE
TEEN
APARTHEID
VRA

wie de hel is prins William?

**Let all
know peace**

